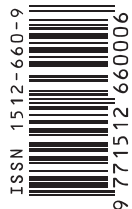

Glasnik

Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini

ISSN 1512-6609

3-4

Sarajevo

mart-april 2019.

VOL. LXXXI • Str. 177-328

U ovom broju pišu:

Safet Karahmetović • Halil Mehtić • Maid Ibrahimović • Aid Tulek •
Abdussamed Podojak • Malik Šljivo • Haris Dubravac • Omer Begić

| Sadržaj

Hutba

183-190 Safet Karahmetović • Iskoristiti povoljne prilike!

Islamske teme

191-202 Halil Mehtić • Vaz kao moralno-didaktička forma

203-218 Hfz. mr. Maid Ibrahimović • Devijacije kod tumačenja Poslanikovog, s.a.v.s., sunneta

Fikhske teme

219-234 Hfz. Aid Tulek • Kolektivni idžtihad u šerijatskom pravu

235-248 Abdussamed Podojak • Upotreba kolagena svinjskog porijekla i njegova šerijatska dozvoljenost

249-264 Malik Šljivo • Institucija mehra u islamskoj pravnoj teoriji

Prikazi

265-268 Haris Dubravac • Tajna jamačnog univerzuma
- dragulj Abdullaha Bošnjaka

Osvrti

269-282 Omer Begić • Sarajevski vakufi

Službeni dio

285-295 Aktivnosti Sabora

297-327 Dekreti

فهرست

خطبة الجمعة

١٩٠-١٨٣ صفوت قراحتوفيتش • استغلال فرص متاحة

موضوعات إسلامية

٢٠٢-١٩١ خليل مهتيتش • الوعظ كمنهج من مناهج التأديب والتربية
٢٠١٨-٢٠٢ الحافظ مائد إبراهيموفيتش • انحرافات عند شرح السنة النبوية الشريفة

موضوعات فقهية

٢٣٤-٢١٩ الحافظ عائد تولك • الاجتهاد الجماعي في الفقه الإسلامي
٢٤٨-٢٣٥ عبد الصمد بودويك • استعمال الكولاجين من الأصل الخنزيري وجوازه في الشريعة الإسلامية
٢٦٩-٢٤٩ مالك شليفو • مسألة المههر في الشريعة الإسلامية

تقديم كتب جديدة

٣٦٨-٢٦٥ حارس دوبرافاتس • سر اليقين - فص عبد الله بوشناق

لمحات

٢٨٢-٢٦٩ عمر بغيتش • أوقاف سرايفو

رسميات

٢٩٥-٢٨٥ نشاطات المجلس
٢٣٧-٢٩٧ قرارات التوظيف والعزل عن الوظيفة

| Contents

Khutba

183-190 Safet Karahmetovic • To Make the Most of Favorable Opportunities

Islamic Themes

191-202 Halil Mehtic • Vaz (Religious Speech) As a Moral-Didactic Form

203-218 Hfz. Mr. Maid Ibrahimovic • Deviations of the Interpretation
of the Prophet's, a. s., Sunnah

Fikh Themes

219-234 Hfz. Aid Tulek • Collective Ijtihad in Shari'ah Law

235-248 Abdussamed Podojak • Use of Collagen of Porcine Origin
and its Shari'ah Permissibility

249-264 Malik Sljivo • Institution of Mahr (Wedding Gift)
in Islamic Legal Theory

Reviews

265-268 Haris Dubravac • The Secret of a Trustworthy Belief:
the Jewel of Abdullah Bosnjak

Views

269-282 Omer Begic • Sarajevo Waqfs

Official Part

285-295 Activities of the Sabor

297-327 Decrees

Iskoristiti povoljne prilike!

Safet Karahmetović

glavni imam medžlisa bosanski šamac
safetkarahmetovic@yahoo.com

Hvala Allahu Gospodaru svjetova. Njemu Svemilosnom se zahvaljujemo i od Njega Uzvišenog pomoć i oprost tražimo. Njemu se utječemo od poroka i ružnih djela naših.

Onoga koga Allah na Pravi put uputi - niko u zabludu ne može odvesti, a onoga koga On u zabludi ostavi - niko na Pravi put ne može uputiti.

Svjedočimo da je samo Allah Bog i da je Muhammed, a.s., Njegov rob i Njegov poslanik. On ga je poslao da radosnu vijest donese i da opomene, prije nego što nastupi Sudnji dan.

Cijenjena braćo, poštovane sestre, draga omladino!

Čovjek današnjice „moderni - savremeni čovjek“ uznemiren je, nezadovoljan i nestrpljiv. Njegova uznemirenost i nezadovoljstvo manifestiraju se u činjenju brojnih ružnih djela - *harama* nastojeći da na takav način postigne životno zadovoljstvo. Međutim, zabranjena djela pojačavaju agoniju ljudske duše a to za posledicu ima i činjenje najtežih grijeha kao što su: ubistvo, samoubistvo, uzurpiranje tuđe imovine, nasilje,

vrijeđanje, omalovažavanje itd. Ova djela pokazatelj su slabosti ili nedostatka vjere u Allaha, dž.š., u ljudskom srcu. Kada čovjek počne griješiti - ogovarati, lagati, vrijeđati, krasti, podmićivati, ne birati sredstva za postizanje ciljeva, konzumirati alkohol, posjećivati kladionice, činiti zinaluk i druge grijehe, neka zna da je njegovo srce dobro oboljelo i da se nalazi na granici mrtvila. Mrtvo srce se ponosi svojim zlim djelima i vidi ih lijepim. Ova opasna bolest zahvatila je sve slojeve našeg društva, posebno mlade ljude.

Jedna od najvećih blagodati koje je Uzvišeni Allah dao čovjeku jeste vrijeme. Mladost je najdragocjenija faza u našem prolaznom životu. To je ujedno i najljepši period čovjekovog života. Djetinjstvo je lijepo i zdravo, ali nedovoljno razumno. Starost je mudrost, ali bez mladalačke snage i ambicije. Jedino doba u kojem su sjedinjene sve te osobine: polet, snaga, ambicioznost i pamet, jeste mladost. Zbog toga nije ni čudo što islam potencira mladost kao najdragocjeniji i najkreativniji period u čovjekovom životu.

U tom smislu navest ćemo dva hadisa u kojima Poslanik, s.a.v.s., govori o mladosti. Prvi, nama dobro poznati, je hadis u kojem nam Muhammed, s.a.v.s., savjetuje da što je moguće bolje iskoristimo pet blagodati prije nego što nas zadesi pet iskušenja: „Iskoristi pet stvari dok te nije spriječilo drugih pet:

- mladost prije starosti,
- zdravlje prije bolesti,
- bogatstvo prije siromaštva,
- slobodno vrijeme prije zauzetosti i
- život prije smrti.“

Šebabeke kable heremike - mladost prije starosti jedna je od tih pet blagodati. Upravo zbog tog poleta, snage, ambicioznosti i mentalne sposobnosti, naš Pejgamber nam savjetuje da iskoristimo to doba svoga života.

U drugom hadisu Muhammed, s.a.v.s., nabrajajući vrste ljudi koje će Allah smjestiti u svoj hlad kada drugog hlada osim Njegovog ne bude, spominje i mladića koji je odrastao u pokornosti prema Uzvišenom Gospodaru - *Šābbun nešee fi ibadetillahi*. Ovo naravno vrijedi i za muškarce i za djevojke.

Naši potomci i današnja omladina „moderni mladići i djevojke“ sate i sate provode uz TV gledajući zaglupljujuće i amoralne emisije i serije, igrajući se igrice, sjedeći u kafanama, plešući u diskotekama. Značajan broj njih, kada ih sretnete i pitate šta rade, kažu: „Ubijamo vrijeme.“ Oni ne znaju da na taj način ubijaju sebe, da je to ravno zločinu za koji nasreću ili nažalost niko ne odgovara. Sve je više i među našom omladinom, ali i odraslim, onih koji su skloni raznim porocima. To zlo se širi munjevitom brzinom. U našim mahalama i gradovima sve je više ovisnika o alkoholu, raznim narkoticima, kocki i drugim igrama na sreću. Ove i druge vrste harama i zla zahvataju čak i one najmlađe, našu maloljetnu djecu. Nerijetko našim sudbinama i životima upravljaju neki drugi?!

Pitanje koje su nužno nameće glasi: Kuda vode putevi naši? Imamo li mi, kao zajednica, vjernici, roditelji, ali i kao pojedinci, jasan cilj i znamo li šta želimo u životu? Jer, život bez cilja je život bez smisla. U naprednim zemljama Zapada djeca imaju sedmično jedan sat na kome se uče određivanju ciljeva i prioriteta u životu. Iako djeca još nisu svjesna tih aktivnosti, postepeno se privikavaju na razmišljanje i traganje za tim tako bitnim principom u životu i na vrijeme se usmjeravaju. Ukoliko se pogrešno usmjere, ići će ka pogrešnom cilju. A sramota je, posebno za mladog čovjeka, da nema cilj u životu.

Mladiću i djevojko, stalno se preispitujte šta vam je cilj u životu! Zbog čega živite na ovome svijetu? Da li živite samo kako biste jeli, pili, spavali, zadovoljavali strasti svoje i nakon toga umrli? Je li razumno da glavna briga „savremene djevojke“ bude kako će što ljepše izgledati i dopasti se svome mladiću? Je li opravdano da životni cilj mladića bude samo slijeđenje strasti, uljepšavanje, uživanje u raznim provodima, telefonima, odjeći i skupocjenim automobilima?

Životni ciljevi mogu biti različiti. Nas ovdje interesiraju trajni ciljevi. Oni se ogledaju u tome da čovjek svim svojim djelatnostima nastoji postići Allahovo, dž.š., zadovoljstvo. Jer svrha čovjekovog postojanja na ovome svijetu jeste upravo spoznaja i poslušnost Uzvišenom Gospodaru kako bi zadobio to zadovoljstvo i vječni spas. U Kur'anu se kaže: *Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove u zamjenu za Džennet koji će im dati.* (Et-Tevbe, 111)

Poslušnost i robovanje Allahu ne znači neprestano provođenje vremena u ibadetu i distanciranje od blagodati ovoga svijeta. Allahovo zadovoljstvo postići ćemo i na ovome svijetu raspolažući blagodatima ovoga svijeta. Vjernik u Allaha može, s ispravnim odnosom prema ovome svijetu, uživati kao i onaj kome je ovaj svijet smisao života i konačan cilj. Primjerice, bogat musliman opravdat će svoje bogatstvo ako, nakon što osigura lagodan život, brine i o potrebama drugih ljudi, pomaže i afirmira islam, odgoj, obrazovanje, zdrave radne navike te druge univerzalne vrijednosti kao apsolutnu istinu datu ljudima. Novac utrošen na takav način je svojevrsni ibadet.

Oni koje troše imetke svoje kako bi stekli Allahovo zadovoljstvo, i da im to postane navika, sličje vrtu na visoravni na koji se izliva obilna kiša pa daje dvostruk plod; ako ne bude obilne kiše, bude kiše rosulje. A Allah dobro vidi ono što vi radite. (El-Bekare, 265)

U jednom širem kontekstu, pod pojmom *imetak* spomenutom u ovom ajetu, možemo shvatiti kapital općenito. A zar kapital, pored pokretne i nepokretne imovine, nije, naprimjer, i mladost? Zar kapital nije znanje, odgoj, zdravlje, čestit brak, hairli potomstvo... Sve te blagodati treba iskoristiti u duhu hadisa koje smo citirali u hutbi. Na taj način, ako Bog da, steći ćemo bereket i Allahov blagoslov spomenut i u ovom ajetu.

Bez velikih ambicija i jasnog cilja nema ni velikih rezultata ni velikog čovjeka. Svakodnevno trebamo napredovati i stalno imati na umu hadis Muhammeda, s.a.v.s.: „*Onaj čija su dva dana ista malouman je, a onaj čije je jučer bolje od njegovog danas proklet je!*“ (Bejheki)

Također, treba imati na umu i činjenicu da „ne napredovati znači nazadovati“. Mladiću, nemoj se ponositi svojom frizurom ili obrijanom glavom, lancima oko vrata i narukvicama, ponosi se brojem stranih jezika koje govoriš, svojom školom u koju ideš i koju ćeš, ako Bog da, završiti. Ponosi se akademskim obrazovanjem koje ćeš završiti. Ponosi se svojim moralnim životom i djelima koja uradiš za svoju zajednicu, vjeru i zemlju u kojoj živiš. To je ono što će te učiniti bliskim Uzvišenom Allahu i vrijednim spomena u kasnijim generacijama.

Znaj da se vrijednost nečijeg životnog vijeka ne mjeri godinama, već djelima koja je postigao. Izdigni se iz mizerne prosječnosti. Zacrtaj sebi

cilj i budi ustrajan u njegovom ostvarenju. Samo osobe s jasnim ciljem i velikim entuzijazmom mogu nadići okove prosječne sredine. Odlučno koračaj u pravcu cilja kojeg si zacrtao i nemoj zastajkivati. Jer, ako si se uputio prema cilju i putem počeo zastajkivati i kamenjam gađati svakog psa koji laje na tebe, nikad nećeš stići do cilja. I najsporiji, ako ne gubi iz vida svoj cilj, ide brže od onoga koji luta bez cilja.

Braćo i sestre!

Svako društvo i svaki sistem na svijetu ima svoju filozofiju i vlastite ciljeve. Komunisti su obrazovali i odgajali proletere, a ne aristokrate ili kapitaliste. Drugi su željeli revolucionare, treći liberale, a koga želimo mi? Mi moramo posjedovati vlastitu viziju o tome ko je čovjek koga želimo? Mi želimo čovjeka koji će biti spašen, koji se spominje u suri El-'Asr: *Tako mi vremena, čovjek, doista, gubi, samo ne oni koji vjeruju i dobra djela čine, i koji jedni drugima istinu preporučuju i koji jedni drugima preporučuju strpljenje.*

Dakle, svi ljudi osim ovog čovjeka - vjernika, bit će gubitnici na dunjaluku i na ahiretu. Naša vjera u Allaha, dž.š., mora biti izgrađena na znanju, jer iman nije kontradiktoran i suprotan nauci. Naprotiv, iman se gradi na temeljima spoznaje i nauke, jer kakav je to iman koji se zasniva i počiva na slijepom slijeđenju?! U islamu je znanje temelj imana. Ovakav iman nam je neophodan.

Zastanimo nakratko i pogledajmo izraz: *Samo ne oni koji vjeruju i dobra djela čine.* Primjećujemo da se u ovoj suri kaže da je svaki čovjek na gubitku, *osim onih koji vjeruju*, a nije kazano osim onog koji vjeruje. Ne, ovdje je upotrijebljena množina: *Samo ne oni koji vjeruju!* Ovo je dokaz da je čovjeku - vjerniku imperativ družiti se i živjeti u društvu onih koji vjeruju u univerzalne vrijednosti kao što su: svetost braka, zdrava i u vjeri odgojena porodica, dobro organiziran i kompaktna džemat te zajednica u cjelini, izgrađena na temeljima pravde i pravičnosti, jer čovjek može živjeti, biti sretan i napredovati samo u zajednici koja živi šehadet sa svim svojim popratnim konsekvencama. Nije dovoljna samo čovjekova vjera sadržana u iskazu *La ilahe illellah Muhammedun resulullah.* Nužno je da čovjek - vjernik ostvari praktičnu vjeru koja se svakodnevno potvrđuje i provodi u njegovom životu. Stoga je stvarni iman ono što uđe u

srce i bude potvrđeno djelom. Ali kakvim djelom? Dobrim djelom! Kaže Svevišnji: *Samo ne oni koji vjeruju i dobra djela čine.*

Ovaj kur'anski izraz je univerzalan, sadrži ono što je dobro i za zajednicu i za pojedinca, ono što je korisno i za dunjaluk i za ahiret. Kada se kaže: *I dobra djela čine*, svejedno je da li su ta djela vjerskog karaktera, kao što su razne vrste ibadeta: namaz, post, zekat, hadž, kurban..., ili su to djela vezana za dunjaluk, kao što su razne vrste specijalizacija u poslovima vezanim za biološki opstanak i materijalni prosperitet: poljoprivreda, stočarstvo, mašinstvo, industrija, medicina i sl. - u ime Uzvišenog Allaha.

Čovjek je po svojoj prirodi slabašan i sitan kada je sam. Nije dovoljno da čovjek bude vjernik i dobar samo za sebe, kao da živi u nekoj usamljenoj nastambi, izoliran od ljudi i svijeta koji ga okružuje. Vjernik se mora interesirati za probleme svoje zajednice, svoje porodice, komšiluka, rodbine, prijatelja, društva u cjelini. Kur'anski izraz: *I koji jedni drugima istinu preporučuju i koji jedni drugima preporučuju strpljenje* znači da vjernik mora dijeliti brigu i odgovornost s onima koji žive oko njega i živjeti za druge kao što živi za sebe.

Braćo i sestre, draga omladino!

Nalazimo se u predramazanskim danima. Uskoro će nas pohoditi mjesec ramazan. U ovim danima iščekivanja mubarek-ramazana podsjetit ćemo se na nekoliko za nas vjernike važnih činjenica, koje svjedoče da naš boravak na dunjaluku nije najvažniji pravac našeg razmišljanja, a ni osnova našeg djelovanja. U ovim predramazanskim, a uskoro ako Bog da, i ramazanskim danima, a posebno noćima, obnovimo svoj zavjet - ugovor s našim Gospodarom. On će nas vratiti u stvarnost i razbiti iluzije o neprolaznom dunjaluku. Postom ćemo duši pomoći da lakše kontrolira prohtjeve tijela, jer mu uskraćuje, za neko vrijeme, neke njegove najzahtjevnije potrebe. Namazima, svakodnevno, u različitim dijelovima dana, podsjećamo svoju dušu da ima Gospodara kojem će se uskoro vratiti. Opomenimo je riječima Svevišnjeg Allaha: *Zar mislite da smo vas uzalud stvorili i da Nam se nećete vratiti?*

Zato, draga braćo i sestre, draga omladino, istinski se pripremimo za duhovno ramazansko bdijenje i za intenzivno usvajanje vrijednosti našeg dina.

A onda, kada naše duše u omotima zemaljskim dođu do kraja svoga dunjalučkog života, s lakoćom će ih napustiti i ostaviti da se vrate majci zemlji, a one nastavljaju dalje - kroz vrata smrti, ka ebedu, u vječnost. Za vjernikovu dušu iza vrata smrti je svjetlo radosti. Sada sasvim slobodna, ona na krilima meleka, hrli ka blizini svog Voljenog Gospodara.

Gospodaru naš, mi znamo samo onoliko koliko si nas Ti podučio, nemoj nas kazniti ako nešto iz zaborava ili nehotice pogriješimo. Omi-li nam post nadolazećeg šehri-ramazana, klanjanje namaza, učenje Kur'ana i izvršavanje različitih vrsta hajrata - kako bismo stekli Tvoju ljubav. Našim potomcima usadi ljubav prema našem časnome dinu, njegovim vrijednostima i ljepotama. Utječemo Ti se od znanja koje nije plodonosno, od srca koje nije skrušeno, od duše koja se ne može zasititi i od dove koja neće biti uslišana. *Amin!*

Vaz kao moralno- didaktička forma

Halil Mehtić

vanredni profesor na islamskom pedagoškom fakultetu u zenici
halilmehtic@hotmail.com

Sažetak

U ovom radu želi se istaknuti uloga i značaj vaza kao moralno-didaktičke forme, koji je kroz povijest islama, od prvih dana poslaničke misije, imao značajnu ulogu. Vazom kao transmisijom Božije Riječi želi se utjecati na svijest ljudi i izgradnju cjelovite ličnosti na planu njihove vjere i morala. U radu je dat osvrt na zastupljenost vaza među muslimanima s posebnim osvrtom na tradiciju vaza kod bosanskih muslimana. Težište je u ovom radu stavljeno na elemente koje treba sadržavati uspješan vaz, odnosno na one dijelove koji jedan vaz čine neaktuelnim, neprimjerenim i neprihvatljivim za današnje prilike.

Uvod

Zahvaljujem se Allahu Uzvišenom najljepšom zahvalom koja priliči Njegovoj Uzvišenosti na obilju blagodati koje nam je iz riznica Svojih podario. Poseban *hamd* upućujem Mu na blagodatima dina prema kojem nam je naklonost i ljubav usadio te u srca uputu udahnuo, jer da nas Allah naputio nije, mi bismo doista u zabludi ostali. Prizivam Ga u pomoć u onome što odbija i udaljuje šejtana prokletnika i molim Ga za zaštitu od zamki prepredenosti šejtanove. *Svjedočim da nema boga osim*

Allaha i svjedočim da je Muhammed rob Njegov i poslanik Njegov - mir neka je Allahov na njega i potomstvo njegovo.

Vaz kao način dostavljanja istina vjere prisutan je među muslimanima od samog početka islamske misije. Taj oblik vjerskih aktivnosti u povijesti islama odigrao je ulogu od nemjerljivog značaja. Vaz ili propovijed ustvari je moralno-didaktička forma kojom se želi utjecati na svijest ljudi kako bi vjera bila što bliža njihovim srcima i svakodnevnoj praksi. Etimološki, pojam *vaz* označava: *propovijedanje, poučavanje, savjetovanje, opominjanje* i sl. Allahov poslanik Muhammed, s.a.v.s., bio je, i u ovom smislu, putovođa i uzor koji se slijedi. On je, od prvih dana islama, svoje pristalice savjetovao i poučavao kako će to činiti.

Tradicija vaza

Jedan od najgorljivih i najuspješnijih propovjednika iz reda ashaba bio je Mus'ab bin Umejr,¹ radijallahu anhu. On je na putu pozivanja u islam postigao fascinantne rezultate. Svojim trudom i vještinom pozivanja u islam uspio je, prije Poslanikovog dolaska u Medinu, preobratiti većinu stanovništva Medine.

Ovom formom populariziranja islama koristili su se i istaknuti vaizi u kasnijim generacijama, koji su bitno utjecali na svijest i ponašanje ljudi. Jedan od njih bio je Ebu Feredž bin el-Dževzi Abdurrahman bin Ali bin Muhammed el-Kureši et-Tejmi el-Bagdadi (umro 597. god. po H.).² Bio je izuzetan poznavalac islamskih znanosti. Pisao je djela iz tefsira, hadisa, povijesti, fikha, kelama i medicine. Njegovi biografi navode da je bio „umjetnik u vazu“ a njegovo javno djelovanje putem vaza zauzima posebno mjesto i značaj. Sam je govorio da se njegovim vazovima okoristilo hiljade ljudi i isto toliko ih je ostavilo grijehenje i vratilo se Pravome putu.

1 Mus'ab bin Umejr bin Hašim bin Abdil-Menaf el-Kureši (umro 625/3. god. po Hidžri). Istaknuti ashab koji je među prvima primio islam iako se njegova rodbina žestoko protivila tome, čak su ga držali i u pritvoru. Pobjegao je i iselio se u Abesiniju a kasnije u Medinu. Učestvovao je u Bici na Bedru, a na Uhudu je bio bajraktar kojom prilikom je i poginuo. U džahilijetu je pripadao aristokratskom sloju Mekke i bio je sklon dotjerivanju, a primanjem islama bio je primjer isposnika (zahida).

2 Vidjeti opširnije: Šihabuddin bin Imad el-A'kri ed-Dimiški, *Šezeratu-z-zeheb fi ahbari men zeheb*, Daru bin Kesir, Bejrut, 1991-1411, 6/537.

Tradicija vaza u Bosni i Hercegovini

Iako je vaz u usmenoj formi pozadugo prisutan i raširen među bosanskim muslimanima, literatura o tome vrlo je oskudna. Iz naše starije vjerske književnosti dosad su poznate tri zbirke vazova - prvu je napisao Zijauddin Ahmed bin Mustafa el-Mostari (umro 1090. god. po H./1679. god.).³ Uz brojna i zapažena druga djela, napisao je i zbirku vazova *Enisu-l-vaizin* - Drug propovjednika. Ova zbirka smatra se prvim djelom ove vrste koje je napisano kod nas. Sadrži oko 650 stranica i obiluje brojnim kur'anskim i hadiskim citatima.

Drugu poznatu zbirku vazova napisao je još jedan od proslavljenih islamskih velikana s ovih prostora - Mustafa Ejubović, sin Jusufov,⁴ (1061-1119/1651-1707). Poznat je pod imenom Šejh Jujo, također je bio Mostarac. Među njegovim djelima je i zbirka vazova *Nefaisu-l-medžalis* - Ljepote propovijedi. Zbirka ima moralno-didaktički sadržaj, obiluje brojnim navodima iz Kur'ana i Poslanikovog sunneta.

Treću (stariju) zbirku vazova *Enisu-l-arifin* - Drug upućenih, napisao je Mustafa, sin Ahmedov,⁵ iz Mostara. O njemu nemamo detaljnijih podataka, osim što se zna da je kao i dvojica spomenutih prethodnika pisao na arapskom jeziku tako da su se njihovim djelima mogli služiti samo uži krugovi uleme - za šire narodne mase ta djela bila su nepristupačna.

Pisanje vaza na maternjem jeziku

Odlaskom turske uprave iz naših krajeva muslimani su se morali prilagoditi novim uvjetima djelovanja u svim sferama privatnog i javnog života. Imajući na umu odbojnost muslimanskih masa prema latiničnom

- 3 Iz njegove biografije zna se samo da je bio muderris i muftija preko četrdeset godina u Mostaru i da je pripadao halvetijskom derviškom redu. Bio je poznavalac nekoliko islamskih znanosti. Iz područja islamskog prava napisao je nekoliko dijela od kojih je najpoznatije *Fetavi-Amedi*. Drugo njegovo poznato djelo iz ove oblasti je komentar na znameniti *Kudurijin Muhtesar*; priručnik o hanefijskom fikhu pod imenom *Enfau-d-delail*, napisan na devet stotina stranica. Ubraja se u naše najstarije i najplodnije pisce na arapskom jeziku.
- 4 Obrazovao se pred domaćom ulemom a potom u Istanbulu gdje se zadržao 15 godina i dostigao visok stepen obrazovanja. Bio je muderris i mostarski muftija. Napisao oko 25 djela iz nekoliko područja islamske znanosti, posebno akaida, šerijatskog prava, filozofije, logike i jezika.
- 5 O ovoj trojici istaknutih bošnjačkih alima opširnije vidjeti: Mehmed Handžić, *Rad bosanskohercegovačkih muslimana na književnom planu*, "Izabrana djela Mehmeda Handžića", 1/318, 284, 331, 206.

pismu, vjerski predvodnici su, kao alternativu, ponudili arapsko pismo prilagođeno slovima bosanskog jezika. Prvu zbirku vazova pisanu na takav način objavio je naš poznati alim i borac za islam - reisu-l-ulema Džemaludin Čaušević (1870-1938). Uz brojne odlike koje su ga krasile kao široko obrazovanog alima on je u narodu bio poznat i kao odličan vaiz. Vazovi koje je držao u Begovoj džamiji bili su na glasu i mnogo su doprinijeli njegovoj popularnosti u širokim narodnim masama. Takvu popularnost nije imao nijedan alim toga vremena. Reisu-l-ulema Čaušević kasnije je napisao i štampao knjigu pod naslovom *Vazovi*, pisanu arapskim pismom na bosanskom jeziku.

Njegov bliski saradnik i pomagač u reformama koje je provodio bio je Muhammed Seid Serdarević (1882-1918) iz Zenice. I on je među prvima pisao na maternjem jeziku. Vazovi koje je objavljivao u *Beharu* i *Tariku* odlikovali su se sadržajnošću, lijepim jezikom i posebnim stilskim kvalitetima.

Izvrstan vaiz i učenjak bio je, potom, Mehmed-ef. Handžić (1906-1944). Vazove je držao u Sarajevu, Visokom, Travniku, Zenici i Zagrebu. Kao uspješan vaiz obišao je i druge krajeve BiH. Tako je 1933. godine obišao Bosansku krajinu i tom prilikom održao 23 vaza. Budući da je bio iznimno sistematična osoba, koncepte svojih vazova bilježio je u deblju svesku a kasnije ih doradivao i objavljivao u različitim muslimanskim listovima. Tokom Drugog svjetskog rata pripremio je izbor svojih vazova koje je Glavni odbor Udruženja ilmije *El-Hidaje* štampao u knjizi pod naslovom *Vazovi*, u tiražu od tri hiljade primjeraka. Cijeli tiraž je rasprodan u roku od dva mjeseca, što slikovito govori o tome koliki je interes vladao za vazove Mehmed-ef. Handžića, rahmetullahi alejhi.

Upućujem neizmjernu zahvalnost Gospodaru svjetova koji je i mene počastio ulogom vaiza u mnogim džamijama širom Bosne i Hercegovine, Allah je sačuvao, kao i u islamskim centrima mnogih evropskih zemalja, Australije i Amerike gdje borave Bošnjaci. Najveći broj vazova i hutbi održao sam kao dugogodišnji imam i hatib Sultan-Ahmedove - Čaršijske džamije u Zenici. Dešavalo se, nakon održanih vazova, da me prijatelji i kolege zamole da svoje vazove bilježim i da ih objavljujem. Udovoljavajući njihovoj želji, znatan broj svojih vazova objavio sam u

pojedininim islamskim časopisima. Od već objavljenih i dijelom neobjavljenih vazova pripremio sam knjigu koju sam, po uzoru na naše pretke, naslovio *Vazovi*. Izuzmu li se knjige naslovljene kao *Hutbe* ili *Hutbe i vazovi*, ovakva knjiga, kao skromni doprinos vazu, pojavljuje se u Bosni i Hercegovini nakon više od šezdeset godina pauze.

Želeći da čitalac stekne uvid u vjerodostojnost citiranih ajeta, hadisa i drugih navoda, naknadno sam se potrudio da navedem hadiska i druga djela kojima sam se koristio prilikom pripremanja vazova. Ovom prilikom želim ukazati na značaj vaza u životu muslimana i izuzetnu odgovornost vaiza iznoseći neke, po meni, bitne elemente koji doprinose uspješnosti vaza.

Neki elementi uspješnog vaza

Allah, subhanehu ve teala, objavio je u Kur'anu časnom:

*Na put Gospodara svoga mudro i lijepim savjetom pozivaj i s njima na najljepši način raspravljaj! Gospodar tvoj zna one koji su zalutali s Puta Njegova, i On zna one koji su na Pravom putu.*⁶

Na osnovama ovog kur'anskog ajeta Svevišnji utvrđuje temeljne principe poziva u islam - za Svog Poslanika kao i sve misionare poslije njega. Analogno ovom kur'anskom citatu, svi bismo morali pozivati na ovaj Allahov sveobuhvatni put. Ali, da li smo svi dorasli toj časnoj misiji? U ajetu se insistira na *mudrosti* koja podrazumijeva, po mišljenju islamskih učenjaka, sagledavanje stanja i prilika onih kojima se obraćamo kako im se poziv ne bi učinio preteškim prije nego što ga budu spremni prihvatiti. Dakako, to treba činiti mudro i obazrivo, tako što ćemo pristupati ljudima uvjeravajući ih, primjerima iz vlastitog života, u ispravnost tog puta. Naše pozivanje ne smije biti autokratsko ili nasilno, već blago pa da skrene pažnju na sebe da bi slušalac prepoznao da govorimo iz ljubavi prema Allahu, bez ikakvog ovosvjetskog ili osobnog interesa.

6 En-Nahl, 125.

Poziv Allahovoj vjeri podrazumijeva široki spektar djelatnosti koje se, prema našem eminentnom alimu Mehmed-ef. Handžiću, mogu podijeliti u četiri skupine: hutba, vaz, pisana riječ i lični primjer. Ovome bismo, u današnjim uvjetima, mogli pridodati elektronske medije, a posebno edukativne web-stranice na internetu. Svaki od navedenih oblika komuniciranja s ljudima u cilju poziva je u bliskoj korelaciji i zavređuje posebnu pažnju.

Vaz i hutba su transmisija Riječi Božije. Njihovim posredstvom slušalac bi trebao doći do vjere ili je učvrstiti ako je već ima. Prilikom svoga izlaganja vaiz ili hatib mora voditi računa o nekoliko itekako bitnih momenata, koje ćemo ovdje spomenuti.

Dužina obraćanja

Dužina obraćanja bitno utječe na kvalitet vaza i dojam slušalaca. Bez obzira na sadržaj govora i kvalitet govornika, ljudi se boje svake duge hutbe ili vaza. Već nakon četvrt sata koncentracija im slabi i počinju se vrpeljiti i dosađivati. Mnogi od njih, posebice petkom, napustili su svoja radna mjesta i moraju se vratiti obavezama koje ih čekaju. Vrijeme u kojem živimo je isplanirano i jako dinamično. Čitav moderni život je utrka s vremenom.

Vaiz i hatib uvijek mora imati na umu tempo u kojem živi današnji čovjek. Stoga je naporno slušati vaiza kojem se, kad dolazi na ćurs ili mimber, nikuda ne žuri. Svaki vaiz koji drži duge govore živi izvan ovog svijeta i vremena pa je u opasnosti da njegovo obraćanje ne postigne željeni efekat. Primjedbe koje se upućuju našim vaizima idu na račun otezanja, a vrlo rijetko na račun sadržaja ili samog govornika. Kada bi naši vaizi skratili svoja obraćanja na deset do petnaest minuta, pridobili bi mnoge slušatelje. Naravno, za kratke govore treba se pripremiti mnogo bolje nego za duge. Kratki govori podrazumijevaju jezgrovitost i koncentriranost na lijepu i djelotvornu misao.

Vrijeme dugih govora je prošlo. Čovjek je pojednostavio život, sve teče u brzom ritmu kao na filmskoj traci. U odveć dinamičnom životu, što su misli kraće i sažetije, više dolaze u središte čovjekovog duhovnog obzorja i pažnje. Govori Vjerovjesnika, s.a.v.s., bili su začuđujuće sadržajni

i kratki. On je, *sallallahu alejhi ve sellem*, prezirao duge govore. Čak je i hvalio kratka obraćanja naglašavajući da je to znak učenosti.

Način obraćanja

Način obraćanja je također od velikog značaja za efektnu hutbu ili vaz. Neadekvatnom interpretacijom može se obezvrijediti i najsadržanija poruka, a vještim obraćanjem i prosječna može pobuditi interes. Veoma je bitno sadržaju govora dati odgovarajuću dikciju. Prigušeno obraćanje izaziva monotoniju a frenetično vikanje savremenog slušaoca zbunjuje i iritira. Džematlija mora osjetiti prisnost govornikove duše s temom koja se izlaže. U protivnom, hladnoća srca i puki formalizam brzo se prepoznaju.

Nepopularno je doslovno čitati vaz. Pogledom se dobroano iskazuje unesenost u temu i održava koncentracija prisutnih. Zauzetost papirima budi dosadu i osjećaj da vaiz nije baš ovladao temom koju prezentira. Toliko puta smo čuli: “Pa i ja sam onako mogao pročitati.”

Dok je na ćursu, u mihrabu ili na mimeru, vaiz ne smije gubiti iz vida činjenicu da ta mjesta imaju svoju svetost. Nedopustivo je da se služi vulgarizmima i vokabularom neprimjerenom džamiji želeći na taj način priskrbiti sebi osobine duhovitog i uspješnog govornika. Sagledavajući načine Resulullahovog obraćanja, kao i predstavnika zdrave tradicije - *selefu salih*, vidjet ćemo da je ambijent džamije maksimalno poštovan i da je bio pošteđen od neprimjerenih riječi i postupaka.

Izbor teme

Izbor teme je svakako vrlo važan. Mora se voditi računa o mjestu, prigodi i strukturi džemata kojem se obraća. U suprotnom, ma koliko tema bila značajna a govornik sposoban, učinak će izostati. Prava tema u pravo vrijeme i na pravom mjestu je skoro najvažniji psihološki zahtjev svakog dobrog obraćanja. Kritičari naših vazova su rekli: “Hodža govori ono što zna, bez obzira gdje govori i ko ga sluša.” Stoga bi vaizi trebali permanentno brusiti osjećaj za temu, procjenjivati priliku i auditorij kome se obraćaju.

Saosjećati s ljudima, znati njihove potrebe i probleme koji ih pritišću, a pogotovu znati riječi koje na njih utječu, odnosno koje ih odbijaju i plaše, od posebne je važnosti za odabir teme. Teme bi trebale biti u funkciji edukacije i duhovnog snaženja vjernika. Uz to, one trebaju biti aktuelne kako bi vjernicima ponudile odgovarajuće odgovore na dileme i teškoće s kojima se u životu susreću. Teme koje izazivaju rezignaciju i očaj treba izbjegavati. Treba birati teme koje pobuđuju poletnost vjerskog duha, optimizam i ljubav prema dini-islam. Vaiz treba izbjegavati ulogu presuditelja.

Toliko puta smo u ratu imali priliku slušati naše predavače kako sudbinu prognanika vezuju za Božiju kaznu zbog grijeha koje su počinili. Na takve riječi jedan muhadžir suznih očiju se požalio: "Ja sam svjestan svoje rane, a on mi još više zabija prst u nju. Umjesto da nam u džamijama daju bar malo utjehe, oni nas uporno mlate po glavi." Ozlojeđenim ne treba pristajati na muku. Nužno je pronaći riječi utjehe i kakvo-takvo opravdanje za njihovu nezavidnu situaciju. Nada je značajna potpora a objektivno govoreći, s obzirom na neograničnost Allahove milosti, za nju ima mjesta i u slučaju najtežih prijestupnika. Stoga, kako je rekao šehid Hasan el-Benna, Allah ga milošću svojom obasuo, "mi smo daije - misionari, a nismo kadije - sudije".

Ne treba gubiti iz vida da je današnji čovjek razmažen. Pojedini imaju rafiniran ukus. U odnosu na prošla vremena, obaviješten je i u mogućnosti je sam birati predavače - bilo uživo na tribinama, bilo na televiziji, radiju i drugdje. Kvalitet koji mu se nudi na drugim mjestima on želi dobiti i u džamiji. Vaz i hutba za savremenog čovjeka moraju biti poticajni - u smislu buđenja i relaksiranosti njegove duše. U njemu mora ovladati osjećaj oslobođenosti, duševnog mira i istinskog spasenja zbog pripadnosti dinu.

Sadržaj obraćanja

Sadržaj obraćanja nadovezuje se na izbor teme i način obraćanja. Interesantnost govora i njegovi pozitivni efekti uveliko ovise o sadržaju. Ako uistinu želimo da vaz ili hutba budu eliksir za dušu, onda se izlagač mora potruditi da sadržaj njegova govora uvijek bude zasnovan na

istinama vjere. Ko misli da je takvo reduciranje tema jednostrano i dosadno taj ne poznaje narav islamskog učenja. Prihvatimo li islam kao univerzalni sistem življenja, pred nama se ukazuje neiscrpni izbor tema koje zadiru u sve pojedinosti koje se tiču čovjekova života na Zemlji. Govorniku poznavanje islama omogućuje da pomoću Kur'ana i sunneta objašnjava sve segmente privatnog i javnog života. Međutim, nerijetko se potenciraju teme o stalnoj ugroženosti, bez konkretnih rješenja, što se doima odveć degutantnim i deplasirajućim. Za naše nazavidno stanje, kao i stanje ummeta u cijelosti, redovno se okrivljuju drugi. Tačno je da su "drugi" veliki kamen spoticanja na putu našeg napretka, ali ne jedini. Uglavnom smo mi sami sebi najveća barijera i zato se neophodno osvrtno više na sopstvene slabosti, nego na ugroženost od drugih.

Međutim, kada se kritički osvrćemo na našu, nimalo ružičastu stvarnost, treba se čuvati pretjerivanja u tome. Ali, koliko god je nepoželjno stalno kritiziranje i moraliziranje isto tako je pogrešno govoriti samo o pozitivnim i dobrim stranama našeg života i bezgraničnoj Allahovoj, dž.š., milosti. Kur'anski metod savjetovanja je idealan primjer. Kad god se govori o grijehenu, odmah iza toga dolazi poziv na činjenje dobrih djela i pokajanje a poslije ajeta o Džehennemu, neizostavno dolaze ajeti o Džennetu i sl. Hoće se kazati da je neophodno uspostaviti balans - kako pretjerano moraliziranje ne bi izazvalo pesimizam i beznađe a zadovoljstvo postojećim opuštenost i bezbrižnost. Dakako, potrebno je da govornik predstavlja istinu u vjerodostojnom svjetlu, dakle, ne samo kao suhu logičku tvrdnju nego kao radosnu vijest koju Allah, dž.š., iznosi čovjeku da ga izbavi iz okova grijeha i zablude pa izvede na svjetlo dana. Drugim riječima, savršena značenja vjere treba pokazivati u svjetlu njezine ljepote, usrećujuće sile i svekolike Allahove, dž.š., milosti koja se svakodnevno očituje u istinskom muslimanu.

Obraćanje je tumačenje božanske istine

Obraćanje je tumačenje božanske istine poslano ljudima posredstvom Njegove riječi. Hutba i vaz kod ljudi pobuđuju osjećaj svetosti, doživljavaju se kao vjerski čin, odnosno kao Riječ Božija. Bitno je spomenuti i jedan psihološki razlog zbog čega je tako. Vjernici u džamiji žele dobiti

zaista nešto što bi izvan džamije, u profanim govorima, uzalud očekivali. Džamijski ambijent je suštinski, a mora biti i činjenično oaza u koju se čovjek sklanja da se ponovo osvježi i okrijepi kad njegova duša, usred suše ovoga svijeta, previše ožedni.

Vaizi bi, u najvećoj mjeri, morali imati razumijevanja za ono što ljudi osjećaju. Međutim, svetost džamije i Allahove Riječi vaizi i hatibi ponekad zanemare i premalo poštuju upuštajući se u profane teme, nerijetko se stavljajući čak u službu dnevnopolitičkih interesa. Imajući na umu njihova osjećanja dok su u džamiji, lahko ćemo shvatiti zašto oni instiktivno, bez obzira na svoju političku pripadnost, osjećaju odvratnost prema politički obojenim govorima, osobnim obračunavanjima, dnevnim događajima i drugim trivijalnostima iz svakodnevnog života. To je uloga medija. Vaizi nisu novinari niti politički komentatori a ponajmanje su politički agitatori. Vjernici su toga siti - pogotovo u vrijeme izbora izvan džamije. Zato je krajnje neuputno primoravati ih na to i u džamiji.

Džamija se nikada ne smije poistovjećivati s političkim strankama ili vladajućim političkim sistemom. Favorizirajući jednu političku opciju, u ambijentu političkog pluralizma, neminovno izazivamo protiv sebe džematlije drugih političkih opredjeljenja. Džemat se polarizira a džamija gubi ulogu kohezivnog faktora među muslimanima. Svako poistovjećivanje može donijeti brze privremene prednosti, ali će neizbježno gurnuti džamiju niz klizavu političku padinu prema degradaciji, kompromitaciji i, na kraju, paralizi dobra koje džamija nudi. Vjernici u džamiji od vaiza očekuju da ih, bar na trenutak, otrgne od ovosvjetskog sivila i žurbe, od međusobnih kleveta i trvenja. Oni posredstvom vaza u kojem se tumači Riječ Božija žele, bar nakratko, zaboraviti dunjalučke prizemnosti i zaviriti u ahiretske ljepote.

Zaključak

Ulema koja se bavi hutbom i vazom svakodnevno bi morala iščitavati djela koja pobuđuju suptilna vjerska osjećanja, razvijaju ljubav prema Allahu, dž.š., i Poslaniku, s.a.v.s. Dnevne novine i časopise trebaju koristiti letimice, toliko da su informirani o najbitnijim događajima. Ljubav prema dini-islamumu koja se želi prenijeti u srca vjernika mora biti

rasplamsana u srcu svakog daije, vaiza i hatiba. U protivnom, govor o vjeri sličit će govoru filozofa i orijentalista.

Gospodaru moj, nadahni nas sjećanjem na Tebe u samoći i na skupovima, noću i danju, javno i tajno, u blagostanju i u nevolji! Uljepšaj postupke naše, očisti namjere naše i omili nam vjeru našu jer je ona glavica naša. Ja Rabbi, smiluj se slabašnom robu svom, onemoćalog jezika i malog djela, obdari ga milošću Svojom, smjesti ga pod gustu hladovinu svoju, o Plemeniti, Dobri, o Najmilosniji od milosnih!

خليل مهيتيش

الوعظ كمنهج من مناهج التأديب والتربية

مما سعى إليه المؤلف في هذه المقالة الإشارة إلى دور وأهمية الوعظ كمنهج من مناهج التأديب والتربية. وقد لعب الوعظ دورا هاما عبر التاريخ وذلك منذ بدأ رسولنا الكريم بدعوته إلى الإسلام. ومما أتت به المقالة أيضا عرض موجز لدرجة اشتراك الوعظ في نشاطات المسلمين بلمحة خاصة إلى تقاليدده لدى مسلمي البوسنة والهرسك. ومما تشير إليه المقالة إشارة خاصة العناصر التي يجب أن يحتوي عليها الوعظ حتى يكون ناجحا وذلك مع ذكر ما لا يجوز أن يحتوي عليه من عناصر.

Halil Mehtić

Vaz (Religious Speech) As a Moral-Didactic Form

Summary

In this paper, the author wishes to emphasize the role and significance of Vaz as a moral-didactic form, which played an extremely important role through the history of Islam, from the early days of the Prophet's mission. The paper presents a brief overview of the representation of Vaz among Muslims, with a special emphasis on the tradition of Vaz among Bosnian Muslims. The focus in this paper is placed on the elements that a successful Vaz should contain, as well as those parts that make one Vaz inactive, inappropriate and as such unacceptable for today's circumstances.

Devijacije kod tumačenja Poslanikovog, s.a.v.s., sunneta

Hfz. mr. Maid Ibrahimović

imam u džematu soukbunar, miz sarajevo
maid.ibrahimovic@gmail.com

Sažetak

U posljednje vrijeme muslimani se susreću s brojnim različitim tumačenjima islama i razumijevanjima sunneta, što se reflektiralo i u praksi kroz različite sadržaje koji nisu bili prisutni kod nas. Naš stav i razumijevanje Poslanikovog, s.a.v.s., sunnet danas odredit će i stav prema islamu u budućnosti. Da bi muslimani popravili svoje stanje, u potpunosti trebaju prihvatiti i živjeti Poslanikov, s.a.v.s., sunnet. Stoga je od ključne važnosti ispravno razumijevanje Poslanikove, a.s., prakse.

Ključne riječi: Poslanik, sunnet, razumijevanje, tumačenje, institucionalno djelovanje.

Uvod

Od pojave islama na sunnet Poslanika, s.a.v.s., se pozivalo kao što se poziva na Kur'an, u skladu s okvirima poznatih pravila koje su definirali imami muslimana i njihovi mudžtehidi. Svi muslimani znaju da su Poslanikove, s.a.v.s., izreke, ideje i odobrenja vezana za dostavljanje poruke, zakona i njegovo pojašnjavanje autoritativniji dio vjere. Sunnet je najčvršće vezan za Božiju knjigu Kur'an, jer sunnet pojašnjava ono što

je u Kur'anu sažeto, razlaže objašnjenja, pojašnjava kur'anske ajete i primjenjuje njegove propise.¹

Sunnet je način življenja Poslanika, s.a.v.s., stil islamskog života i nastojanje da se čovjek okiti moralom. Allah, dž.š., je Poslanika, s.a.v.s., učinio uzorom ljudima. Sunnet je put koji vodi istinskoj sreći na oba svijeta pa ko želi uputu čistog srca i iskrene namjere, Poslanikov, s.a.v.s., sunnet ostvarit će mu njegovu želju. Ashabi su dobro shvatili pravu važnost sunneta. Blagodat islama i sunneta je blagodat našeg Gospodara. Uzvišeni Allah kaže: *Oni koji su poslušni Allahu i Poslaniku bit će u društvu vjerovjesnika, i pravednika, i šehida, i dobrih ljudi, kojima je Allah milost Svoju darovao.*²

Sunnet je praktični komentar Kur'ana, jer je Poslanik, s.a.v.s., bio interpretirani Kur'an i otjelovljeni islam. S obzirom da je Aiša, r.a., duže vrijeme živjela i provela s Poslanikom, s.a.v.s., najbolje ga je opisala riječima: „Poslanikov moral je bio Kur'an.“ Ko želi upoznati praktični islam s njegovim karakteristikama, neka sagleda Poslanikov, s.a.v.s., život sa svim njegovim segmentima. Sunnet obuhvata cjelokupni Poslanikov, s.a.v.s., život u svim sferama njegovog življenja: u kući, džamiji, na putu, u odnosu sa Bogom, ponašanju prema porodici, komšijama, prijateljima te u kontaktu s drugim ljudima. U tradiciji našeg Poslanika, s.a.v.s., nema ništa što bi moglo dovesti ljude u nezahvalnu situaciju u vjeri. Podučavajući svoj Ummet govorio je: „Olakšavajte, a ne otežavajte! Obradujte a ne rastjerujte!“³

Što čovjek više i bolje izvršava sunnet, njegovo srce je radosnije. Sunnet je život, svjetlost, sreća, radost, spas za svakog čovjeka koji ga izvršava. Poslanik, s.a.v.s., je molio Allaha, dž.š., da mu da svjetlost u srcu, jeziku, sluhu i vidu.⁴

Poslanik, s.a.v.s., je bio onaj koji je tumačio Kur'an, pokazivao islam riječju, ponašanjem i djelom na bilo kojem mjestu - u društvu, kući, privatnom i javnom životu, u odnosu prema Allahu, dž.š., ljudima, rodbini,

1 El-Karadavi, J. *Razumijevanje suneta*, Bemust, Sarajevo, 2001., str. 8.

2 Korkut, B., *Kur'an s prevodom*, Melik Fahd za štampanje Mushafi Šerifa, Medina Munevvera, 1991., Sura En-Nisa', 69. ajet.

3 *Razumijevanje suneta*, str. 25-27.

4 El-Kahtani, S., *Svjetlost sunneta i tama bid'ata*, Mektebetu el-Gureba, Sarajevo, 2005., str. 20-23.

prijateljima i neprijateljima. Obaveza svih muslimana jeste da upoznaju ovaj razrađeni i sređeni poslanički život sa svim osobnostima, lakoćom, uravnoteženošću i moralnim idejama koje se u njemu pojavljuju u punom sjaju i dolaze do punog izražaja. Najbolja generacija ashaba u potpunosti su slijedili Poslanikov, s.a.v.s., sunnet. Zbog svega navedenog obavezni smo ispravno razumijevati sunnet.⁵

Prof. Silajdžić Adnan u svojoj knjizi *Četrdeset hadisa sa komentarom* navodi: „Sunnet je najkompetentniji izvor islamskog učenja i njegove prakse. Objava i sunnet konstituiraju živu islamsku predaju, sa čijih izvora su neprestano sve generacije muslimana zahvatale i crpile svoju mudrost i snagu.“⁶

Sagledamo li rad i djelovanje Poslanika, s.a.v.s., uvidjet ćemo da je mnogo svoga vremena trošio kroz institucionalno djelovanje. Moramo naglasiti njegovu brigu o zajednici, izgradnji institucija odnosno države kroz organizirani rad. Skrenimo pažnju na njegovu diplomatsku aktivnost sa brojnim pojedincima, plemenima i državama. Poslanik, s.a.v.s., je kroz uređen sistem pokazao kako se štite prava i vrijednosti vjere islama.⁷

Mnogi savremeni muslimani izjavljuju da bi bili spremni slijediti sunnet ukoliko bi bili uvjereni da se mogu osloniti na korpus hadisa na kojima on počiva. Uprkos svim nastojanjima da se ospori autentičnost hadisa, savremeni kritičari, i istočni, i zapadni, nisu bili u stanju argumentirati svoj subjektivni kriticism rezultatima istinskog znanstvenog istraživanja. Zaista je to nemoguće, jer su Buharija i Muslim zaštitili autentičnost svake predaje bolje nego što su zapadni povjesničari zaštitili povijesni dokument.⁸

Savremeni problemi u razumijevanju sunneta Poslanika, s.a.v.s., je kapricioznost i neznanje na arapskom jeziku. Veoma je važno razumjeti sunnet Poslanika, s.a.v.s., jer je on tumač Kur'ana, a sve više ima nerazumijevanja sunneta. Ljudi razumijevaju sunnet na pogrešan način zbog

5 *Razumijevanje suneta*, str. 28.

6 Silajdžić, A., *Četrdeset hadisa sa komentarom*, El-Kalem, Sarajevo, 2005., str. 15.

7 Skup autora, *Muhammed a.s. u savremenom mišljenju naše uleme*, Udruženje ilmije IZ u BiH i MIZ Sarajevo, Sarajevo, 2014., str.171-172.

8 Asad, M., *Islam na raspuću*, El-Kalem, Sarajevo, 2002., str. 72.

toga što samovoljno donose rješenja. Naša obaveza je da slijedimo ono s čim je došao Poslanik, s.a.v.s., da budemo u potpunosti ubijedeći u ispravnost njegovog djelovanja.⁹

U proteklih dvadeset godina bosanskohercegovački muslimani se susreću s brojnim različitim tumačenjima islama, islamske prakse, a samim tim i razumijevanjem sunneta Poslanikovog, s.a.v.s. Počinju se javljati različiti vjerski i ideološki pravci. Mnoštvo različitih pravaca, pa i suprotnih učenja, reflektiralo se u praksi na mnoštvo novih sadržaja i praksi koje tradicionalno nisu bile prisutne kod nas. Npr. muslimani pišu o privremenom braku, tj. *mut'a* vezi koju danas dozvoljavaju samo šiitski učenjaci s ciljem da se *ušerijati*. Sve to ima utjecaj na rastući broj brakova i brojnih drugih modela bračnih avantura. Zbog različitih pozicija drukčije se pristupa razumijevanju i tumačenju Poslanikovog, s.a.v.s., sunneta.¹⁰

Neprihvatljivo tumačenje Poslanikovog, s.a.v.s., sunneta

Kriza današnjih muslimana je prvenstveno kriza misli koja se može najbolje shvatiti kroz krizu razumijevanja sunneta i ophođenja s njim. Posebno je vidljiva u nekim pravcima islamskog preporoda od kojih Ummet očekuje više u današnjem svijetu. Nažalost, njihova tragedija najčešće počinje pogrešnim razumijevanjem i interpretacijom sunneta. Od Poslanika, s.a.v.s, se prenosi predaja u kojoj se nagovještavaju nevolje kojima će biti izložen sunnet od strane fanatika, lažova i neznalica. Ibn Džerir, Temmam u *Feva'idu*, Ibn Adijj i drugi prenose od Poslanika, s.a.v.s.: „Ovaj nauk će iz svake generacije prenositi njeni pravednici koji će od njega odstranjivati iskrivljena tumačenja fanatika, imputiranja lažova i pogrešne interpretacije neznalica.“¹¹

Iz ovog hadisa možemo razumjeti da postoje mnogi destruktivni elementi koji predstavljaju veliku opasnost po Poslanikov, s.a.v.s., sunnet i islamsku baštinu proisteklu iz njega.¹²

9 <http://main.islammesssage.com/newspage.aspx?id=4809>

10 *Muhanmed a.s. u savremenom mišljenju naše uleme*, 2014., str.166-167.

11 *Razumijevanje suneta*, str. 28-29.

12 Balić, H., *Islamska misao*, Fakultet za islamske studije, Novi Pazar, 2015.

a) Krivo tumačenje fanatika

Postoji krivo tumačenje koje se javlja kao posljedica fanatizma, suviše brige i sve više udaljenosti od umjerenosti - srednjeg puta, kojim se vjera islam odlikuje, od tolerantnosti kojom je opisano ovo pravovjerje, te također lahkoće karakteristične za sve šerijatske obaveze. To je fanatizam zbog kojeg su u propast još prije nas otišli sljedbenici Knjige - Ehlu-l-kitab, koji su pretjerivali u vjerovanju, nisu se držali umjerenosti na kojoj se naša vjera odlikuje, ali isto tako prelazili su granice u obredima koje su obavljali ili su bili fanatici u ponašanju.¹³

Kur'an nam o tome govori: *Reci: „O, sljedbenici Knjige, ne zastranjujte u vjerovanju svome, suprotno istini, i ne povodite se za prohtjevima ljudi koji su još davno zalutali, i mnoge u zabludu odveli, i sami sa Pravog puta skrenuli!*¹⁴

Ibn Abbas, r.a., prenosi od Poslanika, s.a.v.s.: *„Čuvajte se pretjerivanja u vjeri! Zaista su oni prije vas propali zbog pretjerivanja u vjeri.*¹⁵

Fanatizam je u današnje vrijeme zahvatio mnoge islamske države. Mudar i razuman čovjek shvatit će da je islam vjera umjerenosti i ostvarenja sebe u okruženju u kojem živi.¹⁶

b) Imputiranje lažova

Postoje mnoge izmišljotine koje lažljivci nastoje unijeti u Poslanikov, s.a.v.s., sunnet. Pokušavaju ubaciti novotarije koje njegova priroda odbija i ne dozvoljava, koje su oprečne i suprotne njegovu vjerovanju i zakonu. Oni koji su čuvali sunnet od takvih pripremili su zamke, prepreke i zatvorili im bilo koji prilaz kojim bi mogli doći do cilja. Nisu im dozvolili da izmisle ili umetnu u sunnet ono što nije od njega. Nisu prihvatili hadis bez seneda, a ni sened dok ne bi ispitali njegove prenosiocice - jednog po jednog. Provjerili bi sve o prenosiocu - njegov život, rođenje, smrt, školovanje, učitelje, prijatelje i učenike. Gledali su njegovu povjerljivost, bogobojaznost, memoriju, preciznost u prenošenju vijesti. Sagledali bi

13 *Razumijevanje suneta*, str. 29.

14 El-Ma'ide, 77.

15 *Razumijevanje suneta*, str. 29.

16 Skup autora, *Zajednica srednjeg puta teorija i praksa islamske umjerenosti-knjiga 1*, El-Kalem, Sarajevo, 2013., str. 453.

koliko su njegova predanja identična onima koji su bili pouzdani prenosioci i koliko ima predaja koje on prenosi. Čuvari sunneta su išli u detalje kako bi ga sačuvali. Zato su kazali: „Sened je dio vjere. Da nije seneda, govorio bi ko hoće i šta hoće. Tragalac za naukom bez seneda obično bi čavrljao.“¹⁷

Čuvari sunneta nisu prihvatili hadis dok ne bi ispunio sljedeće uvjete: da mu sened bude spojen od početka do kraja, da svi prenosioci u senedu budu povjerljivi, tj. pobožni, bogobožni, precizni u onome što prenose, da nema prekida u senedu, da se ne proturječi predajama koje prenose povjerljivi i poznatiji prenosioci, te da se u njemu ne nalazi nikakva mahana koja bi značajnije utjecala na njegovu vrijednost. Ovakva preciznost u provjeri seneda, njihovih uvjeta i okolnosti jeste osobenost islamskog Ummeta čime je on pretekao čitavu savremenu civilizaciju u definiranju principa kada je u pitanju naučna, historijska metodologija istraživanja.¹⁸

c) Pogrešno interpretiranje neznalica

Postoji pogrešno interpretiranje koje oštećuje istinu islama stavljajući riječi tamo gdje im nije mjesto te od islama otkidajući njegove dijelove kako bi se poslije zaniijekalo učenje i norme koje predstavljaju glavni stub islama. Ovi su kao i lažovi, jer islamu pripisuju ono što njemu ne pripada, marginaliziraju ono što je prioritet ili daju prioritetu ono što je marginalno. Ovo nerazumijevanje ili loša interpretacija dolazi od onih koji ne poznaju vjeru. Oni nisu predani istini niti poznaju dobro nauku. Žele izazvati smutnju među muslimanima i proizvoljno tumačiti hadise koje će širiti. Ovo su pojave na koje se mora paziti, na njih upozoravati i pokazivati veliku opreznost kako ne bi došlo do pogrešnog tumačenja. Zbog njih se moraju pronaći neophodna tumačenja, odnosno pravila koja će biti odbrambeni mehanizam od pogrešnog razumijevanja. Većina sekti i grupa koje su se odmetnule od Ummeta, njegovog vjerovanja, zakona, propisa su oni koji su zalutali s Pravog puta i otišli u propast zbog lošeg tumačenja i loših interpretacija.

¹⁷ *Razumijevanje suneta*, str. 30.

¹⁸ *Ibid.*, str. 30.

Ibnu-l-Qajjim je u svome djelu *Ruh* - Duša napisao prosvjetljene riječi o nužnosti pravilnog razumijevanja poslaničke poruke, koje mi ovdje prenosimo. Napisao je: „Ono što je Poslanik, s.a.v.s., htio treba razumjeti bez pretjerivanja, ali i bez nemarnosti. U njegove riječi ne treba učita-vati ono što one ne podrazumijevaju niti treba zapostavljati bilo šta od upute i objašnjenja u tim riječima. Zbog nepridržavanja ovog principa i njegova napuštanja izrodile su se mnoge zablude čiji broj zna samo Allah, dž.š.“¹⁹

Zbog svega rečenog, oni koji se bave sunnetom moraju se čvrsto držati principa koji se smatraju osnovnim pravilima u toj sferi kako bi sunnet sačuvali od krivog tumačenja fanatika, imputiranja lažova i pogrešnog tumačenja - interpretacije neznalica. Uvjerit će se u utemeljenost i vjerodostojnost hadisa prema tačno preciziranim principima koje su postavili pouzdani imami, a koji obuhvataju i sened i metn, bez obzira da li se radilo o odobrenju ili rječima Poslanika, s.a.v.s. Istraživač obavezno mora konsultirati stručnjake i i poznavaoce ovih disciplina, jer doktori hadisa su svoj život proveli u traganju za hadisom, njegovom studiranju, odvajanju autentičnog od slabog, prihvatljivog od neprihvatljivog.²⁰

Treba pravilno shvatiti Poslanikov, s.a.v.s., tekst u skladu s jezičkim pravilima, u svjetlu konteksta hadisa i povoda njegovo izricanja, u sjeni kur'anskog i drugih poslaničkih tekstova, u okviru općih pravila i generalnih inencija islama. Treba napraviti razliku između onih hadisa koji su izrečeni u svojstvu izvršenja poslaničke misije i onih koji nisu. Neophodno je razdvojiti obavezujuću tradiciju na onu koja ima opći karakter i trajni karakter - onu koja je specifična i onu koja je ograničena, jer je veoma opasno u razumijevanju sunneta miješati jednu kategoriju s drugom kategorijom. Moramo se uvjeriti da taj dotični tekst nije u kontradikciji s jačim od sebe: Kur'anom, drugim hadisima koji imaju bolje utemeljenje, te da nije u kontradikciji s općim intencijama Šerijata koje su nepobitne, jer nisu izvedene iz jednog, nego iz mnoštva tekstova koji ulijevaju uvjerenje i znanje o njihovoj utemeljenosti.²¹ Međutim, s onim koji posmatra ono s čim je došao Poslanik, s.a.v.s., u svjetlu svojih

19 Balić, H., *Islamska misao*.

20 *Razumijevanje suneta*, str. 32.

21 *Razumijevanje suneta*, str. 32-33.

ubjedenja i novotarija, slijedeći nekoga u koga ima povjerenja, beskorisno je polemizirati i bolje ga je ostaviti na tom putu.²²

Odbacivanje vjerodostojnih - sahih hadisa zbog nerazumijevanja

Kao što je pogrešno i veoma opasno prihvatati lažne - apokrifne hadise, pripisivati ih Poslaniku, s.a.v.s., isto tako je opasno odbacivati sahih hadis zbog nerazumijevanja tog hadisa.²³

Prvi pokazatelj da je neki hadis lažan je svjesna laž prvog izvora, dotičnog ashaba ili jednog od kasnijih prenosilaca. Da li se može zamisliti da bi ljudi koji su bili spremni dati svoj život i sve što posjeduju mogli svojim riječima svjesno obmanjivati. Ashabi su to znali i oni su implicitno vjerovali u riječi Poslanika, s.a.v.s.²⁴

Prihvatanje izmišljenih hadisa u vjeri polahko unosi elemente koje ne pripadaju njoj, dok odbacivanje sahih hadisa iz vjere odstranjuje pojedine dijelove koji su sastavni dio vjere. Ne može se prihvatiti da neko odbacuje istinu koja se kazuje preko sahih hadisa.²⁵

Imam Šatibi veli: „Možda neki od novotara u vjeri kao argument za odbacivanje nekih hadisa navedu činjenicu da oni pružaju samo pretpostavku, tj. neizvjesno znanje - *zann* koje Kur'an izričito kudi Allahovim riječima: *Oni se povode samo za pretpostavkama - zann i za strastima...* (En-Nedžm, 23) Tako su dozvolili stvari koje je Allah, dž.š., zabranio preko Svoga Poslanika, s.a.v.s., a za čiju zabranu nema teksta u Kur'anu. Njihova stvarna namjera jeste iznalaženje pokrića za ono što im se sviđa. A ni pod „pretpostavkom“ se u citiranom ajetu ne misli na ono što oni tvrde. Neki od zalutalih su u odbacivanju hadisa otišli toliko daleko da se uopće za ozbiljno ne uzimaju mišljenja onih koji se oslanjaju na ono što je u hadisima. Mišljenja takvih svrstali su u kategoriju stvari oprečnih umu a njih su svrstali u luđake.²⁶

22 Balić, H., *Islamska misao*.

23 *Razumijevanje suneta*, str. 36

24 *Islam na raspuću*, str.74.

25 *Razumijevanje suneta*, str. 36.

26 *Ibidem*, str. 37-38.

Odbacivanje autentičnih predaja - kao cjeline ili djelimično - nije se uspjele utemeljiti kao rezultat nepristranog i znanstvenog istraživanja. Motiv za oprečne stavove među muslimanima našeg vremena lahko je naći. Taj motiv se nalazi u nemogućnosti dovođenja naših sadašnjih, degeneriranih načina življenja i mišljenja u sklad s pravim duhom islama - kako se održava u sunnetu Poslanika, s.a.v.s. Da bi oni mogli opravdati svoje vlastite nedostatke, kao i nedostatke drugih, oni pokušavaju učiniti suvišnim slijeđenje sunneta, jer ako bi to učinili, bili bi u stanju tumačiti sva kur'anska učenja i hadise onako kako im se sviđa - tj. prema svojim sklonostima i mogućnostima.²⁷

U današnje vrijeme pojavljuju se novi neprijatelji koji pokušavaju oskrnaviti Poslanikov, s.a.v.s., sunnet. S jedne strane su to neki kršćanski misionari i orijentalisti a s druge strane su to oni iz islamskog svijeta, koji su potpali pod utjecaj ovih spomenutih. I jedni i drugi pokušavaju omalovažavati i uništavati sunnet, njegove knjige i ljude koristeći pri tome razne metode kako bi došli do cilja.²⁸

Moramo čuvati sunnet od onih koji ga žele oskrnaviti te uložiti veliki trud da sahih hadise sačuvamo od pogrešnog razumijevanja. Pogrešno tumačenje hadisa javlja se kod onih koji su laici i nestručnjaci - što nam ukazuje na nužnost preciznog istraživanja. Posebno treba biti oprezan i obazriv kod razumijevanja sunneta - treba se vraćati na njegove izvore i konsultirati se s onima koji poznaju ovu oblast. Primjer odbacivanja sahih hadisa zbog pogrešnog razumijevanja u novije vrijeme jeste hadis koji govori da je islam utemeljen na pet stubova.

Od Ibn Omera, r.a., se prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., izjavio: „Islam je sagrađen na pet (principa): očitovanju (s vjerovanjem) da nema drugog Boga osim Jedinog Allaha i da je Muhammed, Allahov poslanik, obavljajući namaza, davanje zekata, vršenje hadža i pošćenje ramazana.“²⁹

Kao argument za neautentičnost ovog hadisa navode da u hadisu nije spomenut džihad i pored njegove važnosti u islamu. Smatraju da je to glavni dokaz i razlog njegove apokrifnosti. Međutim, zaboravlja se

27 *Islam na raspuću*, str.76.

28 *Razumijevanje suneta*, str. 38.

29 El-Buhari, M.b. I., *Sahihu-l-Buhari*, Visoki saudijski komitet za pomoć BiH, Sarajevo, 2008., br.h. 8., str.20

da je džihad obavezan samo za neke ljude, a ne za sve. Nije obavezan za svakog pojedinca, osim u posebnim situacijama. Pet principa, koji se navode u ovom hadisu su univerzalni i obavezni za sve ljude. Da je ovo tačna konstatacija za ovaj hadis, onda bi se morali odbaciti svi ajeti koji opisuju vjernike - bogobojazne, čestite, dobročinitelje, razumne i druge kategorije koje je Allah, dž.š., pohvalio u Kur'anu i obećao im najljepšu nagradu, jer se u mnogim ne spominje džihad kao jedna od karakteristika.³⁰

Zaključak koji možemo iznijeti poslije razumijevanja ovog hadisa jeste da Poslanik, s.a.v.s., u ovom hadisu spominje elemente vjere koji znače apsolutnu predaju roba njegovom Gospodaru - svaki pojedinac ih čini samo u ime Allaha, dž.š., iskazujući tako pokornost Njemu. Također, opasno je odbacivati sahih hadise bez obzira da li su nam jasni u tom trenutku. Ako su prethodnici prihvatili određeni hadis kao sahih i vjerodostojan te ako ga nije zanijekao niti jedan učenjak, to znači da su oni taj hadis u potpunosti istražili. Ubijedeni su u njegovu vjerodostojnost, u njemu nisu našli nikakvu mahanu, nedostatak i kontradiktornost. Treba biti precizan i oprezan kada je upitanju razmišljanje hadisa koji su do nas došli sahih senedom od Poslanika, s.a.v.s. Nužno je biti oprezan u odbacivanju određenog hadisa na osnovu racionalne diskvalifikacije koja može biti netačna.

Imamo primjer o mački i kazni za njeno mučenje do smrti. Tako imam Ahmed od 'Alkame prenosi da je rekao: „Bili smo kod Aiše pa je ušao Ebu Hurejre koga ona upita: 'Ti pričaš da je žena stavljena na patnju zbog mačke koju je svezala, pa niti ju je hranila, niti pojila?' Odgovorio je: 'Čuo sam ga od njega.' (Misli na Vjerovjesnika, s.a.v.s.) Ona mu reče: 'Znaš li ko je bila ta žena?' 'Ta žena - uz to što je uradila - je bila nevjernica.' A zaista je vjernik kod Allaha mnogo časniji od toga da bi ga kaznio zbog mačke. Kad prenosiš nešto od Poslanika, s.a.v.s., gledaj kako pričaš!³¹

Majka vjernika h. Aiša je ukorila Ebu Hurejru zbog kazivanja ovog hadisa. Smatrala je da Ebu Hurejre nije bio precizan i pažljiv kada je čuo ovaj hadis od Poslanika, s.a.v.s. Njen glavni argument je što ona smatra

³⁰ Razumijevanje suneta, str. 43.

³¹ Razumijevanje suneta, str. 45.

nemogućim da čovjek može biti kažnjen zbog mačke i da vjernik ne može biti kažnjen zbog životinje. Molimo Allaha da oprostí Aiši, r.a., jer ona nije shvatila postupak ove žene iz hadisa. Zatvaranje mačke do smrti i iznemoglosti govori o mrtvilu srca žene i njenoj okrutnosti prema nemoćnim Allahovim, dž.š., stvorenjima. U njeno srce nije prodrła milost, a u Džennet ulaze osobe koje pri sebi imaju milosti. Međutim, ne prenosi ovaj hadis samo Ebu Hurejre, nego i drugi.

Stavljanje hadisa u neprihvatljiv kontekst

U današnje vrijeme sunnet je izložen raznim nezdravim pojavama kada se brzopletó pročíta neki hadis i pogrešno se protumači prema svom nahóđenju. Nakon toga ga prenosi drugima onako kako njemu odgovara. Kada bi malo više vremena razmislio i bio objektiván, došao bi do zaključka da hadis nema ono značenje koje je on prvobitno prihvatio, nego je hadisu pretpostavio značenje koje nema osnove ni u Kur'anu, ni u sunnetu, niti mu pravila arapskog jezika idu u prilog, niti ga je tako razumio ijedan učenjak kao što ga je on razumio.

Neki su pročítali hadis koga prenose Ibn Madže od Ebu Se'ida el-Hudrija i Et-Taberani od 'Ubadeta ibn es-Samita: „Bože daj da živim kao siromah, da umrem kao siromah i proživim me u društvu siromaha.“ „Siromaštvo“ u ovom hadisu su razumjeli kao neimaštinu i ovisnost o ljudima - što se suprotstavlja Vjerovjesnikovoj dovi u kojoj se molio Allaha, dž.š., da ga zaštiti od toga da bude na ovom svijetu iskušán s neimaštinom i da ga učini o ljudima neovisnim, imućnim i čestitim. Tako shvaćen, ovaj hadis bio bi u koliziji s onim što je Poslanik, s.a.v.s., rekao Sa'du: „Zaista Allah voli bogata, bogobojazna roba i onog koji tajno dobra djela čini“, te onim što je rekao *Amr ibnu-l-Asu*: „Divno li je to kad se nađe dobar imetak kod dobra čovjeka!“

Međutim, u ovom hadisu pod siromaštvom se ne misli na neimaštinu, kako bi na prvi pogled moglo izgledati kada je Poslanik s.a.v.s., tražio zaštitu kod Allaha, dž.š., od neimaštine u istoj dovi u kojoj se utjecao Allahu, dž.š., od kufra: „Bože, ja kod Tebe tražim zaštitu od nevjerovanja i neimaštine.“ A Allah, dž.š., mu je kao blagodat spomenuo to što ga je

učinio o ljudima neovisnim i imućnim. U suri Ed-Duha, ajet 8, Allah mu kaže: *I siromah si bio pa te je imućnim učinio.*

Pod siromaštvom se u ovom hadisu podrazumijeva da čovjek pokazuje kroz život skromnost i poniznost. Kad bi stranac došao, ne bi ga prepoznao ni razlikovao od njegovih ashaba, jer je bio s njima i kao jedan od njih. U kući je sam uređivao svoju obuću, krpio odjeću, muzao svoju ovcu, okretao žrvanj sa sluškinjom i slugom. Jednom ga je sreo neki čovjek pa se počeo tresti iz strahopoštovanja, na šta mu je Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Smiri se. Ja nisam kralj. Ja sam samo sin žene iz plemena Kurejš koja je jela na suncu sušeno meso u Mekki.“³²

Posebno treba čuvati Poslanikov, s.a.v.s., hadis od pogrešnog i brzo-pletog tumačenja koji može u sunnet ubaciti ono što nije od njega ili izbaciti ono što je temelj sunneta. Ne treba dozvoliti pojedincima da od sunneta prave ono što sunnet nije.

Zanemarivanje ustaljene i prihvatljive metodologije kod tumačenja hadisa

U prvo vrijeme razvoja hadiske nauke jedna od najvažnijih podjela hadisa među učenjacima je bila ocjena koja govori o njegovoj prihvatljivosti u argumentaciji. Tada se za ocjenu hadisa na osnovu njegove autentičnosti i vjerodostojnosti upotrebljavaju termini prihvatljiv, vjerodostojan - *maqbul, sahih* ili neprihvatljiv, slab - *merdud, da'if*. Kako se razvijala hadiska nauka, počinju nastajati podjele hadisa po raznim osnovama. Međutim, svrha ovih klasifikacija, kao uostalom i ustanovljavanje kriterija kojima se bavi posebna grana hadiske nauke - *usulu-l-hadis* ili *mustalah al-hadis*, jeste razmatranje validnosti upotrebe hadisa u argumentaciji.³³

Hadis je drugi izvor islama - kako u zakonodavstvu tako i u usmjerenju - *et-tevdžih*. Učenjaci su jednoglasni za hadise i njihovu autoritativnost kao argument u određivanju praktičnih šerijatskih normi koje predstavljaju stub pravne nauke i temelje dozvoljenog i zabranjenog - *halal i haram*.

³² Razumijevanje suneta, str. 40.

³³ Indžić, S., Zbornik radova IPF-a, str. 181-182.

U primjeni sistemskih naučnih metodoloških principa kod tumačenja hadisa, posebno u uspostavi zakonskih načela, neminovna je profesionalnost i primjena neophodnih metodoloških principa. Islamski učenjaci u dvadesetom stoljeću uočavaju poseban problem i svojevrsan izazov za islamsko pravo - a to je proizvoljno, ishitreno, površno i neosnovano tumačenje određenih hadiskih tekstova i hadisa uz korištenje predviđene naučne metodologije od strane nekvalificiranih pojedinaca, onih koji sebe smatraju da oni trebaju da tumače hadise, iako oni nisu ti koji znaju tu oblast. Veliki broj islamskih autoriteta uočava ovu opasnost i pokušavaju upozoriti na nju.³⁴

Veoma je važna opreznost kod citiranja hadisa na koji se pozivamo kao na argument za ispravnost određene misli, vrijednosti ili stava. Također, bitno je da tumačenje bude u duhu islamskih principa. Dakle, obaveza svih učenih ljudi jeste da se oslanjaju na provjerene izvore i da odbace slabe - *vahi*, odbačene - *munker* i apokrifne - *mevdu*. Na taj način zaustavit ćemo i spriječiti njihovo daljnje miješanje sa sahih i hasen hadisima bez razlikovanja prihvatljivih - *maqbul* i neprihvatljivih - *merdud* predaja. Poznato je da neki hadis može biti veoma popularan kako u govoru masa tako i u pisanim djelima učenih ljudi, a da u isto vrijeme bude veoma slab ili apokrifan.³⁵

Učenjaci hadisa su postavili pet uvjeta za prihvatanje Poslanikovih, s.a.v.s., hadisa: od tih pet, tri se odnose na lanac prenosilaca - *sened* a dva na sam tekst - *metn* hadisa - nužno je da u senedu svaki prenosilac bude oštrouman da tačno zapamti što je čuo i da hadis nakon toga ispriča u istom obliku. Uz jaku oštroumnost prenosilac mora imati dobar odgoj i srce koje se Allaha, dž.š., boji tako da odbaci svaku nepravilnost. Ova dva svojstva moraju se naći kod svakog prenosioca, a ako se ne nađu makar kod jednog ili su slabo izražena, hadis ispada iz kategorije autentičnih. Nakon prihvatljivog lanca - *sened* prenosilaca, usmjeravamo pažnju na tekst hadisa, ne smije da bude šaz - hadis kojeg je prenio prihvatljiv prenosilac, ali svojim prenošenjem proturječi pouzdanijem prenosiocu od sebe i da u sebi krije mahanu.³⁶

34 Balić, H., *Islamska misao*.

35 *Razumijevanje suneta*, str. 64.

36 El-Gazali, M., *Vjerovjesnikov sunet između šerijatskih pravnika i znanstvenika hadisa*, Muftijstvo tuzlansko, Tuzla, 1998., str.17-18.

Da bi Sunnet u potpunosti mogao ostvariti svoju ulogu, nužno je da budemo ubijedeni u njegovu autentičnost, tačnost i utemeljenost u riječima, postupcima i djelu Vjerovjesnika, s.a.v.s. Nužno je da hadis na koga se pozivamo bude *sahih* - vjerodostojan ili *hasen* - dobar.

Pogrešno tumačenje hadisa zbog mezhebske pristrasnosti

Od Poslanikovog, s.a.v.s., sunneta treba odstraniti sve što mu ne pripada i što mu se pripisuje, a nije od njega. Na isti način treba zaštititi islamsku kulturu od onih koji danas uče, sutra predaju, sljedeći dan sebe proglašavaju stručnjacima i učenjacima, a idući dan već počinju kritizirati islamske autoritete.

Gazali kaže: „Smatram da sam uz većinu šerijatskih pravnika i autoriteta islamskih znanosti, a ne osnivač nekog krivog mezheba. Ja sam dio Zajednice i zaštitnik njenih ciljeva.“³⁷

U naše doba pojavili su se mladići koji kritiziraju imame mezheba da su se udaljili od Vjerovjesnikova, s.a.v.s., hadisa, iako to nije tačno. Imami nisu zanemarili nijedan hadis čiji je sened ispravan a tekst autentičan. Sve što su uradili jeste da su otkrili skrivene mahane u nekim predajama pa ih odbacili, shodno usvojenom znanstvenom postupku, i ukazali sljedbenicima Božijeg Poslanika, s.a.v.s., na ono što je istinito i što vodi Pravom putu.

Pogledaj stav Aiše, r.a., kada je čula hadis: „Zaista se umrli kažnjava zbog plaća porodice za njim.“ Ona ga je zanijekala i zaklela se da ga Poslanik, s.a.v.s., nije kazao. Rekla je, objašnjavajući zašto ga odbacuje: „Šta vam je, zar ne znate za Božije riječi:...*Svaki griješnik nosit će samo svoje breme*...“³⁸

Aiša, r.a., je ono što se suprotstavlja Kur'anu odbacila smiono i lahko. Uprkos tome ovaj hadis još uvijek se smatra autentičnim u hadiskim zbirkama - Ibn Sa'd ga u svome djelu *Et-Tabekatu-l-kubra* opetuje sa više seneda! On kaže: „Obavijestio nas je Sabit od Enesa b. Malika da je Hafsa, nakon što je Omer, r.a., ranjen kopljem, zajaukala, pa joj on reče: 'Hafsa,

³⁷ Ibid., str. 10.

³⁸ En-En'am 164.

zar nisi čula riječi Vjerovjesnika, s.a.v.s.: 'Zaista onaj za kojim se jadikuje biva kažnjen.' Suhejb je lelekao pa mu je Omer kazao: 'Suhejbe, zar ne znaš da onaj za kojim se leleče biva kažnjen.'"

Ibn Abbas tada reče: 'I Omer je tako nešto govorio, a kad je on umro, spomenuo sam to Aiši, r.a., a ona mi kaza: 'Nek se Allah smiluje Omeru! Tako mi Allaha, Božiji Poslanik, s.a.v.s., nije rekao da se umrli kažnjava zbog plaća porodice za njim, nego Allah, dž.š., povećava nevjerniku kaznu zbog plaća porodice za njim', i još dodade: 'Dovoljan vam je Kur'an: ...*Svaki griješnik će samo svoje breme nositi.*'"³⁹

Ovaj princip kojeg koristi Majka pravovjernih temelj je provjere vjerodostojnih hadisa u kojem se ne može naći ništa neispravno. Zbog toga su imami fikha utvrdili pravila na veoma širokom idžtihadu, oslanjajući se prvenstveno na Kur'an. Pojedinci smatraju da umrli saosjeća sa svojom porodicom, a ne da ga Allah, dž.š., kažnjava. Ovo je lijepo tumačenje i ako ga prihvatimo, hadis se ne sukobljava sa Kur'anom! Ali i nakon ovog tumačenja ostaju poteškoće. Jedna od njih je da se Aiša, r.a., zaklela da je Božiji Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Uistinu, Allah povećava nevjerniku kaznu zbog plaća porodice za njim“, a nije spomenuo vjernike. Može neko postaviti pitanje: Zašto da nevjernik biva kažnjava za grijeh koji nije počinio? Zar to nije nepravedno? Odgovor je u Božijim riječima: ...*da bi na Sudnjem danu nosili čitavo breme svoje i dio bremena onih koje su, a da oni nisu bili svjesni, u zabludu doveli. A grozno je to što će oni nositi!*"⁴⁰

Nevjerniku će biti povećana kazna jer je on druge u zabludu dovodio. Mi ne težimo da hadis kojeg je moguće učiniti vjerodostojnim učinimo slabim, nego težimo da se upotrijebi unutar konteksta slabijih ili jačih kur'anskih argumenata. Ahad hadis gubi autentičnost kontradiktornošću i postojanjem skrivene mahane - bez obzira što je lanac prenosilaca ispravan.⁴¹

Provjera vijesti koje dođu do nas može se uzeti kao jedan od načina razdvajanja istine od neistine. Muslimani su posvetili veliku pažnju ovom vidu spoznaje i argumentacije. Posebno ako se odnosi na život Vjerovjesnik, s.a.v.s., na govor ili praksu. Postoji samo jedan put kojim

39 El-En'am 164.

40 En-Nahl 25.

41 *Vjerovjesnikov sunnet između šerijatskih pravnika i znanstvenika hadisa*, str. 21-25.

trebamo hoditi kako bismo zadobili Božiju ljubav a to je slijeđenje Poslanika, s.a.v.s., prihvatanje njegovih poruka, pouka i hod njegovim putem.

Zaključak

Vjernici se ne smiju razilaziti, nego trebaju zajedničkim snagama pokušati u potpunosti biti jedinstveni i jedni druge, onoliko koliko su u mogućnosti, pomagati. Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: „Ostavio sam vas u takvoj svjetlosti, u kojoj je noć (po sjaju) kao i dan. Ko s nje skrene taj je propao. Ko od vas bude živio poslije mene, vidjet će mnoga razilaženja. U tim vremenima vi se držite onoga što ste spoznali i saznali od moga sunneta i sunneta hulefai-r-rašidina - četverice pravednih halifa, *čvrsto* se držite toga! I budite pokorni, pa makar vam naredbodavac (vladar) bio i abesinski rob. Vjernik je kao poslušna i mirna deva - kamo god da se povede, krene.“⁴²

الحافظ، مائد إبراهيموفيتش

انحرافات عند شرح السنة النبوية الشريفة

يلتقي المسلمون في الآونة الأخيرة بكثير من التفسيرات المتفرقة للإسلام وتصورات مختلفة للسنة النبوية الشريفة. فقد ظهرت في تفسير السنة اتجاهات تختلف عن اتجاهنا المتبع في السابق، الأمر الذي له انعكاسات محسوسة على الممارسات اليومية للمسلمين وذلك من خلال محتويات تختلف عما كنا نمارسه هنا في البوسنة والهرسك في سابق الزمان. وإذا أراد المسلمون أن يصلحوا حالتهم عليهم أن يقبلوا سنة الرسول صلى الله عليه وسلم وأن يعيشوا بها. إن ما لنا اليوم من التصورات والمواقف من السنة معلق به الموقف المستقبلي من الإسلام في هذه الأنحاء.

Hfz. Mr. Maid Ibrahimovic

Deviations of the Interpretation of the Prophet's, a. s., Sunnah

Lately, Muslims are faced with numerous and various interpretations of Islam and the understanding of Sunnah. Different ways in the interpretation of Sunnah are begins to appear, which has also been reflected in everyday practice through various contents that were not present in our country before. In order for Muslims to improve their condition, they should accept and live according to the Prophet's, a. s., Sunnah. Our attitude and understanding of Sunnah today will determine the attitude towards Islam in the future in this region.

⁴² Indžić, S., *Zbirka Poslanikovih hadisa*, Libris, Sarajevo, 2002., str.184.

Kolektivni idžtihad u šerijatskom pravu

hfz. Aid Tulek

direktor karađoz-begove medrese u mostaru
aidtulek@hotmail.com

Sažetak

Ovaj rad tretira pitanje kolektivnog idžtihada, njegovog historijata i važnosti uopće, a posebno u našem vremenu, i predstavlja ga kao najbolji model za donošenje odgovora na aktuelna šerijatskoppravna pitanja i probleme. Također, spomenuta je razlika između kolektivnog idžtihada i idžma'a, kao trećeg izvora šerijatskog prava.

Posebno je značajna poveznica između kolektivnog idžtihada i fikhških akademija te vijeća za fetve.

Ključne riječi: Šerijat, kolektivni idžtihad, idžma', mudžtehid, šerijatskoppravni argument.

Uvod

Kur'an je posljednja Božija objava a Šerijat je put ljudima u svim sferama života, svakom mjestu, vremenu i svakoj prilici. Kada se bude prakticirao, ljudi će biti sretni na oba svijeta a zbog te mogućnosti prakticiranja on mora biti potpun, treba ponuditi odgovore na sva pitanja i mora rješavati sve probleme. Zbog toga su postavljeni temelji i ciljevi Šerijata i njegova metodologija na osnovu koje se dolazi do adekvatnih pravnih rješenja.

Idžtihad je put ka dolasku do njih i put ka razumijevanju Kur'ana i Sunneta. Prakticirao ga je Muhammed, a.s., i preporučivao ga ashabi-ma, prakticirali su ga učenjaci sve do četvrtog stoljeća po Hidžri, kada se počeo zanemarivati i neadekvatno primjenjivati - što je prouzrokovalo poziv na zatvaranje vrata idžtihada i razumljivo pojavu taklida.

Vrijeme taklida trajalo je stoljećima. Međutim, učenjaci ponovo pozivaju na oživljavanje idžtihada te na rješavanje novonastalih pitanja.

To se posebno odnosi na kolektivni idžtihad - *el-idžtihadu-l-džema'ijju*, koji gotovo da nema alternativu u današnjem vremenu.

Definicija kolektivnog idžtihada

Navest ćemo na početku jezičku i terminološku definiciju idžtihada uopće.

Jezički, riječ *idžtihad* je infinitiv osme vrste glagola u arapskom jeziku, koji dolazi od korijena *džehede-jedžhedu-džehdun*, što znači: truditi se, naprezati se, nastojati itd. Tako idžtihad jezički znači: trud, naprezanje, nastojanje itd.¹

Terminološki, idžtihad definira se kao: „Upotreba umne energije od strane šerijatskog pravnika u potrazi za pravnim rješenjem vjerovatnog karaktera.“²

Kolektivni idžtihad - *el-idžtihadu-l-džema'ijju* definira se kao: „Ulaganje napora šerijatskih pravnika u potrazi za pravnim rješenjem primjenom pravne metodologije, te njihovo postizanje većinske ili potpune saglasnosti o pravnom rješenju poslije razmjene mišljenja i diskusije.“³

Iz definicije se razumije da mora biti više pravnika koji tragaju za pravnim rješenjem i ulažu svoj trud - u protivnom to bi bio pojedinačni idžtihad.

Nakon iznošenja mišljenja i njihove diskusije, mora se većina njih složiti po pitanju šerijatskog propisa - u protivnom bila bi to samo određena mišljenja pojedinaca ili određene skupine. Diskusije se mogu voditi na konferencijama, akademijama, univerzitetima, vijećima za fetve itd.

1 Teufik Muftić, *Arapsko-bosanski rječnik*, El-Kalem, Sarajevo, 1997., III izdanje, str. 245.

2 Dr. Nadija el-Umeri, *El-Idžtihadu fi-l-islami*, Štampa Muessesetu-r-risale, III izdanje, 1985. god., str. 19.

3 Dr. Jusuf el-Karadavi, *El-Idžtihadu fi-š-šeri'ati-l-islamijje*, Daru-l-Kalem, Bejrut, I izdanje, 1406. god. po H., str. 184.

Historijat kolektivnog idžtihada

Kolektivni idžtihad može se razvrstati u četiri razdoblja:

Prvo razdoblje - Vrijeme ashaba

Povijest islama je zabilježila da su ashabi prakticirali kolektivni idžtihad poslije smrti Poslanika, s.a.v.s. Prenosi se da je Ebu Bekr, kada bi se pojavilo neko novo pitanje, tražio odgovor u Kur'anu - ako ne bi našao, tražio bi u praksi Poslanika, a.s., a ako ni tu ne bi našao, pitao bi vjernike da li je neko čuo Poslanika, a.s., da je donio rješenje tog pitanja, pa ako bi neko znao, rekao bi a Ebu Bekr bi zahvalio Allahu, dž.š., i postupio bi po tome, a ako ne bi imao rješenje, sakupio bi najuglednije ashabe i tražio njihovo mišljenje pa kada bi se složili, po tome bi postupio.

Omer, r.a., bi postupao po Kur'anu pa po Sunnetu ili po presudi ili rješenju Ebu Bekra, a ako ne bi imao odgovor, također bi sakupio ashabe i postupio bi po njihovom mišljenju.⁴

Iz ovih primjera uočavamo da je ovo kolektivni idžtihad ashaba, a ne idžma', jer je bilo ashaba koji su bili u Mekki, Šamu, Jemenu u borbi daleko od Medine, a halife su postupale po Kur'anu u kojem se kaže: *I koji se o poslovima svojim dogovaraju.* (Eš-Šura, 38); *I savjetuj se s njima.* (Alu 'Imran, 159)

Prenosi Seid ibn Musejeb od Alije, r.a., da je rekao: „O Allahov Poslanice, ako nam se pojavi stvar koja nije spomenuta u Kur'anu niti u tvom Sunnetu, kako ćemo postupiti? Pa je Poslanik rekao: 'Sakupite ljude ili pobožne vjernike pa se međusobno dogovorite a nemojte postupiti po mišljenju pojedinca.'“⁵

Poznato je da je h. Omer sakupio ashabe u džamiji Poslanika, a.s., da ih pita o raspodjeli osvojene zemlje a oni su se usaglasili da se zemlja ne dijeli, nego da ostane u posjedu vlasnika. Također se prenosi da je Omer ibn Abdulaziz, kada je postao emir Medine, sakupio deset pravника Medine i tražio njihovo mišljenje.⁶

Jahja ibn Jahja el-Lejsi je osnovao u Endelusu Vijeće za rješavanje šerijatskopравnih problema a imalo je 16 članova.⁷

4 Ibnul-Kajjim, *I'lamu-l-muvekki'in an Rabbi-l-alemin*, Egipat, 1969. god, I tom, str. 62.

5 Taberani.

6 Ali Hasebullah, *Usulu-t-tešri't-l-islami*, Daru-l-fikri-l-arebi, Kairo, VI izdanje, 1402. god. po H., str. 28.

7 Abdulvehhab Hallaf, *Ilm usuli-l-fikh*, Daru-l-kalem, Kuvajt, 17. izdanje 1990. god, str. 50.

Drugo razdoblje - Period nakon pada emevijskog hilafeta

Poslije proširenja islamske države ashabi i tabiini razišli su se širom svijeta te su prešli s kolektivnog na pojedinačni idžtihad.

Tako su se oformile i pojedine škole mišljenja i različite metodologije kada je u pitanju dolazak do šerijatskopравnih propisa te je nastao i usu-lu-l-fikh. Neki autoriteti navode da je nestao kolektivni idžtihad jer su se pravници bojali vlasti u njegovom prakticiranju. Učenjaci nisu htjeli biti podanici vlasti niti paravan za njihovo suprotstavljanje Božijem zakonu.

Neki učenjaci smatraju da bi prakticiranje kolektivnog idžtihada dovelo do slabljenja pojedinačnog idžtihada, koji je njegova osnova.⁸

Treće razdoblje - Vrijeme pojave želje i potrebe da se ponovo uspostavi kolektivni idžtihad

U četvrtom stoljeću po Hidžri islamski pravници su pozivali na zatvaranje vrata idžtihada i na slijedenje već formiranih mezheba, jer su se tada pojavili ljudi koji su donosili fetve suprotne šerijatskim propisima a pravdajući svoje postupke idžtihadom.

Učenjaci su slijedili pravne škole - što je vodilo potpunom taklidu.⁹

Četvrto razdoblje - Oživljavanje kolektivnog idžtihada u našem vremenu

Mnogi islamski pravници zagovaraju kolektivni idžtihad, jer su se pojavila mnoga pitanja na koja treba dati odgovor a povezana su i s različitim naučnim disciplinama, kao što su: medicina, ekonomija, tehnologija, sociologija, biohemija itd. Zbog toga je formirano nekoliko akademija za fikh i vijeća za fetve, čiji su članovi, pored šerijatskih pravника i stručnjaci iz navedenih naučnih oblasti. Ovoj vrsti kolektivnog idžtihada pozivaju učenjaci kao što su: Ahmed Šakir, Abdulvehhab Hallaf, Mahmud Šeltut, Mustafa Zerka, Muhammed Tahir ibn Ašur, Muhammed Jusuf Musa, Muhammed Selam Medkur, Menna' el-Kattan, dr. Taha Džabir el-Alvani, dr. Jusuf el-Karadavi, dr. Vehbe ez-Zuhajli, Ali Hasebullah, dr. Džemaluddin Atijje, dr. Nadija el-'Umeri i dr.

8 Muhammed Selam Medkur, *El-idžtihadu fi-š-šeri'ati-l-islamijje*, Daru-n-nehdati-l-arebijja, I izdanje, Kairo, str. 129.-130.

9 Medkur, navedeno djelo, str. 129.-130.

Uvjeti idžtihada

Najvažnija karika idžtihada je *mudžtehid* - osoba koja traga za pravnim rješenjima. Za napor koji uloži čeka ga nagrada, pa čak i ako pogriješi, a ako donese ispravno rješenje, imat će dvostruku nagradu. Mudžtehidi su nasljednici Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji je rekao:

„Učenjaci su nasljednici vjerovjesnika a vjerovjesnici nisu ostavili ni dinare ni dirheme, nego su ostavili znanje.“¹⁰

Uvjeti za prihvatanje idžtihada nekog učenjaka su:

islam - mora biti musliman,

mudžtehid mora biti pametan i punoljetan,

mora se kloniti velikih grijeha, po mogućnosti i malih.¹¹

Uvjeti za ispravnost idžtihada

Da bi idžtihad bio valjan, moraju se ispuniti sljedeći uvjeti:

Poznavanje Kur'ani-kerima, jer je on prvi izvor Šerijata. Mora poznavati opće - *am* i posebne - *has*, jasne - *muhkem* i nejasne - *mutešabih* ajete, derogaciju, povode objave itd. A ovo se posebno odnosi na ajete koji govore o fikhskim propisima.

Poznavanje Sunneta, koji je drugi izvor vjere, te je komentar Kur'ana. Ponekad mudžtehid donosi i nove propise - mora poznavati metodologiju, podjelu i prenosioce hadisa.

Poznavanje arapskog jezika.

Mudžtehid mora poznavati discipline arapskog jezika koje pomažu razumijevanju Kur'ana i Sunneta, koji su na arapskom jeziku, da može ispravno donositi šerijatskopravna rješenja.

Poznavanje usulu-l-fikha.

Usulu-l-fikh je stub idžtihada - pomoću njega se spoznaju opća pravila metodologije šerijatskog prava, prioritetnost šerijatskih izvora i postupanja po njima.

Poznavanje intencija Šerijata - *mekasidu-š-šeri'a*.

Intencije Šerijata štite pet osnovnih stvari: život, vjeru, razum, imetak i čast.

¹⁰ Ebu Davud, Tirmizi, Ahmed, a kod Ibn Hibbana je sahih.

¹¹ Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, *El-Mustasfa min ilmi-l-usul*, Egipat, 1322. god. po H., II tom, str. 350.

Imam Eš-Šatibi navodi da je poznavanje ovih intencija jako bitno kod donošenja šerijatskopravnog rješenja, ali isto kod davanja prednosti jednom mišljenju nad drugim, te kada su pravni argumenti u suprotnosti jedni s drugima.¹²

Poznavanje propisa propisanih idžma'om, jer za te propise nema idžtihada.

Poznavanje i uvažavanje mjesta, vremena i okolnosti u kojim živi.

Pravi mudžtehid mora poznavati okolnosti i potrebe mjesta i vremena u kome živi. Pored toga mora poznavati političke, socijalne, ekonomske i druge prilike. Pohvalno je da poznaje i običaje koji se prakticiraju kako bi mogao donijeti ispravno rješenje ako se ono oslanja ili bazira na običaju - *urfu*.

Uvjeti za člana kolektivnog idžtihada

Pored općih uvjeta, član kolektivnog idžtihada dobro bi bilo da ispunjava i sljedeće uvjete:

Da bude mudžtehid u nekoj oblasti fikha - ne uvjetuje se da bude apsolutni mudžtehid. Shodno tome, mudžtehid iz određene oblasti koristit će svoje znanje i sposobnosti iz te oblasti, ali se ne može baviti idžtihadom iz svih grana šerijatskog prava.

Pored mudžtehida iz oblasti fikha, kolektivni idžtihad treba imati članove koji su specijalisti u drugim naučnim oblastima a povezane su sa Šerijatom.

Tako u kolektivnom idžtihadu moraju učestvovati ljekari, ekonomisti, inženjeri i dr. kako bi mogli pojasniti i okarakterizirati sadržaj i bit samog predmeta za koji treba naći i donijeti pravno rješenje a vezan je za njihovu struku.

El-Amidi i Ibnu-l-Kajjim smatraju da je dozvoljeno da u kolektivnom idžtihadu bude mudžtehid u pojedinim oblastima fikha - baziraju svoje mišljenje na tome što nema apsolutnog mudžtehida, kao što je bilo ranije i kao što su bili imami, osnivači mezheba.

¹² Eš-Šatibi, *El-Muwafekat*, IV. tom, str. 67.

Prema tome, ne bi bilo mudžtehida pa tako niti pojedinačnog niti kolektivnog idžtihada.¹³

Značaj kolektivnog idžtihada

Značaj i važnost kolektivnog idžtihada ogleda se u nekoliko činjenica koje ćemo spomenuti.

Potvrda principa šure

Učesnici kolektivnog idžtihada djeluju na principu šure kroz iznošenje svojih stavova, mišljenja i dokaza. Nakon toga slijedi međusobno dogovaranje, razmjena mišljenja i preferiranje stavova i mišljenja za koje smatraju da su adekvatno pravno rješenje.

Već smo naveli kur'anske ajete, hadise Muhammeda, a.s., koji govore o šuri, ali i događaje iz prakse pravednih halifa i nekih prethodnika.

Jačina i preciznost kolektivnog idžtihada

Kolektivni idžtihad je jači i precizniji od pojedinačnog idžtihada zato što svaki pojedinac pristupa problemu, traga za dokazima, problem sagledava iz svoga ugla te donosi svoj odgovor na konkretno pitanje. Nakon toga svi prezentiraju produkt svog idžtihada i zajednički kroz diskusije, razmjenu stavova, dokaza i mišljenja dolaze do najboljeg rješenja. Posebnu preciznost i jačinu kolektivnom idžtihadu daje učešće eksperata iz različitih naučnih oblasti.¹⁴

Kolektivni idžtihad nije idžma'

Islamski pravници su saglasni da je *idžma'* treći izvor Šerijata, ali se razilaze po mnogim pitanjima idžma'a, kao što su: Da li je moguće da se idžma' ostvari? Na koji način će se ostvariti itd.? Međutim, treba naglasiti da se kolektivni idžtihad razlikuje od idžma'a u samoj definiciji, jer idžma' je saglasnost svih mudžtehida Ummeta toga vremena oko nekog

¹³ El-Amidi, *El-Ihkam fi usuli-l-ahkam*, Štampa Muhammed Ali Subejh, Kairo, III tom, str. 398.

¹⁴ Ibnu-l-Kajjim, *Flamu-l-muweki'in an Rabbi-l-alemin*, IV tom, str. 188., El-Karadavi, *El-Idžtihadu fi-š-šeri'ati-l-islamije*, str. 182.

šerijatskog propisa, a kolektivni idžtihad je dogovor skupine mudžtehida - možemo reći da to nekada bude većina, ne i svi.

Ali, s druge strane, može se navesti da je pravno rješenje proizašlo iz kolektivnog idžtihada bliže idžma'u nego pojedinačnom idžtihadu i mišljenju.

Stoga neki učenjaci kažu da je idžma' po definiciji *usulu-l-fikha* neostvariv, ali je kolektivni idžtihad ostvariv a nazivaju ga ostvarivi konsenzus - *idžmau-l-waki'i*.¹⁵

Također, neki pravници nazivaju kolektivni idžtihad nepotpuni konsenzus - *idžmau-n-nakis*, jer se idžma' djeli na dvije vrste :

1. potpuni konsenzus - *el-idžma'u-l-kamil*, kada dođe do saglasnosti svih mudžtehida,
2. nepotpuni konsenzus - *el-idžma'u-n-nakis*, kada dođe do dogovora većine mudžtehida.

Šejh Ali Hasebullah, kao zastupnik ovoga stava, kaže: „Potpuni konsenzus - *el-idžma'u-l-kamil* može se ostvariti samo u općepoznatim stvarima u islamu, koje ne osporava niko od muslimana, a one su preuzete od prethodnih generacija, kao npr. da djed nasljeđuje i kad umrli ima braću, a nema oca, da je zabranjeno oženiti nenu isto kao i majku, da će nena naslijediti 1/6 ako umrli nema majku itd.“¹⁶

Nepotpuni konsenzus - *el-idžma'u-n-nakis* dolazi saglasnošću većine učenjaka, kao što se prenosi od Et-Taberija, Er-Razija i u jednoj verziji od imama Ahmeda ibn Hanbela - uglavnom u novonastalim pitanjima vezanim za ovosvjetske životne probleme, a koji se mogu mijenjati promjenom mjesta i vremena, kao što je prisega određenom vladaru, objavljivanje rata na određenoj teritoriji, u određenom vremenu a to možemo nazvati produktom kolektivnog idžtihada.

Ovom vrstom idžma'a izabrani su za halifu Ebu Bekr i Omer, r.a., jer su preuzeli vlast bez traženja mišljenja ljudi iz svih pokrajina ili vojskovođa koji su bili na različitim ratištima.¹⁷

Tevfik Eš-Šavi kaže da neki učenjaci smatraju da je kolektivni idžtihad most ka potpunom konsenzusu, jer propisi koji se donose kolektivnim

15 El-Karadavi, navedeno djelo, str. 183-184. i Hasebullah, *Usulu-t-tešri'i-l-islami*, str. 127-129.

16 Hasebullah, navedeno djelo, str. 127.

17 Ibidem, str. 128.

idžtihadom prezentiraju se ostalim učenjacima širom svijeta, pa ako ga jasno prihvate, biti će jasni konsenzus - *el-idžma'u-s-sarih*, a ako prešute, biti će prešutni konsenzus - *el-idžma'u-s-sukuti*.¹⁸

Kolektivni idžtihad čuva i uređuje idžtihad uopće

Idžtihad oživljava fikh i daje aktuelnost Šerijatu do Sudnjeg dana. Postojao je u vremenu ashaba, tabi'ina - sve do četvrtog stoljeća po Hidžri, kada je nastupio trend pozivanja na zatvaranje vrata idžtihada. Jedan od razloga za to jeste pojedinačni idžtihad za koji su se zalagali oni koji nisu bili dostojni idžtihada niti su imali znanje i uvjete da se njime bave.

To je upravo zbog nepostojanja kolektivnog idžtihada, koji bi bio filter, koji sprečava mezhebsku pristrasnost i međusobne podjele, a time i slijepo slijeđenje - *taklid*.¹⁹

Posebno je izražena želja nekih ljudi u današnjem vremenu da se bave idžtihadom, a nisu sposobni za njega. Žele iznositi mišljenja, donositi fetve, a nemaju pravo na to, dok kolektivni idžtihad okuplja kompetentne učenjake koji donose rješenja na pojedina šerijatskoppravna pitanja i tako čuvaju idžtihad.

Kolektivni idžtihad - model za aktuelna pitanja i probleme

U savremenom svijetu svakodnevno se pojavljuju nova pitanja i problemi koji nemaju sličnosti s nečim iz prošlosti što podrazumijeva nužnost idžtihada. Za to je pogodniji kolektivni idžtihad iz dva razloga:

1. Novonastala pitanja i problemi su općeg karaktera i tiču se većine, a ne samo pojedinaca, naprimjer: međudržavni odnosi, odnosi među zajednicama, odnosi pojedinca i zajednice itd., pa bi bilo kakva pogreška ili loše rješenje donijelo mnogo štete većini ljudi. Stoga je potrebno uložiti mnogo truda, napora i znanja kako bi se došlo do najboljeg rješenja.

¹⁸ Tevfik eš-Šavi, *Fikhu-š-šura ve-l-istišare*, str. 186.

¹⁹ Medkur, *El-idžtihadu fi-š-šeri'at-l-islamijje*, str. 129.-130.

2. Mnoga pitanja i problemi tiču se različitih disciplina i naučnih oblasti koje moraju ponuditi svoje viđenje i rješenje - u protivnom bi šerijatskoppravno rješenje bilo ili neispravno ili manjkavo.²⁰

Kolektivni idžtihad kao šerijatskoppravni argument

Idžtihad kao šerijatskoppravni argument posmatra se iz dva ugla:

1. idžtihad za samog mudžtehida,
2. idžtihad za ostale muslimane.

Što se tiče prvog, mudžtehid je obavezan da postupa po svome idžtihadu i zabranjeno mu je da slijedi druga mišljenja i da po njima postupa, jer bi tada bio *mukallid*, izuzev ako svojim ponovnim idžtihadom utvrdi na osnovu dokaza da je ispravnije drugo mišljenje.

Kada je u pitanju idžtihad za ostale muslimane, njima nije obavezno da postupaju po njemu, jer je to za njih vjerovatni dokaz - *ed-delihu-z-zaniju*, a nije nepobitni dokaz - *ed-delilu-l-kat'ijju*. Ovo kada je u pitanju pojedinačni idžtihad. Da vidimo šta je sa kolektivnim idžtihadom, koji je jači od pojedinačnog. Da li se mora slijediti ili ne?

Islamski učenjaci zastupaju četiri mišljenja:

Prvo mišljenje

Većina učenjaka smatra da kolektivni idžtihad nije na stepenu idžma'a, jer je idžma' konsenzus svih mudžtehida, a ne samo većine - uz mišljenje većine postoji i mišljenje manjine koja ne mora po tome postupati. Imamo primjer Ibn Abbasa po pitanju privremenog braka - *mut'e*, po pitanju kamate - *riba-fadl* ili po pitanju avla prilikom nasljedstva - niko mu nije prigovorio što ne prihvati idžma', a da je stav većine idžma', bilo bi neprihvatljivo, jer se ne može postupati suprotno od njega.

Drugo mišljenje

Neki učenjaci smatraju da je stav većine kao idžma', jer je to većina. Toga su mišljenja: Muhammed ibn Džerir et-Taberi, Ebu Bekr er-Razi, imam Ahmed ibn Hanbel u jednoj verziji i neke mu'tezilije.

²⁰ Dr. Vehbe ez-Zuhajli, *El-idžtihadu fi-š-šer'ati-l-islamijje*, Rijad, 1396. god. po H., str. 175-176.

Kao svoje dokaze navode neke hadise Muhammeda, a.s., kao što su: „Moj Ummet se neće složiti na zabludi pa se držite zajednice“; „Božija ruka je sa zajednicom“ itd.

Također, navode primjer izbora Ebu Bekra za halifu idžma'om iako je to potvrdila većina ashaba, a ne svi.

Neki navode da su ashabi prigovorili Ibn Abbasu što ne postupa po mišljenju većine.²¹

Treće mišljenje

Zastupnici ovog mišljenja smatraju da je kolektivni idžtihad vjerovatni dokaz - *ed-delilu-z-zanijju* te da je njegovo slijeđenje preče od drugog, ali nije idžma', jer je idžma' nepobitni dokaz - *ed-delilu-l-kat'ijju*. Za argument uzimaju to što dogovor većine prevladava u dokazima nad pojedinačnim stavovima i mišljenjima te je nelogično da većina nije došla do nekog dokaza - *delila*, a da ga poznaje manjina učenjaka.²²

Četvrto mišljenje

Grupa savremenih islamskih autoriteta smatra da je kolektivni idžtihad mogući konsenzus - *el-idžma'u-l-vaki'i*.

Tu spadaju: Abdulvehhab Hallaf, Mahmud Šeltut, Ali Hasebullah i dr. Jusuf el-Karadavi.

Oni navode dvije razlike između idžma'a i mogućeg konsenzusa - *el-idžma'u-l-vaki'i*:

idžma' je saglasnost svih mudžtehida jednog vremena o nekom šerijatskom pitanju,

idžma' je nepobitni dokaz - *ed-delilu-l-kat'ijju* i obavezno ga je slijediti - nije dozvoljen novi idžtihad u tom pitanju i ne može se taj propis nikada derogirati.

Mogući konsenzus - *el-idžma'u-l-vaki'i* je moguće derogirati novim idžma'om - obavezno ga je slijediti ako ga nadležne institucije propišu kao zakon - dokaz za to su riječi Uzvišenog: *O vi koji vjerujete, pokoravajte se Allahu, Poslaniku Njegovu i predstavnicima vašim.* (En-Nisa', 95) A, ako

²¹ El-Amidi, *El-Ihkam fi usuli-l-ahkam*, I tom, str. 120.

²² Ibidem, str. 120.

ne bude propisan kao zakon, ne može biti obavezan za vjernike da postupaju po njemu, ali je preporučeno da postupaju po njemu.²³

Predmet kolektivnog idžtihada

Opus idžtihada je širok, jer se traže odgovori i rješenja vezana za različita životna pitanja i naučne discipline kao što su: medicina, ekonomija, sociologija, biologija, hemija i dr. Zato smo predmet kolektivnog idžtihada podjelili na dva dijela.

Kolektivni idžtihad u novonastalim pitanjima

Uzvišeni je usavršio vjeru, kako kaže: *Danas Sam vam vjeru vašu usavršio i blagodati Svoje prema vama upotpunio i zadovoljan Sam da vam islam bude vjera.* (El-Ma'ide, 3)

To znači da Šerijat mora biti aktuelan do Kijametskog dana. Uspostavljena su pravila i načela pomoću kojih se idžtihadom dolazi do odgovora na pitanja koja donosi vrijeme i način života.

Izvori vjere su sačuvani, jasni, dostupni i pomoću njih se dolazi do šerijatskopравnih rješenja, kojima nema kraja.

Velikim i brzim tehnološkim napretkom civilizacije dolazi do mnogih problema koji se moraju riješiti, pa je kolektivni idžtihad najsigurniji i najbolji u pronalasku pravog odgovora.

Najviše je novonastalih pitanja iz oblasti međuljudskih odnosa kao što su: kamata, novi oblici trgovine, osiguravajuća društva, udruživanje kapitala, inflacija, međunarodna trgovina, međunarodni odnosi, upotreba savremenih lijekova, metode liječenja, transplatacija i doniranje organa, održavanje života na aparatima, vantjelesna oplodnja, estetska hirurgija itd.

²³ El-Karadavi, navedeno djelo, str. 183-184.

Uloga kolektivnog idžtihada u odabiru adekvatnog mišljenja prethodnih učenjaka

Učenjaci su kroz povijest pojedinačnim idžtihadom davali odgovore na pojedina pitanja, međutim, često su imali potpuno različita rješenja, pa čak i unutar iste pravne škole.

Postavlja se pitanje kako izabrati pravi odgovor i koje mišljenje slijediti?

Najadekvatnije je da se odgovor izabere putem kolektivnog idžtihada. Poznato je da nije dozvoljeno uzimati mišljenja iz različitih pravnih škola ili miješati mezhebe da bi se uzimale olakšice. Međutim, kada su u pitanju novonastala pitanja na koja se mogu dati odgovori uzimanjem mišljenja nekog od autoriteta iz druge pravne škole, tada je dozvoljeno postupiti po tom mišljenju.

Ovo je stav dr. Jusufa el-Karavija, koji kaže da se tako poštuju intencije Šerijata - *mekasidu-š-šeri'a*, te duh i potrebe vremena u kome se živi.

Dr. Karadavi navodi primjere iz oblasti međuljudskih odnosa - *muamelata*:

uzimanje mišljenja Ebu Jusufa da je monopol - *el-ihhtikar* uklanjanje s tržišta svega što je potrebno ljudima - bilo da se radi o hrani ili o nečem drugom.

mišljenje imama Šafije da se zekat daje siromašnom da bi imao dok je živ i da više ne bude u potrebi da uzima zekat.

mišljenje Ibn Tejmije da je vlast obavezna fiksirati cijene ako ih trgovci budu povećavali i uklanjali robu s tržišta da bi naštetili ljudima, kako bi uspostavili pravdu koju im je naredio Allah, dž.š.²⁴

Fikhska akademija - el-medžme'u-l-fikhi

El-medžme'u-l-fikhi dolazi jezički od imena u arapskom jeziku *džem'un*, što znači: skupina, zajednica.²⁵

Terminološka definicija glasi: „Tijelo čiji su članovi istaknuti pravni- ci, učenjaci i mislioci u različitim naučnim disciplinama, koji dolaze iz cijelog islamskog svijeta. Oni proučavaju probleme savremenog života

²⁴ El-Karadavi, navedeno djelo, str. 115.

²⁵ Muftić, *Arapsko-bosanski rječnik*, str. 237.

putem idžtihada koji im pomaže da dođu do rješenja, a koje proizlazi iz ideje islama.²⁶

Već ranije navodili smo imena učenjaka koji su imali ideju o oživljavanju kolektivnog idžtihada. Osnivali su fikhske akademije i vijeća za fetve čiji je cilj bio:

ujedinjenje muslimana širom svijeta putem pronalaska pravnih rješenja,

podsticaj učenjaka i na pojedinačni i na kolektivni idžtihad, oživljavanje principa intencija Šerijata kroz svoje djelovanje.

Osnivanje Fikhske akademije

Postoje dva mišljenja među učenjacima o tome na koji način se osniva fikhska akademija:

1. Vlada osniva fikhsku akademiju, finansira je, brine se o njoj, ali mora biti neovisna od nje. Akademijom upravlja vjerski autoritet. Glavni zagovornik ovoga mišljenja je dr. Muhammed Selam Medkur.²⁷
2. Grupa učenjaka, među kojima se ističu šejh Mustafa Zerka i dr. Jusuf el-Karadavi, smatraju da narod osniva fikhske akademije, jer samo tako mogu biti neovisne od političke vlasti i neće biti uvjetovane niti sputavane.²⁸

Članstvo u fikhskoj akademiji

Prilikom prijema u fikhsku akademiju mora se voditi računa o sljedećem:

1. Da većina članova budu učenjaci specijalisti iz oblasti šerijatskog prava koji se odlikuju moralnim osobinama,
2. Da bude članova eksperata u različitim naučnim disciplinama kako bi pomagali u domenima iz svoje oblasti,

26 *Kararat ve tevsijat Medžme'l-İ fikhi-İ-İslami*, Organizacija islamske konferencije, Štampano sredstvima šejha Hameda bin Halife Al-Sanija, emira države Katar, pod nadzorom Ministarstva vakufa države Katar, Doha 2002. god. str. 15.

27 Medkur, navedeno djelo, str. 100.-101.

28 El-Karadavi, navedeno djelo, str. 184. i Ez-Zerka, navedeno djelo, str. 159.

3. Da akademija bude internacionalna, preporučeno je da i žene budu članovi,
4. Da se postaje članom na osnovu znanja i iskustva, a ne na osnovu položaja koji obavlja ili po političkoj ili stranačkoj moći,
5. Da se član dokaže svojim znanjem u radu i da ispunjava naučne standarde koje je akademija postavila,
6. Da akademija izabere rukovodstvo, osnuje administraciju te donese plan i program svog djelovanja,
7. Da se članovi zaduže šta će istraživati, da akademija ima kontinuirana zasjedanja, rasprave i donošenje pravnih rješenja,
8. Da se članovi ne ograničavaju na jedan mezheb u fikhu te da prilikom idžtihada vode računa o duhu vremena.²⁹

Fikhske akademije moraju izdavati časopis ili glasilo u kome će objavljivati svoje odluke, mišljenja i stavove.

Dosada su osnovane tri fikhske akademije:

1. Akademija za islamska istraživanja u Kairu, osnovana 1969. godine,
2. Islamska fikhska akademija u Mekki, osnovana 1973. godine,
3. Islamska fikhska akademija u Džidi, osnovana 1981. godine.

Zaključak

Kolektivni idžtihad datira od vremena ashaba a kroz povijest je prošao faze prakticanja, odbacivanja, ideje o potrebi, te oživljavanju i praktičnoj primjeni u aktuelnom vremenu.

Mudžtehid mora biti musliman, pametan, punoljetan te osoba koja primjenjuje šerijatske propise. Uz to mora poznavati Kur'an, Sunnet, arapski jezik, usulu-l-fikh, intencije Šerijata te prilike u kojima živi. U kolektivnom idžtihadu, pored stručnjaka iz šerijatskog prava, moraju učestvovati i eksperti iz različitih naučnih disciplina kao što su: medicina, ekonomija, sociologija, hemija i dr.

Kolektivni idžtihad ima veliki značaj, jer potvrđuje princip šure, potvrđuje jačinu, preciznost i adekvatnost šerijatskopravnog rješenja, a

²⁹ El-Karadavi, navedeno djelo, str. 156.

mogućnost za grešku ili neadekvatno rješenje je mnogo manja nego kod pojedinačnog idžtihada.

Nepostojanje apsolutnog mudžtehida danas nadopunjuje se kolektivnim idžtihadom, ali se on ne može smatrati idžma'om. On je vjerovatni dokaz - *ed-delilu-z-zanijju*, ali, ako ga nadležna vlast propiše zakonom, njegovo primjenjivanje postaje obavezno.

Danas se kolektivni idžtihad primjenjuje kroz fikhske akademije i vijeća za fetve.

الحافظ عائد توك

الاجتهاد الجماعي في الفقه الإسلامي

تتناول المقالة مسألة الاجتهاد الجماعي وتاريخه وأهميته بالمعنى العام وبالأخص في وقتنا هذا، وتقدم المقالة هذا النوع من الاجتهاد كأفضل نموذج للإجابة عن المسائل الشرعية وقضاياها الراهنة. وفي المقالة كذلك بيان للفرق بين الاجتهاد الجماعي والإجماع كالمصدر الثالث للشرعية الإسلامية. ومما له أهمية خاصة في المقالة تعليق الاجتهاد الجماعي بالمعاهد الفقهية والهيئات الخاصة بالإفتاء.

Hfz. Aid Tulek

Collective Ijtihad in Shari'ah Law

Summary

This paper deals with the issue of collective ijtihad, its history, its importance in general, and especially in our time, and represents it as the best model for responding to current Sharia-legal issues and problems. Also, the difference between collective ijtihad and ijma' - the third source of Shari'ah law, is mentioned. Particularly important is the link between collective ijtihad and Fiqh academies, and the Fatwa Council.

Upotreba kolagena svinjskog porijekla i njegova šerijatska dozvoljenost

Abdussamed Podojak

diplomirani inženjer genetike i bioinženjeringa
podojakabdussamed@gmail.com

Sažetak

U ovom tekstu tretirat će se dozvoljenost korištenja injekcije s kolagenom svinjskog porijekla u islamskom pravu i u određenim uvjetima. Prije svega definirat će se i dodatno pojasniti šta protein kolagen znači za ljudski organizam i za njegovo pravilno funkcioniranje. Nakon toga objasnit će se vrste kolagena te mogućnost njihove upotrebe za različite svrhe. Na kraju ponudit će se različita mišljenja i stavovi islamskih pravnika i pravnih škola u islamu o ovom pitanju. S obzirom da je upotreba ove injekcije sve češća, posebno kod starije populacije, potrebno je razjasniti dozvoljenost korištenja ovih injekcija. Islamski učenjaci su se bavili sličnim pitanjima, koja se analogijom mogu prenijeti i na ovo pitanje, ali je potrebno dodatno razjasniti i ovaj slučaj, jer svako pitanje i svaka situacija ima svoje specifičnosti koje treba dodatno objasniti kako bi muslimani u određenim situacijama mogli pravilno postupiti u skladu s islamskim pravom. **Ključne riječi:** kolagen, islamsko pravo, injekcije, fikh, kolagen svinjskog porijekla, injekcije kolagena, proteini

Uvod

Specifičnost vremena u kojem današnji muslimani žive zahtijeva od islamskih učenjaka susretanje s mnogim novonastalim situacijama i

pitanjima koje oni svakodnevno susreću u svojim životima. Te situacije obuhvataju skoro svaki aspekt čovjekovog života. Dodatno, globalizacija svijeta u kojem živimo i veoma brz tehnološki napredak zahtijevaju od islamskih učenjaka, posebno pravnika, da se veoma aktivno, brzo i precizno „uhvate ukoštac“ s novonastalim situacijama. Razlog tome je i što se upravo takva pitanja i situacije dotiču i tiču života svih vjernika, koji se veoma često nalaze u dilemi kako postupiti. Čak i eksperti u određenim oblastima, koji drže do vjerskih principa i načela, nailaze na mnogobrojne nedoumice i dileme - kako postupiti i koja je granica njihova djelovanja. Takve nedoumice i dileme najčešće susrećemo u pitanjima iz medicinskih oblasti, bankarskih ugovora a nije rijedak slučaj i u raznim oblastima inženjeringa - poput genetičkog inženjeringa, bioinženjeringa i sl.

Međutim, kako smo već naveli, najveći dio tih nedoumica i dilema nalazimo u području medicine i njenog djelovanja. Veoma često zapitamo se o dozvoljenosti korištenja određenih medikamenata, injekcija i drugih sredstava upravo zbog njihovog sastava i određenih, veoma sumnjivih, supstanci. Jedno od veoma interesantnih pitanja, za neke ljude ključnih, jeste korištenje, odnosno ugradnja srčanih valvula¹ svinjskog porijekla pri operaciji srca. Također, slično je i s injekcijama kolagena koje u svom sastavu imaju supstance svinjskog porijekla - s obzirom da su te injekcije najučinkovitije i najpristupačnije te imaju širok dijapazon djelovanja. Ova supstanca kolagena je veoma često krucijalna za čovjeka u raznim situacijama, ali se nekada ista ta supstanca koristi i za druge svrhe koje nemaju svoju šerijatsku opravdanost. Zbog toga je veoma bitno razjasniti kada je dozvoljeno koristiti injekciju s kolagenom svinjskog porijekla a kada to Šerijat ne dozvoljava.

Na prvom mjestu potrebno je jasno definirati šta znači kolagen, koja je njegova uloga u čovjekovom organizmu i koliko je on neophodan, zatim objasniti vrste i tretmane koji se vrše ovom supstancom, te nakon toga objasniti i argumentirati kada je njegova upotreba dozvoljena, a kada nije. Tema upotrebe kolagena, posebno onog svinjskog porijekla, u

¹ Srčane valvule ili srčani zalisci su strukture unutar srca koje služe za odgovarajući i tačan protok krvi iz srca ka drugim organima, ali i za sprečavanje povrata već ispumpane krvi.

islamu je jako bitna, ali i veoma osjetljiva. Razlog tome jeste veoma česta zloupotreba takvih stvari. Temeljne vrijednosti svakog čovjeka, koje Šerijat i njegove intencije uvijek brane, treba razmotriti uz svijest da se na prvom mjestu nalazi nepovredivost i svetost čovjekovog života - kao što nam i sam Poslanik, s.a.v.s., poručuje u svom govoru na Oproštajnom hadžu: „Zaista su vam vaši životi, vaši imeci, i vaša čast sveti, kao što vam je svet ovaj dan u ovome gradu i u ovome mjesecu.“ (Al-Buhari, 2004: 1(460)) Zbog osjetljivosti ovog pitanja potrebno je detaljno objasniti ovu tematiku te pronaći detaljne, precizne i ispravne odgovore i rješenja.

Kolagen

Kada govorimo o kolagenu u ljudskom tijelu, to znači da govorimo o jednom od najvažnijih tkiva u ljudskom organizmu. To je vezivno tkivo - jako bitno za ljudski organizam. Vezivno tkivo ima niz funkcija a zajedno sa ostala dva tkiva, koštanim i hrskavičnim, čini potporno tkivo ljudskog organizma. Uloge vezivnog tkiva u ljudskom organizmu su mnogobrojne a neke od njih su da gradi ovojnice oko organa, obavija mišiće i pojedine mišićne grupe a pojedine kosti povezuje u zglobove. Također, zbog njegove posebne građe, osigurava očuvanje uloge prirodne otpornosti ljudskog organizma i sudjeluje u obnovi svih vrsta potpornog tkiva. Kolagen je najobilniji protein u ljudskom tijelu. Nalazi se na raznim mjestima - kao što su kosti, mišići, koža, tetive. Ovaj protein je supstanca koja održava ljudski organizam kao jednu cjelinu. Kolagen formira mrežu i skelu iz koje proističe snaga i struktura. Protein kolagen je tvrdi, netopljiv i vlaknasti protein. Čini jednu trećinu svih proteina koji se nalaze u ljudskom tijelu. Unutar ovog proteina molekule se formiraju tako da oblikuju duge, tanke fibrile. One djeluju kao potporne strukture i pričvršćuju ćelije jedne za drugu. Koži daju snagu i elastičnost. Veoma je zanimljivo da su neke vrste kolagenovih fibrila čvršće i jače nego željezo.

Proizvodnja kolagena opada sa godinama i to je jedan od razloga zbog kojeg ljudske kosti slabe u poznim godinama a koža postaje slaba i gruba. Opadanju proizvodnje kolagena doprinose i drugi faktori, kojima ljudski organizam veoma često i veoma lahko može biti izložen. Tako,

naprimjer, proizvodnja kolagena opada zbog konzumiranja duhana i izloženosti ljudske kože UV svjetlu. Unošenje velikih količina vještačkog šećera u tijelo također smanjuje proizvodnju proteina kolagena u ljudskom organizmu, jer dijeta s visokim sadržajem vještačkog šećera povećava brzinu glikacije.² Neki naučnici tvrde da i neke vrste alkohola utječu na pad proizvodnje ovog proteina, međutim, ove tvrdnje nisu dokazane. Naučnici tvrde da postoji najmanje 16 vrsta kolagena a najvažnije su prve tri vrste, koje čine 80-90% kolagena u ljudskom organizmu.

Postoje i dvije vrste ovog proteina, odnosno dva načina njegovog dobivanja. Prvi jeste prirodni ili takozvani endogeni - onaj koji ima unutrašnje porijeklo. Ova vrsta proteina kolagena je sintetizirana u procesima koji se nalaze i odvijaju unutar ljudskog organizma. Druga vrsta, odnosno način dobivanja ovog proteina, jeste egzogeni - onaj koji je razvijen uz pomoć eksternih faktora i to je sintetički kolagen. Ovakav kolagen dolazi iz vanjskog izvora, kao dodatak. Egzogeni kolagen se može dobivati iz raznih izvora, a najčešći jeste onaj svinjskog porijekla, čija upotreba u islamskom pravu u mnogim slučajevima može biti sumnjiva i sporna. Endogeni kolagen ima veoma važne funkcije, kako smo već naveli, a njegovo opadanje i osiromašenje znači niz zdravstvenih problema.

I endogeni i egzogeni kolagen ima niz važnih funkcija i područja gdje može biti upotrijebljen a gdje je njegova uloga jako bitna. Međutim, veoma često njegova upotreba može biti i neopravdana, pa čak i zloupotrijebljena. Tako, egzogeni kolagen može biti korišten u razne medicinske svrhe - kroz medikamente ili injekcije može se koristiti za obnavljanje oštećene i slabe hrskavice u ljudskom tijelu ili za obnavljanje slabih kostiju. Također, egzogeni kolagen može se koristiti i u kozmetici, za zatezanje kože iza druge operativne zahvate na koži, posebno na licu.

Upotreba kolagena

Kolagen koji se nalazi u ljudskom tijelu ima mogućnost da se resorbira, odnosno da se obnavlja. Ovo znači da se kolagen može razgraditi, pretvoriti, i apsorbirati nazad u tijelo. On se može formirati i u kompaktne

² Glikacija - proces u kojem se šećeri u krvi vežu za proteine i tvore nove molekule koje su nazvane Advanced glycation end products (AGEs)

čvrste materije ili gelove slične rešetki. Njegov raznolik raspon funkcija i činjenica da se prirodno pojavljuju čine ga klinički raznovrsnim i pogodnim za mnogobrojne medicinske svrhe. Kolagen za medicinsku upotrebu može biti izuzet iz ljudskog ili životinjskog izvora - najčešće iz krava, svinja ili ovaca.

Endogeni, izuzeti kolagen iz vanjskog izvora, može se koristiti u sljedeće svrhe:

Dopunjivači za kožu

Injekcije kolagena mogu poboljšati konture kože i popuniti dijelove kože koje fale. Punila koja sadrže kolagen koriste se u kozmetici - najčešće za otklanjanje bora i linija s lica. Također, mogu se koristiti i za uklanjanje i ublažavanje ožiljaka na površini kože, samo ukoliko ti ožiljci nemaju oštre ivice. Injekcije kolagena u kozmetici koriste se obično samo za površinske dijelove kože i gdje je to moguće, dok se za neke dublje zahvate koriste druga sredstva.

Zacjeljivanje rana

Kolagen može biti veoma koristan u zacjeljivanju rana - na način da privlači nove kožne ćelije na mjesto rane. On potiče liječenje i stvara platformu za rast novog kožnog tkiva.

Obloge kolagena mogu pomoći u liječenju rana:

- Hronične rane koje ne reagiraju ni na jedan drugi tretman
- Rane koje izbacuju tjelesne tekućine - poput urina ili znoja
- Granulirajuće rane na kojima rastu različite vrste tkiva
- Nekrotične ili truhle rane
- Opekotine drugog stepena
- Mjesta sa kojih je donirana i transplantirana koža
- Usmjereni regeneracija tkiva

Membrane bazirane na kolagenu mogu se koristiti u terapiji implantata kako bi se podstakao razvoj određenih željenih ćelija. U oralnoj hirurgiji barijere kolagena mogu spriječiti migraciju brzo rastućih stanica oko desni u ranu zuba. Ovo čuva prostor u kojem ćelije zuba imaju šansu da se regeneriraju. Membrane na bazi kolagena mogu pomoći u

iscjeljivanju - u tim slučajevima i one su resorbirajuće tako da ova barijera ne mora biti hirurški uklonjena nakon glavne operacije.

Vaskularna protetika

Transplantati kolagenoskog tkiva od donora mogu se koristiti u regeneraciji perifernih živaca, u vaskularnim protezama i u arterijskoj rekonstrukciji.

Dok su kolagenske proteze kompatibilne s ljudskim organizmom, neke druge su trombogene i mogu izazvati zgrušavanje krvi.

Liječenje osteoartritisa

Dodaci kolagenu ili formulacije mogu pomoći u liječenju osteoartritisa³. Pregled iz 2006. godine pokazao je da dodaci koji sadrže kolagen pomažu u smanjenju bolnih simptoma i poboljšanju funkcije zglobova kod osoba sa osteoartritisom. Kako je dodatak apsorbiran, kolagen se nakupio u hrskavici što je pomoglo da se ponovo izgradi ekstracelularni matriks.

Revitalizacija kože

Malo je vjerovatno da će kolageni kao sastojak krema raditi, jer su molekule kolagena prevelike da bi prolazile kroz kožu. Mnogi proizvodi koji sadrže kolagen, uključujući kreme i praške, tvrde da revitaliziraju kožu povećavajući nivo kolagena u tijelu. To je malo vjerovatno, ali su molekule kolagena prevelike da bi se apsorbirale kroz kožu. Svaka korist je verovatno posljedica hidratantnih efekata ovih proizvoda. Oni ne povećavaju direktno kolagen. Takvi tretmani također nisu klasificirani kao lijekovi tako da nijedna tvrdnja o njihovoj učinkovitosti ne mora biti znanstveno dokazana. Preporučuje se oprez prilikom upotrebe ovih proizvoda.

Injekcije kolagena

Nedostatak kolagena nastaje iz više razloga - kako smo već prethodno naveli. Međutim, pravilnom ishranom, brigom o svome tijelu i pravilnoj

3 Osteoarthritis - poremećaj zglobova koja pogađa kosti, zglobove, kukove i kralježnicu. Dolazi do potrošnje zaštitne hrskavice. Najčešće i najbrže se oštete dijelovi tijela koji nose veću težinu.

brizi o površinskom dijelu kože, moguće je sačuvati visok nivo ovog proteina u tijelu, čak i u dubokoj starosti.

Međutim, nekada je iz više razloga i složenih okolnosti potrebno dodatno djelovati kako bismo sačuvali i održali pravilan rad funkcija našeg tijela. Različite vrste injekcija su veoma često djelotvorne, pristupačne te jednostavno djeluju. Jedna od takvih je i injekcija kolagena, koji može biti iz različitih izvora i koristi se najčešće kao sredstvo za korekcije na koži - najčešće na licu, te za liječenje osteoartritis.

Injekcija kolagena dovodi do značajnih poboljšanja vezivnog tkiva a posebno se obnavlja anizotropija.⁴ Injekcije kolagena potiču sofisticirani biološki mehanizam, aktiviraju fibroblast i njegovu sposobnost da sintetizira novi kolagen, također i autolognu mehanizaciju obnove te remodeliranje oštećenog vezivnog tkiva. Pored ovoga, fibroblasti imaju sposobnost da stvore vlačnu silu i potaknu njen rad a upravo te sile su temelji ozdravljenja.

Veoma često injekcije kolagena sadrže proteine kolagena ekstraktovane iz svinja. Naučnici za ovo daju nekoliko razloga - što je već prije potvrđeno u sličnim procesima i sredstvima. Kao prvi razlog navodi se da je svinjski kolagen umnogome bolji od kravljeg, s obzirom da je svinjski po svojoj strukturi najbliži ljudskom. Pored toga, svinjski kolagen garantira visok nivo sigurnosti, dok kravljji ili kolagen iz nekog drugog izvora nema toliki stepen sigurnosti. Svinjski kolagen je dokazano sigurniji i ima veću učinkovitost od kolagena iz nekog drugog izvora. Pored toga injekcije koje sadrže kolagen svinjskog porijekla duže traju, Također, svinjski kolagen duže drži vezivno tkivo čvrstim i jakim nakon ubrizgavanja. I proces ekstraktovanja je lakši kod svinja nego kod drugih životinja. Razlog ovome jeste i niža imunogenost kod svinja, nego kod krave ili drugih životinja odakle je moguće ekstraktovati ovaj protein.

Injekcije s kolagenom svinjskog porijekla su mnogo pristupačnije, mnogo više zastupljene na samom tržištu, jer im je cijena mnogo niža od, naprimjer, injekcija s kravljim kolagenom, a još su pristupačnije od injekcija u kojima nalazimo kolagen morskog porijekla.

4 Anizotropija je mehaničko svojstvo kolagena koje obuhvata sposobnost njegovih vlakana za usmjeravanje vlačnih sila u jednom jedinom željenom smjeru.

U zemljama trećeg svijeta i u slabo razvijenim zemljama nemoguće je čak doći i do injekcija koje sadrže kolagen drugog porijekla. Čak i kada bi se moglo doći do takvih injekcija, za većinu ljudi one bi i dalje bile nedostupne zbog njihovih enormno visokih cijena, posebno su skupe injekcija s kolagenom morskog porijekla.

Mnogo je razloga zbog čega je najpristupačnije koristiti injekcije s kolagenom svinjskog porijekla - to ima dosta dodirnih tačaka sa korištenjem srčanih valvula svinjskog porijekla - slučaj koji smo spomenuli na početku ovog rada.

Kolagen svinjskog porijekla i islamsko pravo

Unazad nekoliko decenija islamski pravnici su imali dosta rasprava i istraživanja po pitanju korištenja svinjskih prerađevina. Znamo da je u islamu konzumiranje bilo čega sa sastojcima svinjskog porijekla strogo zabranjeno zato što se svinja u islamu smatra nečistom. Pitanja poput korištenja svinjskog želatina ili drugih sastojaka u hrani sumnjivog porijekla dovela su do različitih mišljenja, jer su pravnici u datim okolnostima i datom vremenu pokušavali pronaći najbolji odgovor i rješenje.

Sličan slučaj je i sa korištenjem injekcija i drugih medikamenata koji imaju sastojke svinjskog porijekla, odnosno ekstraktovani su iz svinja - kao što je slučaj s injekcijama kolagena. Islamski pravnici dali su različita mišljenja i donesene su različite fetve o tom pitanju.

Što se tiče korištenja proizvoda za uljepšavanje lica i tijela, islamski pravnici su složni da je to strogo zabranjeno. Među utvrđenim principima islamskog prava je da se ukloni šteta. Ovaj princip je zasnovan na riječima Božijeg Poslanika, a.s.: „Ne nanosite štetu i ne uzvraćajte na štetu.“ Sve što se koristi za poboljšanje izgleda ne smatra se nužnim. Međutim, različita su mišljenja kod tretiranja osteoartritisa.

Islamski pravnici su se o ovom pitanju izjasnili na tri načina: jedna grupa smatra da je zbog sastojaka svinjskog porijekla ova vrsta injekcija zabranjena, pa čak i ako su ti sastojci transformirani i prerađeni; druga grupa smatra zabranjenim, osim u iznimnim situacijama; treća grupa dozvoljava upotrebu injekcija s kolagenom svinjskog porijekla pod određenim uvjetima.

Stav o zabrani kolagena svinjskog porijekla u islamskom pravu

Svjetsko vijeće islamskih pravnika koje pripada Rabiti na sjednici u Mekki 1998. godine donijelo je sljedeći zaključak: „Musliman ne može opravdano koristiti kvasac, želatin i ostale supstance izvedene iz svinje zbog toga što postoji mogućnost da se kvasac, želatin i ostale potrebne supstance ekstraktuju iz halal (dozvoljenih) biljaka i životinja koje su zaklane i pripremljene na dozvoljen i propisan način.“ (*Journal of the Fiqh Council*, III edition, vol. AH1409., p. 47.)

Islamski pravници pri Rabiti su na petnaestoj godišnjoj konvenciji donijeli odluku i zaključak da je kolagen druga, prerađena forma želatina. Želatin je supstanca koja se veoma često koristi u proizvodnji hrane i farmaceutskih proizvoda - najčešće proizvedena iz kostiju različitih životinja. Dozvoljeno je koristiti želatin iz poznatog i dozvoljenog izvora, iz životinja koje su zaklane na propisan način po islamskim propisima. Nije dozvoljeno koristiti želatin izveden iz zabranjenog izvora - kao što je želatin ekstraktovan iz svinjskih kostiju ili druge haram-supstance. Zbog toga se preporučuje muslimanima da u potpunosti izbjegavaju ovakve proizvode te da provjeravaju sve proizvode prije kupovine i konzumiranja. (Qararat almajma' al-fiqhiy al-Islami, p. 316.)

Stav o dozvoljenosti korištenja kolagena svinjskog porijekla pod određenim okolnostima

Injekcije sa svinjskim kolagenom su zbog svog sastava u islamskom pravu u načelu zabranjene. Međutim, postoje određeni uvjeti u kojim ove injekcije mogu biti dozvoljene za korištenje i upotrebu. Određene okolnosti mogu dovesti do toga da injekcija sa svinjskim kolagenom može biti dozvoljena u islamskom pravu. Učenjaci hanefijske i malikijske pravne škole dozvoljavaju korištenje farmaceutskih proizvoda u slučaju kada je utvrđeno da je ta supstanca promijenila svoja svojstva te da se ne može identificirati kao ona svinjskog porijekla. Hanefijski učenjak El-Hashkafi je rekao: „Pepeo od sagorijevanja nečistog materijala ne smatra se nečistim, kao što je sol iz trupa magarca ili svinje, zato što je supstanca promijenjena. Ovo je fetva unutar mezheba.“ (*Al-Durr al-Mukhtar*,

vol. I, p. 217.) Ovo mišljenje je također utvrđeno i usvojeno na seminaru održanom u Kuvajtu pod nazivom „Fikh i medicina“.

Nije teško utvrditi da je kolagen ekstraktovan iz svinje s obzirom da postoje jednostavne hemijske analize kojima je veoma lahko utvrditi porijeklo supstance.

Druga okolnost, koja kolagen svinjskog porijekla čini dozvoljenim, jeste ako za njega ne postoji druga alternativa - što se može desiti pod mnogim okolnostima u današnjem savremenom društvu. Svinjske supstance se pored ovih injekcija nalaze u još mnogo drugih vrsta injekcija i drugih farmaceutskih proizvoda - kao naprimjer u vakcini protiv meningitisa. U slučaju da ne postoji nijedna druga alternativa, dozvoljeno je da se koriste ovakvi proizvodi. Također, ako se utvrdi da bi injekcije s kolagenom svinjskog porijekla djelovale bolje i učinkovitije, dozvoljeno ih je koristiti. Razlog tome jeste što je jedna od glavnih intencija Šerijata zaštita čovjeka, njegovog života i njegovog zdravlja. U slučaju da injekcija kolagena uzeta iz dozvoljenih životinja nema efekta a utvrdi se da injekcija s kolagenom svinjskog porijekla djeluje pozitivno na čovjekovo zdravlje, dozvoljeno ju je koristiti. Naprimjer, bol zbog nedostatka kolagena u predjelu koljena ne dozvoljavaju čovjeku da se normalno kreće, djeluje, radi, pa čak ni da izvršava propisane ibadete. Ako se pouzdano ustanovi i dokaže da injekcije sa kolagenom svinjskog porijekla bolje djeluju, onda ih je dozvoljeno koristiti kako bi čovjek otklonio bolove i bolje funkcionirao.

Također, ako ne postoji lahka mogućnost da se dođe do injekcija s kolagenom iz dozvoljenih životinja, te ako bi to traganje i dodatno naručivanje iziskivalo dodatne troškove koji bi mogli ugroziti čovjekovu egzistenciju, i tada je dozvoljeno koristiti injekcije s kolagenom svinjskog porijekla.

Ovo temeljimo na osnovu dijela 119. ajeta sure El-En'am:

وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرَرْتُمْ عَلَيْهِ

...kad vam je On objasnio šta vam je zabranio - osim kad ste u nevolji.

Allah, dž.š., u Kur'anu objašnjava da je dozvolio u hitnim i vanrednim situacijama ono što je u normalnim zabranio - sve u cilju očuvanja integriteta čovjekovog života. Ako posmatramo šerijatske tekstove, možemo vidjeti da islam vodi računa o svim životnim situacijama. Također,

primjetno je da i u slučaju nužde, odnosno vanrednih okolnosti, postoje pravila koja je Šerijat postavio. Šerijat je u nuždi dozvolio ono što je bilo zabranjeno. Ovo pravilo je veoma poznato i islamski pravnici ga defini-
raju na sljedeći način:

الضرورات تبيح المحظورات

„U nuždi je dozvoljeno ono što je inače zabranjeno.“

Također, u to spada i injekcija s kolagenom svinjskog porijekla. Kada čovjek nema drugog izlaza da ukloni svoju bol i popravi svoje zdravlje, dozvoljeno mu je da koristi tu injekciju.

Zaključak

Tehnološkim razvojem i naučnim napretkom ljudi neprestano dolaze u situacije koje ih veoma često zbunjuju - što je potrebno dodatno obja-
sniti. Pored tehnologije, medicina je najbrže rastuća nauka, koja svakod-
nevno donosi nove tehnike rada, nova otkrića, nove farmaceutske proi-
zvođe. Međutim, veoma često sami ljekari, ali i pacijenti dolaze u nova
iskušenja - kako postupiti i šta uraditi u datom trenutku. Takav slučaj je
i sa injekcijama kolagena svinjskog porijekla. S obzirom da veliki broj
starijih ljudi ima problem sa kretanjem, te na mnoge načine pokušava-
ju otkloniti te poteškoće, injekcije kolagenom svinjskog porijekla su se
pokazale vrlo efektivnim i imaju najduže djelovanje na čovjekovo tijelo.
Bosna i Hercegovina je zemlja u razvoju, kupovna moć mnogih građa-
na je na veoma niskom nivou a najpristupačnije i najjeftinije injekcije
kolagena su one sa kolagenom svinjskog porijekla. Veoma je teško doći
do injekcija sa kolagenom porijeklom iz Šerijatom dozvoljenih životinja,
uz to, njihove cijene su visoke. Trenutno u zdravstvenim ustanovama u
Bosni i Hercegovini distribuiraju se i koriste injekcije s kolagenom svinj-
skog porijekla i za većinu građana u potrebi osigurane su besplatno ili po
veoma niskim cijenama. Zbog toga je dozvoljeno i ljekarima i pacijen-
tima da koriste injekcije s kolagenom svinjskog porijekla. Pored nužde,
sama efektivnost nakon tretmana ovim injekcijama, koja ljudima omo-
gućava normalan rad i kretanje te normalno obavljanje vjerskih obreda,
posebno svakodnevnih namaza, opravdavaju upotrebu ovih injekcija.

Islamsko pravo u ovakvim situacijama i pod ovakvim okolnostima štiti čovjeka i njegovo zdravlje te na svaki mogući način olakšava mu život - kako nam to Allah, dž.š., potvrđuje u Svojoj plemenitoj knjizi, Kur'anu, u 28. ajetu sure En-Nisa':

يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخَلَقَ الْإِنْسَانَ ضَعِيفًا

Allah želi da vam olakša - a čovjek je stvoren kao nekako biće.

Literatura

- Brandi RA, Costa BS, Dellaretti MA, de Carvalho GT, Faria MP, de Sousa AA. Efficacy and safety of a porcine collagen sponge for cranial neurosurgery: a prospective case-control study. *World Neurosurg.* 2013 Mar-Apr; 79(3-4): 544-50.
- Buhari, Buharijina zbirka hadisa, El Kalem, 2004.
- Catena F, Ansaloni I, Gazzotti F., Gagliardi S, Di Saverio S., D'Alessandro L., Pima AD. Use of porcine dermal collagen graft (Permacol) for hernia repair in contaminated fields. *Hernia.* 2007 Feb; 11(1): 57-60.
- Christensen B, Dandanell S, Kjaer M, Langberg H. Effect of anti-inflammatory medication on the running-induced rise in patella tendon collagen synthesis in humans. *J Appl Physiol* (1985). 2011 Jan; 110(1): 137-41.
- Fung DT, Sereysky JB, Basta-Pljakic J, Laudier DM, Huq R, Jepsen KJ, Schaffier MB, Flatow EL. Second harmonic generation imaging and Fourier transform spectral analysis reveal damage in fatigue-loaded tendons. *Ann Biomed Eng.* 2010 May; 38(5): 1741-51.
- Kook SH, Jang YS, Lee JC. Involvement of JNK-AP-1 and ERK-NF-KB signaling in tension-stimulated expression of type I collagen and NE(41)-1 in human periodontal ligament fibroblasts. *J Appl Physiol* (1985). 2011 Dec; 111(6): 1575-83.
- Linsenmayer, T.F. (1991) Collagen. In: "Cell Biology of the Extra-cel-Mat Matrix", Hay, E.D. (ed). New York: Plenum Press, pp. 7-44.
- Milani L. A new and refined injectable treatment for musculoskeletal disorder. Bioscaffold properties of collagen and its clinical use. *Physiological Regulating Medicine* 2010/1; 3-15.
- Parenteau-Bareil, Gauvin, Berthod, "Collagen based biomaterials for tissue engineering applications", ISSN 1996-1944, 2010.
- Sage RJ, Lopiccolo MC, Liu A, Mahmoud BH, Tierney EP, Kouba DJ. Subcuticular incision versus naturally sourced porcine collagen filler for acne scars: a randomized split-face comparison. *Dermatol Surg.* 2011. Apr; 37(4): 426-31.
- Tarmizi Erwandi, MA, "Haram wealth: contemporary muamalah", P.T. Berkah Mu-lia Insani, 2013.
-

استعمال الكولاجين من الأصل الخنزيري وجوازه في الشريعة الإسلامية

تتناول المقالة مسألة استعمال حقن الكولاجين من الأصل الخنزيري وشروط جوازه في الشريعة الإسلامية. ونظرا إلى تزايد استعمال هذه الحقن ولا سيما بين المتقدمين في السن فلا بد من النظر في هذا الموضوع وبيان مسألة جواز استعمال هذه المادة لأغراض الصحة. إن علماء المسلمين قد بحثوا في أمثال هذه المسألة فمن الممكن أن تقاس بها، إلا أنها تحتاج إلى شرح إضافي وذلك لأن كل مسألة وكل حالة لها خصائصها التي تقتضي شرحا خاصا حتى يستطيع المسلمون أن يوفقوا أعمالهم بأحكام الإسلام.

Abdussamed Podojak

Use of Collagen of Porcine Origin and its Shari'ah Permissibility

Summary

This article discusses the permissibility of using injections of collagen of porcine origin in Islamic law and under what conditions. Since the use of this injection is more and more common, especially in the elderly, it is necessary to clarify the permissibility of using these injections. Islamic scholars have dealt with similar issues, whose solutions can also be applied to this issue by analogy, but it is also necessary to further clarify this case, since each issue and every situation has its own specificities that need to be further explained and clarified, so that Muslims could act properly, in accordance with Islamic law.

Institucija mehra u islamskoj pravnoj teoriji

Malik Šljivo

pomoćnik glavnog imama miz-e sarajevo
sljivomalik@gmail.com

Sažetak

Mehr je sastavni dio bračnog ugovora; određena vrijednost koju muž daje svojoj supruzi prilikom sklapanja braka ili prije. Supružnici se mogu dogovoriti da se isplata mehra odgodi u cijelosti ili djelomice nakon sklapanja ugovora o braku.

Institucija mehra ima svoje utemeljenje u Kur'anu, a.š., i sunnetu Muhammeda, a.s. Šerijatsko pravo je kroz povijest uvelo običaj da se mehr podijeli na dva dijela: *mehri-mu'adždžel* i *mehri-muedždžel*.

Pravnici u Bosni i Hercegovini i susjednim državama napisali su nekoliko djela ili komentara originalnih djela za potrebe šerijatskih sudova, te stručnih knjiga za učenike i studente koji su izučavali šerijatsko pravo u medresama, Šerijatskoj sudačkoj školi - Mektebi-nuvvabu, Višoj islamskoj šerijatsko-teološkoj školi te Katedri šerijatskog prava na Pravnom fakultetu u Beogradu. Sva djela šerijatskog bračnog prava napisana na bosanskom, srpskom i hrvatskom jeziku kao posebno poglavlje tretirala su i instituciju mehra.

Ključne riječi: *Mehr*, *mehrul-l-misl*, *mehri-mu'adždžel* i *mehri-muedždžel*, *nikâhu tefwîd*, *pravne škole*

Uvod

Riječ *mehr* je arapskog porijekla i upotrebljava se isključivo u bračnom pravu, a označava materijalnu dužnost muža prema ženi. Institucija

mehra ima svoje utemeljenje u Kur'anu i sunnetu Muhammeda, alejhi-s-selam, a bila je predmet dosadašnjih istraživanja autorā šerijatsko-pravnih djela napisanih na arapskom i drugim jezicima. Neka od tih djela, naprimjer, *Medžella*, *Hukuki aile kararnamesi*, prevedena su na bosanski jezik.

Glavni imami, odnosno zadužene osobe u nekoliko Medžlisa IZ-e, koji se najizravnije susreću s mladencima, smatraju da mladi bračni parovi imaju o mehru površno znanje. Nedostatak vjerskog obrazovanja i odgovornosti spram obaveze mehra razlog je što u medžlisima nemaju nikakvu evidenciju o isplati ugovorenog mehra, osim u tri slučaja.

Cilji ovog rada jest da predstavimo definicije institucije mehra i prezentiramo poimanje i razumijevanje mehra u klasičnim i savremenim djelima. Metodom tekstualne analize pojasnit ćemo utemeljenje institucije mehra i njegove definicije kod islamskih mislilaca iz područja šerijatskog prava. Komparativnom metodom usporedit ćemo različita mišljenja pravnih škola o instituciji mehra.

S obzirom da u Kur'anu nije određen ni najmanji ni maksimalni iznos mehra, već je to ostavljeno supružnicima da se dogovore, navest ćemo različite stavove i mišljenja pravnih škola koji se iznos treba davati na ime mehra. Mehr bi se, u principu, trebao dati u času sklapanja braka, međutim, šerijatsko pravo je u cilju olakšanja zaručniku i podsticanja mladih na sklapanje braka, omogućilo da se dio mehra isplati odmah, onoliko koliko je zaručnik u mogućnosti, *mehru-l-mu'adždžel*, a preostali dio, *mehru-l-muedždžel* - odgođeni mehr, da se isplati u toku braka, odnosno ako dođe do rastave braka ili smrti muža ukoliko nije ranije isplaćen.

Definicija mehra

Riječ *mahr*¹, pl. *muhūr*, *muhūreh* je arapskog porijekla i jezičko značenje ove riječi je „obavezni vjenčani dar ženi od muža, određen ili uručen“, znači i „naknada, otkupnina“.²

1 U daljem dijelu ovog rada koristit ćemo fonetsku transkripciju koja se u literaturi na bosanskome jeziku koristi.

2 Teufik Muftić, *Arapsko-bosanski rječnik*, III izdanje, El-Kalem, Sarajevo, 2007., str. 1439.

U Kur'anu se ne spominje termin *mehr*, već *šaduqāt*³, *ugurun*⁴, *nikāḥ*⁵, *niḥleh*⁶ i *ṭawlun*⁷, dok se u fikskim djelima u smislu mehra navodi još *šadāq*⁸, *ḥibbāun*⁹ i *'alāiq*.¹⁰ Tako se u 4. ajetu sure En-Nisa' kaže:... وَأَتُوا النِّسَاءَ - *Is draga srca ženama pružajte njihove vjenčane darove...*¹¹

Šerijatski pravници klasičnog doba definiraju da se mehrom naziva imetak koji je muž obavezan dati ženi prilikom sklapanja braka kao vid kompenzacije za njezin ulazak u brak.¹² Pod utjecajem klasičnih djela, Abdulah Bušatlić¹³ daje sličnu definiciju pa kaže da je riječ *mehr* materijalna dužnost muža prema ženi koju on mora izvršiti u raznim oblicima i u stanovito doba kao neku imovinsku naknadu za njen ulazak u bračnu zajednicu.¹⁴

Jedan od savremenih autora, Kal'adži Revas Muhammed, smatra da *mehr* nije kompenzacija ženi za njezin ulazak u brak, jer brak nije ugovor kojim se kompenzira nešto, nego je ugovor u kojem se reguliraju prava i obaveze.¹⁵

Prema mišljenju Mehmeda Begovića¹⁶ *mehr* je vjenčani dar što ga je muž dužan platiti svojoj ženi u principu odmah po sklapanju bračne zajednice. On konstatira da su izvjesni propisi o mehru pretrpjeli izmjene u životu islamskih naroda. Tako se najvažnija izmjena sastoji u odstupanju od principa po kome je muž dužan platiti ženi ovo potraživanje odmah po zaključenju braka. Uveden je običaj da se *mehr* podjeli na dva nejednaka dijela - prvi koji se plaća u času vjenčanja a drugi obično po

3 *Šaduqatun* pl. *šaduqāt* znači *mehr*, ali znači i poklon mladoženje mladim roditeljima, isto, str. 791.

4 *Egrun* pl. *ugurun*, *âgirun* znači dar, nagrada, honorar, isto str. 13.

5 *Nikāḥ* pl. *enkiḥun* znači vjenčanje, udaja, brak, bračni ugovor, isto str. 1532.

6 *Niḥletun* pl. *niḥelun* znači dar, poklon, vjenčani dar, *mehr*, isto str. 1471.

7 *Ṭawlun* pl. *aṭwālun* znači dar, poklon, moć, sila, bogatstvo, isto. str. 899.

8 *Šadāq* pl. *Ašdiqatu*, *šuduqun* znači *mehr*, ali znači i bračni ugovor, isto, str. 791.

9 *Ḥibbāun* pl. *ḥibwetun* znači poklon, vjenčani dar, *mehr*, isto str. 265.

10 Wahbatu Az-Zuhayli, *Al-fiḥu al-islāmīyyu wa adillatuh*, VII dio, treće izdanje, Damask, 1989., str. 251.

Riječ 'alāqatun pl'alāiq znači veza, odnos, vjenčani dar...; Teufik Muftić, str. 1000.

11 *Kur'an sa prijevodom na bosanski jezik*, preveo Enes Karić, Bihać, 2013., sura: En-Nisa', 4. ajet, str. 76.

12 'Abdurrahmân Al-Ġazirî, *Kitâbu al-fiḥ 'alâ al-medâhibi al-arba'ah*, IV dio, Dâr al-kutub al-'alamiyyah, Bejrut, 1986., str. 94.

13 Abdulah Bušatlić (1871-1946)

14 Abdulah Bušatlić, *Porodično i nasljedno pravo Muslimana*, Islamska dionička štamparija, Sarajevo, 1926., str. 23.

15 Muḥammad Rawwas Qala'âġi, *Al-Mawsû'atu al-fiḥiyyah*, II dio, prvo izdanje, Dâr An-Nafâis, Bejrut, 2000., str. 1844.

16 Dr. Mehmed Begović, (1904-1990)

prestanku braka. Ova podjela, po mišljenju Begovića, ima veliki značaj u životu muslimana.¹⁷

Osnovne karakteristike mehra svih navedenih definicija jesu da je mehr materijalna obaveza muža prema ženi, da se on treba isplatiti odmah nakon sklapanja braka ili barem dio. Žena ima pravo odbiti bračni odnos prije negoli se isplati mehr. Svi se slažu da mehr kao vjenčani dar pripada ženi a ne nekom drugom, pa ni njenim roditeljima.

Smisao mehra

Osnova bračne veze jeste stabilnost i kontinuitet. Islam obuhvata ovu vezu sa svim garancijama koje osiguravaju njenu stabilnost i kontinuitet. Davanjem mehra ostvaruje se jedna vrsta bliskosti među supružnicima s ciljem da se žena osjeća sigurnom i smirenom te da je muž poštuje i uvažava.

Prema mišljenju Mehmeda Begovića, osnovni smisao mehra je ekonomska neovisnost žene u braku i jedna vrsta osiguranja u slučaju rastave braka, pa tako kaže: „Kur’an zadržava instituciju mehra, ali mu daje drugo značenje nego je imao u arapskom običajnom pravu. Pravo svojine nad njim pripada isključivo ženi a ne njenim roditeljima. Mehru se namjenjuje važna uloga u bračnom životu. On ima cilj s jedne strane da obezbijedi ženi sopstvenu imovinu i time joj obezbijedi ekonomsku neovisnost u bračnoj zajednici i osiguranje u slučaju njena prestanka, a s druge strane, da joj da nadoknadu za uštrb koji ona pretrpi dolazeći pod vlast muža.“¹⁸

Da je smisao mehra materijalna zaštita žene mišljenja je Ibrahim Džananović. On smatra da je mehr islamska institucija kojom se materijalno štiti žena od samovolje muža. Poslije muževe smrti žena ima pravo na mehr, te joj se ne smije na račun propisanog nasljedstva umanjiti ugovoreni mehr.¹⁹

Sejjid Sabik i Kal’adži Revas Muhammed smatraju da je muž obavezan dati vjenčani dar ženi jer će na taj način odobrovoljiti svoju ženu

17 Mehmed Begović, *Šerijatsko bračno pravo*, str. 84-86.

18 Mehmed Begović, *n.d.*, str. 84.

19 Ibrahim Džananović, *Primjena šerijatskog porodičnog prava kroz praksu Vrhovnog šerijatskog suda 1914-1946*, Fakultet islamskih nauka u Sarajevu, Sarajevo, 2004., str. 106.

ispunivši svoje obaveze prema njoj i da bi se njime ostvario određeni nivo bliskosti među supružnicima, te da žena bude smirena i sigurna da je muž poštuje i uvažava. To će pojačati njihovu vezu i donijet će im ljubav i samilost.²⁰

Različita shvatanja cilja i smisla mehra su posljedica raznih faktora koji su utjecali na stavove autorā šerijatskog prava. Mišljenja onih autora da se davanjem mehra osigurava ekonomska neovisnost i sigurnost žene u braku, nastala su u teškim vremenima za žene muslimanke. Mehr je pravo žene kojim se ograničava muževa vlast i samovolja, te se njime žena materijalno osigurava.

Predmet mehra

Predmet vjenčanog dara može biti svaka dozvoljena imovina muslimanu koja je u prometu i posjedovanju, pokretna ili nepokretna, kao i imovinska korist. Kur'anski ajeti koji govore o mehru ne preciziraju koja se vrsta imovine daje na ime mehra.²¹

Predaje koje se prenose od Muhammeda, alejhi-s-selam, da su različiti predmeti davani kao mehr i uz činjenicu da kur'anski ajeti o mehru ne preciziraju koja se vrsta imovine daje na ime mehra, dali su povoda islamskim učenjacima da imaju različita mišljenja šta može biti predmet mehra. Svi islamski učenjaci slažu se da mehr može biti samo ono što je dozvoljeno - *halal* muslimanima, a ono što je zabranjeno - *haram* kao što je vino, svinjsko meso, krv, strv i druge zabranjene stvari, ne mogu biti predmet mehra.²²

Prema mišljenju *hanefijske* pravne škole mehr mora biti tačno određen imetak koji ima svoju vrijednost i koji se može dati. Tako se mehr može dati u zlatu, srebru, u nakitu i novcu u kojima ima srebra i zlata ili drugog metala, može biti i kreditiranje ili u naturi. Mehr može biti papirni ili bakarni novac, stvari koje se mogu vagati ili mjeriti, životinje, nekretnine, trgovačka roba i odjeća. Također, mehr može biti nešto što osoba koristi ili polaže pravo na protuvrijednost tog imetka - kao što je

20 Es-Sejjid Sabik, *Fikhu-s-sunne*, knjiga 3, Bookline d.o.o., Sarajevo, 2008., str. 311-312.

21 Muhammed b. Ismail el-Buhari, *Sahihu-l-Buhari*, *Buharijeva zbirka hadisa*, Visoki saudijski komitet za pomoć BiH, Sarajevo, 2009., str. 1056.

22 Az-Zuhayli, *Al-fiqhu al-islamiyyu va adillatuh*, str. 97.

kuća za stanovanje, zasijana polja, putovanje i tome slično.²³ Po mišljenju prve trojice *hanefijskih* učenjaka²⁴ mehr ne može biti podučavanje Kur'anu niti podučavanje vjerskim propisima o haramu, halalu itd. Svoje mišljenje temelje na kur'anskom ajetu: *...i da vašim imecima tražite žene koje ćete oženiti...*²⁵ jer se ovdje spominje imetak. A hadis koji se prenosi od Božijeg Poslanika, alejhi-s-selam, u kojem se dozvoljava ženidba jednog čovjeka a da mu mehr, zbog toga što je bio jako siromašan, bude to što će naučiti svoju buduću suprugu nekoliko ajeta iz Kur'ana, nije došao tevatur predajom - lanac prenosilaca mu je prekinut. Po njihovom mišljenju to ne može biti vjerodostojan izvor - s druge strane ima kur'anski tekst koji to pobija. Podučavanje Kur'anu i tome slično su dobra djela kojima se želi postići Božija blizina i bereket. A ako se kojim slučajem ugovori podučavanje Kur'anu kao mehr, onda se određuje *mehru-l-misl*, koji treba biti tačno definiran imetak - isto kao kad se prilikom sklapanja braka ne dogovori nikako mehr.²⁶

Međutim, kasnije generacije *hanefija* dozvoljavaju uzimanje naknade za podučavanje Kur'anu i vjerskim propisima jer je podučavanje drugih postala plaćena profesija. Uzrok tome je što se način života promijenio, ljudi su zauzeti a muallim ne dobija nikakvu drugu nadoknadu. Argumentirajući svoje mišljenje navode i hadis koji se prenosi od Sehla bin Se'ada Sa'dijja, koji prenosi da je Božiji Poslanik, alejhi-s-selam, vjenčao jednog čovjeka a mehr mu je bila obaveza da poduči svoju suprugu nekoliko sura iz Kur'ana.²⁷ Ovo je bio razlog zašto su kasnije *hanefije* promijenile svoj stav i dozvolile da podučavanje Kur'anu ili nekim propisima vjere može biti mehr.²⁸

Prilikom sklapanja braka pred šerijatskim sudijama u Bosni i Hercegovini u periodu 1918-1946. godina, u vremenu postojanja šerijatskih sudova, predmet mehra bio je novac, uglavnom.

23 Isto, str. 260.

24 Ovdje se misli na Ebu Hanifu, Ebu Jusufa i Muhammeda.

25 Sura En-Nisa', 24.

26 Al-Kamāl al-Dīn Muḥammad b. 'Abd al-Wāiḥid al-Sirāsī, b. Al-Hummām al-Ḥanafī, *Šarḥ Faṭḥ al-Qadīr*, III dio, Bejrut: Dār al-kutub al-'ilmiyya, 1415/1995., str. 308.

27 Ovaj hadis navode Buharija u svom *Sahihu* i Ebu Davud u svom *Sunenu*.

28 Az-Zuhaylī, n.d., str. 261.

Međutim, u prijedlogu formulara vjenčanog lista iz 1937. godine, koji je dostavilo Vrhovno starješinstvo islamske vjerske zajednice u Kraljevini Jugoslaviji, predviđeno je da se mehr ugovara u novcu i u naturi.²⁹

U obrascima za šerijatska vjenčanja i u vjenčanom listu, koje je štampala Islamska zajednica u periodu i nakon ukidanja šerijatskih sudova, predviđena je stavka da se upiše iznos ugovorenog mehra i uglavnom se ugovarao u novcu ili zlatu.

Svi islamski učenjaci slažu se da predmet mehra može biti svaka imovina koja je dozvoljena muslimanu a koja je u prometu i posjedovanju - pokretna ili nepokretna, kao i imovinska korist. Mehr treba biti tačno definiran, odnosno nešto što je poznato, jasno i što ima materijalnu vrijednost, u suprotnom će se odrediti *mehru-l-misl*.

Mehr u Kur'anu i sunnetu Muhammeda, alejhi-s-selam

Islamsko zakonodavstvo temelji se na Kur'anu i hadisu Muhammeda, alejhi-s-selam. Najveći broj kur'anskih ajeta pravne naravi odnosi se na oblast bračnih i porodičnih odnosa, pa se tako i institucija mehra temelji na Kur'anu i sunnetu Muhammeda, alejhi-s-selam. On kao sudija - kadija nije samo presuđivao u konkretnim slučajevima već je stalno educirao i pripremao ashabe kako će to činiti poslije njegove smrti. Zato neke presude i upute Muhammeda, alejhi-s-selam, imaju obavezujuću snagu za muslimane i smatraju se drugim izvorom šerijatskog prava.³⁰

Mehr u Kur'anu

Za instituciju mehra koji se temelji na Kur'anu i sunnetu Muhammeda, alejhi-s-selam, koriste se različiti termini i situacije u kojima se daje. U Kur'anu se ne navodi termin *mehr*, nego *sadakun*, *edžrun*, *nikāh*, *niḥletun* i *tavlun*.

وَأْتُوا النِّسَاءَ صَدَقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ طِبَّنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنَيْئًا مَرِيئًا

I s draga srca ženama pružajte vjenčane darove, a ako one nađu lijepim da vam šta od toga ponude, to ugodno i prijatno uživajte. (En-Nisa', 4)³¹

²⁹ Arhiv BiH, V-5-112, 494/37

³⁰ Ibrahim Džananović, *Primjena šerijatskog porodičnog prava kroz praksu Vrhovnog šerijatskog suda 1914-1946*, str. 8.

³¹ Kur'an sa prijevodom na bosanski jezik, str. 76.

... فَأَتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ قَرِيضَةً

...A ženama vašim sa kojima ste imali bračne odnose dajite vjenčane darove njihove, propisan dio!... (En-Nisa', 24)³²

... وَلَيْسَتَّعْفِيفِ الدِّينِ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّى يُعْطِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

A neka se suzdrže oni koji ne nađu mogućnosti da se udaju i žene dok ih Allah ne obogati iz dobrote Svoje... (En-Nur, 33)³³

... وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا أَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ

A onaj od vas koji nije u stanju s imovne strane da se oženi slobodnom vjernicom, neka se oženi robinjama vašim, vjernicama koje ste zarobili... (En-Nisa', 25)³⁴

Navedeni kur'anski ajeti govore o muževoj obaveznosti davanja mehra - vjenčanih darova ženi kao uvjetu za valjano sklapanje braka. Međutim, nijedan kur'anski ajet nam ne kazuje koja se vrsta imovine daje na ime mehra, osim u slučaju Musaova, a.s., punica, kada je vjenčao svoju kćer za Musaa, alejhi-s-selam. Kao kompenzaciju za mehr odredio je da mu bude u najmu osam godina.

Mehr u sunnetu Muhammeda, a.s,

Predaje koje se prenose iz života Muhammeda, alejhi-s-selam, govore o praktičnoj primjeni davanja mehra, o vrsti, najmanjem i najvećem iznosu imetka koji je davala prva generacija muslimana na ime mehra.

Ebu Davud bilježi predaju u svom *Sunenu* od Ebu Seleme: „Pitao sam Aišu o visini vjenčanog dara Allahovog Poslanika, alejhi-s-selam.“ „Iznosio je dvanaest oka i neš“, odgovorila je ona. „A šta je to neš?“, upitah. „To je pola oke“, reče ona.³⁵ U komentaru prijevoda Ebu Davudovog *Sunena* navodi se mišljenje Hattabija koji kaže da je neš ili pola oke iznosio dvadeset dirhema i da je Allahov Poslanik, alejhi-s-selam, svojim suprugama davao vjenčani dar u iznosu od pet stotina dirhema.³⁶ Ukoliko proračunamo tu vrijednost u sadašnjem vremenu, iznos mehra koji je dao Božiji Poslanik, alejhi-s-selam, Aiši, radijallahu anha, bio je 25 000 KM

³² Kur'an sa prijevodom na bosanski jezik, str.81.

³³ Kur'an sa prijevodom na bosanski jezik, str. 353.

³⁴ Kur'an sa prijevodom na bosanski jezik, str. 81.

³⁵ Ebu Davud, *Sunen Ebu Davuda*, Ebu Davudova zbirka hadisa sa komentarom, prijevod: Mahmut Karalić, knjiga 3, El-Kelimeh, Novi Pazar, 2012., str. 299-300.

³⁶ Isto, str. 300.

(dvadeset pet hiljada KM). Ovaj iznos je dobiven na osnovu visine krvarine koju je propisao Božiji Poslanik, alejhi-s-selam.³⁷ Međutim, ukoliko bi se procjenjivao iznos mehra Božijeg Poslanika, alejhi-s-selam, na osnovu nisaba u njegovo vrijeme na kovani novac, onda je on bio u visini petnaest hiljada i šeststo četrdeset dvije KM (15 642 KM).³⁸

U izuzetnim slučajevima, kada se čovjek hoće ženiti pa nema čak ni gvozdeni prsten, Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dozvoljava da mehr bude ono što taj čovjek zna napamet iz Kur'ana. Međutim, u takvim slučajevima očito se radi o jako siromašnim vjernicima. Ne može imućan musliman koji ima sredstva za život ponuditi budućoj supruzi spomenutu vrstu mehra. Ovi primjeri su izuzeci a po mišljenju učenjaka *hanefijske* pravne škole ovo su primjeri da Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije dozvoljavao konzumaciju braka a da se prije toga bar nešto ne da na ime *mehri-mu'adždžela*, pa makar to bio gvozdeni prsten i tome slično. Nakon toga će se odrediti *mehru-l-misl*.³⁹

Za vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nekretnina je također bila predmet mehra, odnosno u konkretnom slučaju Sabit b. Kajs dao je bašču svojoj ženi na ime mehra.⁴⁰

Kur'anski ajeti u kojima se spominje mehr kazuju da se ženama vjenčani darovi daju *draga srca*, a da se u slučaju rastave braka ništa ne oduzima od datog poklona. Kur'an ne navodi iznos mehra i koja se vrsta imovine daje na ime mehra. Na osnovu sunneta Muhammeda, alejhi-s-selam, saznaje se da je mehr koji je on davao svojim ženama

37 Iznos krvarine koju je propisao Božiji Poslanik, alejhi-s-selam, bio je stotinu deva onima koji gaje deve, dvjesto krava onima koji gaje krave, dvije hiljade ovaca onima koji gaje ovce, hiljadu zlatnika onima koji kao valutu koriste zlato, dvanaest hiljada dirhema onima koji kao valutu koriste srebro... Vrijednost jedne ovce je 6 dirhema, a za petsto dirhema može se kupiti 83,3 ovce. Ako ovaj broj ovaca pomnožimo sa 300 KM, a to je cijena jedne ovce, onda dobijemo iznos dvadeset pet hiljada KM. Vidi: Es-Sejjid Sabik, n.d., knjiga 4, str. 307.

38 Visina nisaba na novac u vrijeme Božijeg Poslanika, alejhi-s-selam, bila je pet oka. „Nema zekata na deve ako ih je manje od pet zevda, niti zekata na kovani srebreni novac ukoliko ga je manje od pet oka...” (hadis bilježi Ebu Davud, n.d., str. 6-7). To znači da je mehr koji je davao Božiji Poslanik, alejhi-s-selam, bio u vrijednosti dva i po puta iznosa nisaba. Nisab koji je odredilo Vijeće muftija u BiH za rebiu-l-ahir, džumade-l-ula, džumade-l-uhra 1439. god. po H. iznosi 6.257,00 KM ili 3.199,00 €. Kad se ovaj iznos pomnoži sa 2,5 dobije se 15 642,5 KM.

39 'Alā' al-Din Abū Bakr b. Mas'ūd al-Ḥanafī Al-Kāsānī, *Bada'ī' al-ṣanā'ī' fi tartīb al-šarā'ī'*, Dār al-fikr, Bejrut, 1417/1996., str. 409.

40 Isto, str. 1121.

bio dvanaest i po oka zlata, što je u to vrijeme bilo pet stotina dirhema.⁴¹ Ovaj iznos bio je veći dva i po puta nego visina nisaba na novac.

Vrste mehra

Šerijatski pravници dijele mehr na osnovu vremena njegovog ugovaranja na *el-mehrul-musemma*, kada je utvrđena visina, vrsta imovine, vrijeme i način davanja i *el-mehru-l-misl*, naknadno ugovaranje mehra kada nije ugovoren prilikom akta vjenčanja.

*El-mehru-l-musemma*⁴² je imenovani mehr, odnosno utvrđena vrijednost mehra.

Bračni drugovi trebaju se složiti oko njega i eksplicitno to navesti u ugovoru. Također ga može odrediti i vladar - *hakim* zbog općenitosti kur'anskog teksta: *I ako ih pustite prije nego ste odnos s njima imali, i njihov vjenčani dar već odredili, njima tada pripada polovina toga što ste odredili...* (El-Bekare, 237)⁴³ Prilikom utvrđivanja mehra određuje se visina, vrsta, vrijeme i način njegovog davanja.⁴⁴

*El-mehru-l-misl*⁴⁵ je mehr koji je ekvivalentan, jednak imenovanom mehru, odnosno mehru koji se uobičajeno ugovara. Ovaj naknadni mehr propisuje se kod svakog valjanog braka ukoliko se prilikom sklapanja braka nije odredio mehr, ili je imenovan ali je predmet mehra nepoznat, ili je predmet mehra ono što po Šerijatu nije dozvoljeno, ili je određen mehr u relativno ništavnom braku nakon konzumacije.⁴⁶

Prilikom utvrđivanja *mehru-l-misla* uzet će se u obzir mehr žena u tom vremenu koje su njoj slične po osobinama iz loze njezina oca, a ne njezine majke. Tako će se uzeti u obzir mehr njezine sestre, ili tetke po ocu, ili njezine sestrične, ili amidžične.⁴⁷

41 Al-Kāsānī u svom djelu *Bada' al-šanā' fi tartīb al-šarā'* u poglavlju o zekatu na strani 24., navodi da je nisab na novac u vrijeme Božijeg Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, bio dvjesto dirhema i na taj iznos davalo se pet dirhema na ime zekata, tj. 2,5%. Na osnovu i ovog podatka dolazi se do zaključka da je mehr koji je Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, davao ženama bio 15. 642,50 KM u sadašnjoj vrijednosti.

42 Riječ *musemma* pl. *musemmejat* znači „imenovan, određen, poznat“, Teufik Muftić, n.d., str. 680.

43 Az-Zuhaylī, n.d., str. 265.

44 Ibrahim Džananović, n.d., str.106.

45 Riječ *mislun* pl. *emsalun* znači „ekvivalent, jednakost, sličnost“, Teufik Muftić, n.d., str. 1387.

46 Al-Ġazirī, n.d., str. 128.

47 'Abdurrahmān Al-Ġazirī, n.d., str. 128.

Ukoliko ne bude ni njih, onda se određuje po njezinoj daljoj rodici sa očeve strane, a ako ne bude ni njih, onda će se određivati po nekoj drugoj porodici koja je slična po društvenom položaju porodici njezina oca. A ako ni tu ne bude slična osoba, onda se prihvata izjava njezina muža kod određivanja iznosa mehra uz njegovu zakletvu.⁴⁸

Prilikom određivanja mehra uzet će se u obzir osobine kao što su godine starosti, ljepota, bogatstvo, mjesto, razum, vjera, da li je prije udavana i ako jeste, da li ima dijete, čednost, nivo obrazovanja, odgoj i moralne osobine. Osobine osobe s kojom se uspoređuje i utvrđuje visina mehra uzimaju se kakve su bile prilikom sklapanja braka. Neće se uzeti u obzir promjene do kojih je došlo nakon toga. Također, neće se uzeti u obzir mehr žena koje nisu iz njezina mjesta jer se mehr razlikuje od mjesta do mjesta.

Visina mehra

Svi učenjaci slažu se da nema ograničenja najviše vrijednosti mehra koji se ugovara. S namjerom da se spriječi pretjerano traženje i davanje mehra, što bi moglo prouzrokovati podjelu društva na bogate i siromašne, drugi halifa Omer ibn el-Hattab, r.a., pokušao je ograničiti najveći iznos mehra - da ne smije prelaziti dvanaest oka zlata. Prenosi se predaja da je Omer, r.a., jednom prilikom držao govor i kazao: „Ne određujte previsok mehr ženama, jer da se to ubraja u plemenitost na ovom svijetu i bogobojaznost kod Allaha, najveće bi pravo na to imao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem. On se nije oženio ni jednom suprugom, niti je udao nijednu svoju kćerku uz mehr veći od dvanaest oka.“⁴⁹ Pa ko bude dao više od 400 dirhema⁵⁰, tim viškom ću povećati bejtu-l-mal (državnu blagajnu).“ Nakon što je sišao s mimbera, usprotivila se jedna žena iz plemena Kurejš kazavši mu: „Ti nemaš pravo to da određuješ Omere“, a on je upita: „A zašto?“ Ona reče: „Zbog toga što je Allah, dželle šanuhu, rekao: ...a

48 Az-Zuhayli, n.d., str. 266.

49 Ebu Davud, n.d., str. 300. Jedna oka vrijedila je 40 dirhema što je ukupno 480 dirhema.

50 Da je halifa Omer, radijallahu anhu, spomenuo 400 dirhema u svom govoru prenosi Sejjid Sabik u *Fikhu-s-sunenu* i Zuhajli u svom djelu. Međutim, ovaj iznos se ne slaže, jer ako se 12 oka pomnoži sa 40 dirhema dobije se iznos od 480 dirhema.

*jednoj od njih dali ste dosta blaga, od nje nemojte ništa natrag uzimati. Pa zar da joj to nasilno otimate, i grijeh očiti činite?! (En-Nisa', 20)*⁵¹

Na to je Omer, r.a., rekao: „Žena je u pravu, Omer je pogriješio.“ Prenosi Ebu Ja'la da je Omer, r.a., nakon toga tražio od Allaha, dželle šanuhu, oprosta kazavši da svaka žena bolje razumije propise od Omera, te se vratio na mimber i kazao: „Bio sam vam zabranio da mehr bude veći od četiri stotine dirhema, ali neka svako od vas da od svog imetka onoliko koliko želi.“⁵²

Po mišljenju nekih autora pretjerivanje u mehru znači onemogućavanje braka mnogim mladićima i djevojkama te njihovo guranje na stranputicu i u nemoral. Tako se daje prilika samo bogatim i uglednim da se žene, jer su u stanju isplatiti mehr, a sprečavaju se mnogi mladići i djevojke da osjete blagodati braka.⁵³

Što se tiče najmanjeg iznosa mehra, učenjaci *hanefijske* pravne škole kažu da je najniži iznos deset dirhema. Svoje mišljenje temelje na osnovu hadisa: „Nema mehra manjeg od deset dirhema.“⁵⁴ Oni analogno povezuju ovaj iznos s najnižim iznosom zbog kojeg se kradljivcu odsijeca ruka.

Međutim, ovaj iznos od deset dirhema odnosi se na *mehri-muadždžel* jer je bio običaj da se prije konzumacije braka *dā* nešto od mehra ženi. Tako je Muhammed, alejhi-s-selam, zabranio Aliji, r.a., konzumaciju braka sa Fatimom, radijallahu anha, prije nego li joj nešto ne *dā* od stvari, pa je on dao svoj štit. *Hanefije* smatraju da ovaj iznos ne može biti mehr koji je muž dužan dati ženi tokom braka, jer je poznato da je mehr Božijeg Poslanika, alejhi-s-selam, bio četiri stotine dirhema.⁵⁵ Potrebno je dati nešto prije konzumacije braka da bi žena osjetila prijateljstvo i prisnost u svom srcu.⁵⁶

51 Kur'an sa prijevodom na bosanski jezik, str. 80.

52 Es-Sejjid Sabik, n.d., str. 315.

53 Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh u novom ruhu*, knjiga 2, Grabus H., Sarajevo, 2003, str. 128.

54 Ovaj hadis prenosi Bejheki u daif senedu, a prenosi ga i Ibn Ebi Hatim za kojeg kaže Hafiz ibn Hadžer da mu je hasen sened, Vidi: Al-Kamāl al-Dīn Muḥammad b. 'Abd al-Wāḥid al-Sirāsi, b. Al-Hummām al-Ḥanafi, n.d., str. 307.

55 Al-Sirāsi u svom djelu navodi ovaj iznos od četiristo dirhema a u hadisima se navodi dvanaest i po oka zlata što odgovara iznosu od petsto dirhema

56 Al-Kamāl al-Dīn, n.d., str. 306.

S obzirom da se u Kur'anu ne navodi najmanji niti maksimalni iznos mehra koji se treba dati, već je to ostavljeno supružnicima da se dogovore uvažavajući opće društvene prilike u kojima žive, prilike mjesta i vremena. Primjeri iz života Božijeg Poslanika, alejhi-s-selam, u kojima je dozvolio neka vjenčanja uz izrazito mali iznos mehra, a to su bili izuzeci, različito su shvaćeni i protumačeni u pravnim školama. Dio islamskih pravnika usaglasio se da treba odrediti njegov minimum da bi se mehru dalo veće značenje i važnost, te da bi se smanjio broj sporova o njegovoj visini kod siromašnih. Učenjaci *hanefijske* i *malikijske* pravne škole smatraju da treba odrediti najmanji iznos, dok su ostali na stanovištu da svako dā onoliko mehra koliko je u stanju dati.

Vrijeme davanja mehra

U principu mehr bi se trebao dati u času sklapanja braka. Međutim, kroz povijest je uvedena praksa da se mehr podijeli na dva dijela: *mehri-mu'adždžel* - žurni mehr⁵⁷ i *mehri-muedždžel* - odgođeni mehr.⁵⁸ *Mehri-mu'adždžel* - žurni mehr, treba isplatiti odmah u času vjenčanja i on se ugovara u znatno manjem iznosu, dok se drugi dio, *mehri-muedždžel* daje u toku braka, odnosno kad dođe do rastave braka ili smrti muža, ukoliko nije ranije isplaćen.

Postoje različita mišljenja pravnih škola o vremenu davanja dijela ili cijelog mehra. Učenjaci *hanefijske* pravne škole kažu da je dozvoljeno da se odgodi plaćanje mehra - da se daje odmah u cijelosti ili samo jedan dio. Dozvoljeno je da se pola daje odmah a pola u dijelovima, odnosno svake dvije ili više godina. Također je dozvoljeno, da se pola mehru-l-muedždžela dadne poslije pet godina ili kasnije, ovisno o dogovoru, a da se davanje druge polovice veže za rastavu braka ili smrt.⁵⁹

Sve se pravne škole slažu da žena ima pravo uskratiti mužu bračni odnos, odnosno prelazak u njegovu kuću dok joj ne isplati *mehri-mu'adždžel*.⁶⁰

57 Riječ *mu'adždželun* znači „ubrzan, hitan, na brzinu urađen“, vidi: Teufik Muftić, n.d., str. 931.

58 Isto, str. 14., riječ *muedždželun* znači „odgoditi, odložiti, odrediti rok“.

59 Al-Kāsāni, n.d., str. 426-427.

60 Isto, str. 283.

Ova podjela mehra imala je veliku ulogu i značaj u životu muslimana. Naime, pod ovakvim uvjetima muž lakše pristaje da ugovori visok mehr zbog činjenice da je obavezan isplatiti samo neznatni dio mehra prilikom vjenčanja a ostatak se pretvara u potraživanje koje treba platiti u principu po prestanku braka ili u dogovorenom vremenu. Ovo potraživanje služi u prvom redu kao mjera da se spriječi muž od samovoljnog i nepromišljenog razvoda a drugo da se osigura razvedenoj ženi izdržavanje za neko vrijeme. Osim toga, ovo potraživanje može poslužiti kao mjera da se i u drugim pravicima ograniči vlast muža.

Brak bez prethodno dogovorenog mehra

Prema mišljenju većine islamskih učenjaka brak bez spominjanja mehra *nikâhu tefwîd* ispravan je. Svoje mišljenje temelje na kur'anskom ajetu: *Nije vam grijeh ako žene pustite dok još odnosa spolnog s njima imali niste ili dok im vjenčani dar niste odredili...* (El-Bekare, 236)⁶¹

Prilikom zaključivanja braka potrebno je odrediti i tačno definirati mehr. Međutim, po mišljenju većine islamskih učenjaka, brak bez spominjanja mehra *nikâhu tefwîd*, ispravan je. Ako kod valjano sklopljene ženidbe mehr nije nikako ugovoren ili nije valjano ugovoren, onda smrću jednog od supružnika ili razvjenčanjem nakon valjanog intimnog sastanka nastupa obaveza davanja *mehru-l-misla*. Međutim, ukoliko prilikom sklapanja braka muž uvjetuje da ženi neće nikako dati mehr, postoje različita mišljenja o ispravnosti ovakvog braka.

Zaključak

Osnovna karakteristika mehra kod svih definicija jeste da je on materijalna obaveza muža prema ženi, da se mehr treba isplatiti odmah nakon sklapanja braka ili barem dio. Svi se slažu da mehr kao vjenčani dar pripada ženi a ne nekom drugom, pa ni njenim roditeljima.

Šerijatski pravници klasičnog perioda smatraju da je smisao mehra vid kompenzacije ženi za njezin ulazak u brak, dok autori novijeg vremena imaju drukčije mišljenje - smatraju da je mehr obavezni poklon koji muž

⁶¹ Kur'an sa prijevodom na bosanski jezik, str. 37.

daje ženi da bi se ostvario jedan nivo bliskosti među njima, da žena bude smirena i sigurna da je muž poštuje i uvažava.

Predmet vjenčanog dara može biti svaka dozvoljena imovina muslimanu koja je u prometu i posjedovanju, pokretna ili nepokretna, kao i imovinska korist. Mehr treba biti tačno definiran, određen, odnosno nešto što je poznato, jasno, i što ima neku vrijednost, a u suprotnom će se odrediti mehru-*l-misl*.

Institucija mehra u islamu temelji se na Kur'anu i sunnetu Muhammeda, alejhi-s-selam. Mehr koji je davao Božiji Poslanik, alejhi-s-selam, svojim ženama bio je dvanaest i po oka zlata, što je u to vrijeme bilo pet stotina dirhema, te je savjetovao svoje ashabe da ženama, prije nego što s njima stupe u bračnu zajednicu, obavezno daju vjenčani dar. Ova se obaveza odnosila i na bogate i na siromašne muslimane.

Ukoliko se prilikom sklapanja braka utvrdi tačan iznos mehra i koja je vrsta imovine te vrijeme i način njegovog davanja, onda se to u šerijskom pravu naziva *el-mehru-l-musemma* - utvrđeni mahr. Međutim, ako se iz nekih razloga u bračnom ugovoru pri sklapanju braka ne odredi mahr, onda se naknadno određuje *el-mehru-l-misl*. Naknadno će se odrediti mahr i u slučaju ako bi se mahr dogovorio u imetku koji je muslimanima zabranjen te u pravno nevažećem braku ili ako je predmet mehra nepoznata stvar.

U Kur'anu se ne navodi ni najmanji niti maksimalni iznos mehra koji se treba dati, već je to ostavljeno supružnicima da se dogovore uvažavajući opće društvene prilike u kojima žive - prilike mjesta i vremena. Dio islamskih pravnikusa saglasio se da treba odrediti njegov minimum u cilju da se mehru da veće značenje i važnost te da se smanji broj sporova o njegovoj visini kod siromašnih. Učenjaci *hanefijske* i *hanbelijske* pravne škole smatraju da treba odrediti najmanji iznos, dok su ostali na stanovištu da svako da onoliko mehra koliko je u stanju dati.

Mehr bi se u principu trebao dati u času sklapanja braka. Međutim, kroz povijest je uveden običaj da se mahr podijeli na dva dijela: *mehri-mu'adždžel* i *mehri-muedždžel*. Žurni mahr - *mehri-mu'adždžel* treba isplatiti odmah u času vjenčanja i on se ugovara u znatno manjem

iznosu, dok se drugi dio - *mehri-muedždžel* daje u toku braka, odnosno kad dođe do rastave braka ili smrti muža - ukoliko nije ranije isplaćen.

مالك شليفو

مسألة المهر في الشريعة الإسلامية

المهر أو الصداق في الفقه الإسلامي هو ما يدفعه الزوج لزوجته بعقد الزواج. إن مشروعية المهر ثابتة بالقرآن والسنة النبوية الشريفة. وقد سنت الشريعة الإسلامية عبر التاريخ عادة تقسيم المهر على قسمين - المهر العجل والمهر المؤجل. ومما أنت به المقالة أيضا شرح الحكمة من تشريع المهر وبيان زمن دفعه وأنواعه وقدره.

Malik Šljivo

Institution of Mahr (Wedding Gift) in Islamic Legal Theory

Summary

Mahr is an integral part of a marriage contract and represents the specific value that a husband gives to his wife during the wedding ceremony or before it. The Mahr Institution has its foundations in the Qur'an and the Sunnah of Muhammad, a. s. Through the history, Shari'ah law introduced the custom of dividing Mahr into two parts: Mahr mu'ajjal and Mahr muejjel. The paper explains the meaning of Mahr, the object of Mahr, the time of giving Mahr, the type and amount of Mahr.

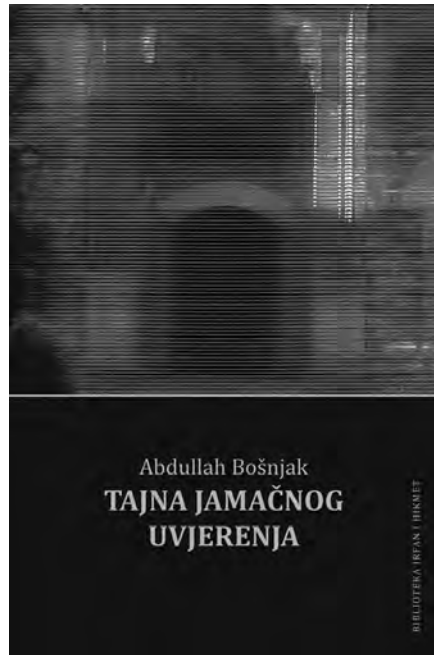
Tajna jamačnog uvjerenja dragulj Abdullaha Bošnjaka

Haris Dubravac

svršenik fakulteta islamskih nauka u sarajevu
dubravacharis@gmail.com

Abdullah Bošnjak, *Tajna jamačnog uvjerenja*, prijevod s perzijskog jezika: Mubina Moker, pogovor: Rešid Hafizović, Fondacija Baština duhovnosti, Mostar, 2019.

Ljubitelji sufijske misli u Bosni obraduju se kada god se prevede neko djelo iz prebogate baštine tesavvufa, osobito kada je riječ o djelima koja su napisali Bošnjaci, a koja su ostavila znatan trag u naučnim krugovima svojevremenog islamskog svijeta. Jedan od autora koji je svojim perom ostao zapažen, naročito kao komentator Ibn 'Arebijeve *Fuṣūṣa - Šāriḥu-l-fuṣūṣ*, jeste i hazreti Abdullah Bošnjak (u. 1644), jedan od najvećih bošnjačkih intelektualnih

velikana, čije je neveliko djelo *Tajna jamačnog uvjerenja*, što ga napisa na perzijskom jeziku, početkom ove godine ugledalo svjetlo dana u prijevodu na bosanski jezik koji je vješto načinila Mubina Moker.

U ovoj knjizi, nakon kratkog uvoda, Moker predstavlja osnovne podatke o šejhu Abdullahu Bošnjaku, *Allahovom usamljeniku na Zemlji i nebu Njegovu*, kako je sâm sebe oslovio. Zatim se nudi analiza pojma *jeḳīn - jamačno uvjerenje*, ključnog za Bošnjakovu raspravu, tako što se razmatra etimologija tog pojma, njegova prisutnost u Kur'anu, Muhammedovoj, a.s., predaji i tesavvufskoj literaturi. Potom se predstavlja šejh Bošnjakovo tumačenje *jeḳīna*, to jeste, ukratko se iznosi sadržaj ovog djela. Vrijedi ukazati i na specifično stajalište Abdullaha Bošnjaka po pitanju stepeni *jeḳīna*. Naime, šejh Bošnjak govori o četiri, a ne tri nivoa *jeḳīna*. On trima razinama jamačnog uvjerenja - '*ilmu-l-jeḳīn*, '*ajnu-l-jeḳīn* i '*ḥaḳḳu-l-jeḳīn* o kojima govori Kur'an, pridodaje i četvrtu, a to je zbilja jamačnog uvjerenja - '*ḥaḳḳatu-l-jeḳīn*, potkrepljujući ovu tvrdnju Muhammedovim, a.s., riječima u kojima kaže da svaka istina ima zbilju. Stoga, veli Bošnjak, kada se potvrdi i ostvari istinitost jamačnog uvjerenja, nužno slijedi da i ova istina ima zbilju tako da je to zbilja jamačnog uvjerenja.

Ovaj Bošnjakov traktat, što je napisao ponukan zamolbom svojih učenika koji nisu mogli proniknuti u smisao jamačnog uvjerenja, zauzima prostor od dvadesetak stranica. Nakon proznog teksta ove poslanice slijedi gazel od 13 stihova. Središnja tema mu je dosezanje doline jednoće - čistog *tevḥīda*. Kako kaže prevodilac, put do ove doline vodi, prije svega, njegovanjem osobine bogobožnosti. Bogobožnošću čovjek se potpuno oslobađa odora svijeta mogućeg, čiji (ne)očitovani slojevi sežu do beskonačnosti i postaje sve *ogoljeniji* a time i bliži Bogu jer je stepen čovjekove bliskosti s Bogom uvjetovan snagom njegove bogobožnosti.

Nakon Bošnjakove rasprave dolazi pogovor Rešida Hafizovića naslovljen *Bošnjakova kušnja metafizičke osame*, gdje se osvrće na *jeḳīn* u odnosu na vjerujuću spoznajnu i spoznajnu vjeru, odnosno samospoznajnu, te njegove nivoe, zatim duhovno srce - *fu'ād*, metafizičku osamu - *el-ḡurba*, *el-ifrād*, slobodno odmišljanje tradicije - *idžtihād* i interpretativni konformizam - *taḳlīd* često se referirajući na izreke Muhammeda, a.s.

Ovo djelo je bitno pročitati iz više razloga. Prije svega, imamo priliku upoznati se i s jednim sufijsko-tefsirskim Bošnjakovim djelom napisanim na perzijskom jeziku; drugo - zbog odabira teme koja je neizostavna u okviru sufijskog nauka te načina njenog izlaganja; treće - vidjet ćemo do koje mjere je moguće interpretativno zahvatiti Riječ Božiju, odnosno, uvidjet ćemo kako se temeljito razumijevaju kur'anska značenja; četvrto - izuzetno je važno obratiti pažnju na iznijansirani diskurs kojeg ovdje iznosi šejh Bošnjak, posebno u ovom vremenu poplave vjerske literature koju često karakterizira grubo pojednostavljivanje, odnosno *esencijaliziranje* (Edward Said); peto - vjerujuće ljude u ovom djelcetu podstiče da udahnu život u svoje izvršavanje vjerskih propisa, pri čemu im ukazuje na cilj bez kojeg ti isti propisi ne bi imali svrhu; i konačno - u ovom moru postmodernog relativizma jako je bitno skrenuti pažnju da postoji otok izvjesnosti te da se na njemu krije istinsko (samo)ostvarenje. Ovo djelo upravo tretira bitna pitanja na stazi čovjekovog upotpunjavanja, odnosno, pitanja vezana za samospoznaju, jer je *samo/izvjesnost - jeḳīn* istodobno zajednički nazivnik osobne spoznaje i osobne vjere, kako kaže Ismā'īl Ḥaḳḳī, a prenosi u pogovoru Rešid Hafizović.

Na kraju, ostaje u zraku visiti pitanje da li je ovaj *Allahov usamljenik na Zemlji Njegovoj* i danas među nama usamljenik. Ako jeste, čitajući i zadubljujući se u ovo djelo barem privremeno to neće biti slučaj.

Sarajevski vakufi

Omer Begić

penzionisani imam međžlisa sarajevo
omerbegic@hotmail.com

Sažetak

Ovaj tekst je pokušaj da se, navođenjem konkretnih primjera, ukaže na kontinuiran proces urbicida nad civilizacijskim tekovinama bošnjačke baštine, koji se permanentno odvijao za vrijeme jugoslavenske državne zajednice. O ovoj temi se uglavnom pisalo fragmentarno i bez dokumentacionih podataka budući je to bila tabu-tema. Skoro sve ulice u doba osmanske uprave nosile su imena dobrotvora i drugih zaslužnih ličnosti a nakon Prvog svjetskog rata su sve, s malim izuzetkom, dobile imena iz mitske velikosrpske prošlosti ili imena vojvoda, hajduka ili vojskovođa. Nakon Drugog svjetskog rata, vakufska uprava je ukinuta a njeni članovi osuđeni na stroge zatvorske kazne, uključujući i samog direktora dr. Hazima Muftića. Osim uzurpacije vakufske imovine, krenulo se i sa rušenjem objekata materijalne kulture Bošnjaka.

U ovom radu donosimo i spisak uništenih mezaristana te porušenih džamija i mesdžida u Sarajevu u mirnodopskom dobu.

Ključne riječi: vakuf, mezaristan, džamija, uzurpacija, rušenje.

Kratki prikaz

Stotinama godina poštovala su se volje vakifa i njihove vakufname. Međutim, dolaskom Austro-Ugarske monarhije, a naročito Kraljevine SHS i Jugoslavije te socijalističke Jugoslavije, vakufima i vakifima je učinjen veliki zulum. Prema pouzdanim podacima vakufska zemljišta su zauzimala 27 procenata površine Bosne i Hercegovine. Ovaj tekst je pokušaj

da se, koliko je moguće u datim okolnostima, ispravi nepravda prema ovoj ustanovi i da se popravi što se može popraviti - da se sagrade džamije gdje postoje slobodni placevi, kao što je to slučaj sa zemljištem Kalin Ibrahim-pašine džamije preko puta pozorišta, Skender-pašine džamije na Skenderiji, Džano-zade džamije na Ašikovcu i drugih. Također da vjernici, kojima su dodijeljeni placevi od ranijih vlasti, daju priloge za duše vakifa, kao što je to slučaj s nekim džematlijama na Ašikovcu u ulici Donji kartal, te da ljudi koji su na vlasti poduzmu sve da bi se nepravda ispravila kako ne bi bili krivi na Sudnjem danu.

Proučavajući historiju vakufa i sve vidove ovog hajra, možemo slobodno tvrditi da su vakufi, bez sumnje, neprolazno svjedočanstvo vjere, humanizma, socijalne pravde, pa i više od toga, jer se njihovo značenje i svrha ne ogleda samo u odnosu na čovjeka, nego se proširuje na životinje, kao svojevrsan pokazatelj šta je u ime Allaha, dž.š., voljan učiniti iskren vjernik, svjestan prolaznosti svega zemaljskog. Vakufi iz prošlosti i u sadašnjosti zrače svojim sjajem. Jer, odreći se u ime Uzvišenog Stvoritelja materijalnog dobra i time pomoći sromašnima, slabima, putnicima, studentima, učenicima i podizati vjerske i druge korisne objekte, znači pokazati brigu, osjećaj, humanost, solidarnost, što je stepen čovjekoljublja najvišeg nivoa. Historijski gledano vakufi su bili jezgra iz koje su se formirali gradovi i kasabe.

Osvrnut ćemo se na ulogu vakufa u osnivanju Sarajeva. Alija Bejtić u svom radu „Uloga vakufa u igradnji i razvitku naših gadova“¹ piše: „Vakufske zadužbine što ih je pored srednjovjekovnog mjestanca Vrhbosna podigao Gazi Isa-beg i drugi bile su prve znamenitije građevine u novosnovanom turskom naselju i bez imalo sumnje prvi temelj današnjem Sarajevu.“

Osnivanje gradova u ovom periodu počelo bi gradnjom džamije, mekteba, česme ili šadrvana, medrese, imareta, musafirhane, hamama, hanova karavan-saraja i dućana. Najstariji popis vakufa datira iz 1540. godine i dostiže broj od 37 vakufa. Prihod od njih je iznosio, na godišnjem nivou, 20935 akči a posjedovali su imovinu vrijednu 176900 akči. Godine 1640. je prihod bio 53996 akči a suma vakufskog novca bila je

¹ *Narodna uzdanica* Kalendar 1949. god., Sarajevo 1943., str. 151-161.

454240 akči. Nakon okupacije od strane Austro-Ugarske monarhije, 15. marta 1883. donesena je odluka da se osnuje komisija, koja bi popisala sve vakufske ustanove u Bosni i Hercegovini. Pri prvom popisu iz 1889. konstatirano je 128 vakufa, a 1913. godine 326 vakufskih dobara. Žene su se pojavljivale u ova dva popisa u 37 slučajeva a 18 vakufa su bile džamije. Iz ova dva popisa se vidi da su najveći broj sačinjavali *musekkafat* - vakufi pod krovom: 224 dućana, 88 odaja, 85 kuća, 66 magaza, 16 kafana, 13 hanova. Prihodi od *musekkafat* vakufa u 1889. godini su za grad Sarajevo iznosili 35827 forinti. Od 1100 vakufnema, koje su u posjedu Gazi Husrev-begove biblioteke, 464 se odnose na grad Sarajevo a u 125 slučajeva vakifi su bile žene.

Broj vakufa se mijenjao. Halid Buljina u svom radu: „Osnovni uzroci osiromašenja i propadanja vakufa u Bosni i Hercegovini“², navodi sljedeće razloge: požari i druge elementarne nepogode, uzurpacija i agrarne reforme, nacionalizacija vakufskih dobara, slabost u organizaciji i upravljanju, požari u periodu od 1697. godine nanijeli su veliku štetu vakufima, naročito onaj iz 1697. godine kada je Eugen Savojski spalio Sarajevo.

Hamdija Kreševljaković piše da je u Sarajevu između 1480. i 1879. godine bilo 20 razornih požara i hronološki ih nabraja. U vakufskom arhivu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo piše da je 1940. popis vakufa sačinio geometar Ferhad Kapetanović. Ovaj popis se sastoji od: 1. katastra vakufskih imanja u gradu Sarajevo; 2. katastra vakufskih imanja u gradu Sarajevu, registra parcela; 3. katastra vakufskih imanja po ulicama.

Broj vakufa 1941. iznosio je 332, broj parcela 180, a vakufskog zemljišta je bilo oko 110 hektara. Nacionalizacija je mnogo umanjila broj vakufskih dobara. Zakon o nacionalizaciji od 31.12.1958. godine navodi šta je predmet nacionalizacije. „Predmet nacionalizacije su sve poslovne zgrade u građanskom vlasništvu, koje služe za vršenje privrednih, administrativnih, kulturnih, zdravstvenih, socijalnih i drugih sličnih djelatnosti. Predviđena je naknada vlasniku od deset posto stanarine na period od 50 godina. Iz postupka nacionalizacije su izuzete zgrade i prostorije, koje služe vjerskim zajednicama, za vršenje vjerske djelatnosti.“

² *Analizirano Gazi Husrev-begove biblioteke*, br. 9-10, Sarajevo 1983., str. 155.-161.

Također, zakoni o agrarnoj reformi od 23.7.1945. i Zakon o nacionalizaciji iz 1948. godine doprinijeli su umanjenju vakufa. Prema arhivu Medžlisa Islamske zajednice od 31.12.1976. na užem dijelu Sarajeva bilo je 130 vakufa, 280 parcela sa 54 hektara: 43 džamije sa dvorištem, 46 njihova, 30 kuća sa dvorištem, 19 livada, 17 vakufa u čijem je sklopu džamija, kuća i dvorište, 12 voćnjaka, 10 zgrada, 8 dvorišta, 8 šuma, 5 džamija bez dvorišta, 3 pašnjaka, 4 parka, 3 parcele u čijem je sklopu džamija i mezaristan, 2 parcele u čijem je sklopu zgrada i kaburistan, 2 zgrade i njive, 2 puta, 2 garaže, 1 parcela u čijem je sklopu kuća, dvorište i groblje, 1 parcela sa tekijom, kućom i dvorištem, 1 parcela u čijem je sklopu sahatkula, kuća i dvorište.

U Sarajevu je 1940. godine bilo 332, a 1976. 120 vakufa. Broj parcela je 1940. bio 1880 a 1976. godine 280. Važan vakuf za Islamsku zajednicu je vakuf Ahmeda Tabakovića. Original testamenta se nalazi u pravnoj evidenciji Rijasetu. Testament je pisao advokat Hilmija Kaknjo a ovjeren je na Sudu 23.4.1970. godine sa brojem ovjere 3343/70. Svu svoju pokretnu i nepokretnu imovinu dobrotvor Ahmed Tabaković je uvakufio u korist Islamske zajednice Bosne i Hercegovine i odredio svrhu njene upotrebe. Postoje dva dokumenta o ovom testamentu. Prvi je donesen 1975. godine pod brojem 0-835/71 od strane Opštinskog suda u Sarajevu, a drugi od 1980. od istog suda. Ovaj vakuf pored kuće sadrži 40 dunuma zemlje. Ovdje je Islamska zajednica izgradila objekte u kojima se svake godine kolje velik broj kurbana.

Ekshumirani mezaristani u Sarajevu i objekti izgrađeni na tim lokacijama

Mezaristani su nastali tako što bi neki dobrotvor uvakufio svoje zemljište za ovu opću potrebu. Prvobitno su bili locirani na perifernim dijelovima mahala da bi se, stalnim širenjem grada, našli u njegovom središtu. Nastajali su i oko džamija i manjih površina a u njih su sahranjivani graditelji džamija, njihova rodbina te poznate ličnosti. U natpisima na nišanima najviše se isticalo dobročinstvo, čovječnost i humanost rahmetlija, kao najveći zalag zagrobnom životu. Neki natpisi su pravi pjesnički biseri kojima se veličaju djela hajrat-sahibija, posebno onih koji su podigli

česme, koje uspoređuju sa dženetskim vrelima. U ovim stihovima su pjesnički sažeto iskazana vjerovanja i uvjerenja i sva filozofija života i odnosa prema dunjalučkom i ahiretskom. Sve ovo je bilo poticaj ljudima onog vremena da budu dobročinitelji - a to je i osnov islama. Stoga nije trebalo uništavati kaburistane, jer su oni svjedoci postojanja na ovim prostorima. Osim toga ti haremi bi bili zelene površine, koje bi uvijek bile korisne, naročito danas kada ih sve više nedostaje zbog masovne neplanske izgradnje.

Ekshumirani su sljedeći mezaristani:

1. Između ulica Sedrenik, Alije Nametka i Kadića Muhamed-ef. na parceli površine 4507m² - vlasništvo je Islamske zajednice.
2. U ulici Pirin brijeg na tri kaburistana sagrađene su kuće.
3. Na spoju ulica Fadil-paše Šerifovića i Safvet-bega Bašagića na dva groblja sagrađene su kuće i proširena je saobraćajnica.
4. Na uglu ulica Ćemerlina i Sagrdžije, zemljište površine 640m², vakuf Gazi Husrev-bega, pretvoreno je u park.
5. U ulici Abdesthana 101m² - vlasništvo vakufa.
6. U ulici Tokmo mahala, uz džamiju Tokmo Zade, hadži Mehmeda (sada tekija), vakuf spomenute džamije, izgrađena je kuća površine 200m².
7. Na prostoru između ulica Širokac i Ploče izgrađen je sportski centar Kovači i kuće.
8. Na potezu između ulica Širokac i Jekovac, sa desne strane parcela je pretvorena u park.
9. Mezaristan na Kovačima je jedan od najstarijih u Sarajevu, datira od 15. stoljeća. Protezao se na prostoru ulica Nadmlini prema Jekovcu do Žute tabije i od kula na Širokcju do Saburine kuće, spuštajući se ispred Miščine mahale do Baščaršije. Ovdje je bilo devet mezaristana, četiri su ekshumirana i prenesena na Grličića brdo.
10. Na uglu ulica Grličića, Alije Nametka i Muhameda-ef. Kadića, koja ide kroz groblje, na površini 4192m² sagrađene su kuće.
11. U Roginoj ulici, na površini 1500m², sagrađene su kuće.
12. U ulici Vratnik, na površini 43m², na vakufu Henda Ahmet-age, sagrađen je dućan.

13. Na kraju ulice Jekovac na površini 25m², vakuf džamije Iplidžik, pretvoren je u dvorište.
14. U ulici Pod džebhanom, površine 244m², na toj parceli je uređen nasip uz ulicu.
15. U ulici Ispod grada, na površini 1471m², s obje strane sagrađene su kuće.
16. Na kraju ulice Alifakovac, površine 1121m², sagrađene su kuće.
17. Na uglu ulica Maguda i Alifakovac, na površini 794m², sagrađene su kuće.
18. Na početku ulice Hošin brijeg, vakuf Timur-hana, sagrađena je kuća.
19. Između ulica, Bistrik (Šehove Dugonje i Pastrma) sagrađena je kuća, na vakufu džamije Ašik Memi, površine 1915m², sagrađena je kuća.
20. Između ulica Pastrma, Toka i Džeka, površine 249m², vakuf džamije, Ašik Memi i 1612m², te 996m², vakuf džamije, Hadži Turhan.
21. U ulici Džeka, na površini od 380m², vakuf Džamije Hadži Turhan, sagrađena je kuća.
22. Između ulica Goloderica i Komatin, na površini od 1301m², sagrađen je društveni dom i samousluga, pedesetih godina prošlog stoljeća.
23. U ulici Balibegovica, vakuf Gazi Balibega, površine 204m², pretvoren je u bašču.
24. U ulici Bistrik, površine 211m², na vakufu Osman-bega Dženetiće, izgrađena je višespratnica.
25. Uz Carevu džamiju i Hamam, na vakufu spomenute džamije, sagrađen je na površini od 375m² stambeno-poslovni neboder „Zvijezda“.
26. Zemljište površine 779m², vakuf džamije Čoban Hasan-vojvode, preko puta Čobanije džamije, između ulica Tebepašina i Skenderija, pretvoreno je u park.
27. Zemljište površine 125m² iskorišteno radi proširenja ulica Tebepašine i Skenderije, vakuf Skender-paše.

28. Između ulice Soukbunar i zaobilaznice, na parcelama površine 182m² i 1292m², na vakufu džamije Soukbunar, sagrađene kuće.
29. Na zemljištu površine 5387m³, u ulici Cicin han, sagrađena je osnovna škola, kuće, a mekteb je korišten za potrebe škole.
30. Uz ulicu, Cicin han, na površini od 4584m², na vakufu džamije Soukbunar, sagrađen je Društveni dom i kuće.
31. Na uglu ulica Žagrići i Cicin han, na dijelu harema Hambina carina, površine 700m², izgrađeni veliki stambeni objekti.
32. Uz ulicu Cicin han i Gornje skele, na površini, 4125m², na vakufu Medžlisa IZ Sarajevo, izgrađene su stambene zgrade.
33. U ulici Širokača, na vakufu džamije Gazgani hadži Ali, nakon Drugog svjetskog rata, sagrađena je s lijeve strane osnovna škola.
34. U ulici Cicin han, na zemljištu površine 6204, sagrađene su zgrade i kuće.
35. Uz ulicu Brajkovac, na površini 217m², sagrađena je kuća.
36. U Ohridskoj ulici, na površini 1132m², izgrađen je rezervoar za vodu.
37. Na uglu Jukićeve ulice, na površini 1497m², sagrađena je stambena zgrada.
38. Na početku ulice Kovači, s lijeve strane, zemljište površine, 1052m², iskorišteno za izgradnju kuća, proširenje ulice i park.
39. Na početku ulice Kovači, sa desne strane, parcela površine 4009m², bila je pretvorena u skladište za građevinski materijal i kombibuski terminal - sada se na toj parceli gradi upravna zgrada Rijaseta.
40. U Ulici branilaca grada, zemljišta površina 901m² i 191m², pretvorena su u park, na Trgu oslobođenja i parking pred Domom armije.
41. Na uglu ulica Dalmatinske i Buke, na površini od 314m², izgrađen je Dom izviđača.
42. Na većoj površini, ograničenoj ulicama Mehmed-paše Sokolovića, Dalmatinska i Buka, na parcelama površine 7147m², 224m², i 610m², sagrađen je Dom izviđača i višespratnica s atomskim skloništem.

43. Mezarje, površine 127m², na uglu ulica Pehlivanuša i Mehmeda Handžića, površine 127m², pretvoreno je u park pored višespratnice.
44. Na uglu ulica Ćemerline i Logavine, iznad džamije Buzadži hadži Ahmeda, izgrađen je Pionirski centar, u kome su Merhametova apoteka i ambulanta.
45. Na uglu ulica Pehlivanuša i Zaima Šarca, na vakufu džamije Kasum Ćatib, na površini od 167m², sagrađena je kuća.
46. Na uglu ulica Džidžikovac i Mustafe Golubića, na zemljištu površine 3756m², izgrađen je Dom policije.
47. Na uglu ulica Mehmed-bega Kapetanovića i Džidžikovac, na vakufu džamije Sahtijandži hadži Mehmeda, izgrađena je višespratnica.
48. Na uglu ulica Branilaca grada i Šenoine, na površini od 157m², sagrađena je višespratnica.
49. Na uglu ulica Titova i Donja hiseta te u haremu Ali-pašine džamije je vakuf, Mekteb Hadim Ali-paše, površine 2635m² i 1500m², pretvoren je u park.
50. Na Crnom vrhu, u ulici Dajanli Osman-bega, vakuf površine 4549m², iskorišten je za izgradnju rezervoara za vodu.
51. Vakuf Ćemal-bega, površine 1029m², pretvoreno je u park.
52. Parcele površine: 75m² i 170m², vakuf hadži Asimage i vakufske parcele površine: 7584m².
53. Na uglu ulica Džidžikovac i Čekaluša, na vakufu džamije Hadži Bali, površine 430m² i 150m², sagrađeni su stambeni objekti.
54. U ulici Čekaluša, na velikom ekshumiranom groblju je izgrađena Stomatološka klinika.
55. Na uglu ulica Nahorevska i Čekaluša sagrađena su dva solitera.
56. Između ulica Koševo i Čekaluša, na vakufskoj parceli površine 1421m², sagrađeni su objekti Medicinskog fakulteta.
57. Na prostoru između ulica: Nahorevska, Bolnička i Koševo, na kaburistanu, koji je bio vlasništvo na parcelama, površine: 431m², 228m², 339m², 337m² i 295m², sagrađene su višespratnice i soliteri.

58. Na uglu ulica Bjelave i Mehmeda Šakira Kurtćehajića, na vakufu džamije Nebrdilo hadži Ali, površine 359m², sagrađena je višespratnica.
59. S obje strane ulice Sepetarevac i Zaima Šarca, na vakufu džamije Nebrdilo hadži Ali, na površini 5178m² i stambene barake na površini 5176m², sagrađen je rezervoar za vodu te stambeni objekti.
60. Duž ulica: Zaima Šarca, Mehmeda Handžića do Šejh Mehmedove, izgrađeni su sljedeći objekti: stambene barake, Društveni dom Bjelave, višespratnica i kuće - na vakufu džamije Nebrdilo hadži Ali površine 3312m², 2943m², 921m², 45m² i 21m² vlasništvo Centralne vakufsko-mearifske zaklade Sarajeva.
61. S obje strane ulice Mehmeda Handžića, na spoju sa ulicom Ašikovac, na vakufu džamije Džano-zade, na površinama: 999m² i 2337m² sagrađene su kuće.
62. Na uglu ulica Hadži Lojina i Panjina kula je na parceli od 600m² izgrađena kuća.
63. Na uglu ulica Vrbanjuša, ispred spoja sa ulicom Brdovita, sagrađena je kuća.
64. Na parceli od 450m², između ulica Vrbanjuša i Budakovići, izgrađena je kuća.
65. Između ulica Zaima Šarca, hadži Bešireve i Bardakčije ekshumiran je prostorno najveći mezaristan u Sarajevu, površine 25 000m², vlasništvo džamije Nebrdili hadži Ali i sagrađen je Studentski dom Bjelave.
66. Na lokalitetu između ulica: Maguda, Alifakovac i Podcarina, tri vakufske parcele površine: 2151m², 6768m² i 4216m² pretvorene su u park.
67. U ulici Maršala Tita, oko Ali-pašine džamije, veliki mezaristan površine 20 000m² pretvoran je u park - vakuf je Čekreči Muslihuddina.
68. Kada se sabere površina ekshumiranih grobalja u starom dijelu Sarajeva, dolazimo do cifre od 204 000m².

Džamije u Sarajevu porušene u mirnodopskom periodu za vrijeme Kraljevine i Socijalističke Jugoslavije

1. Jakub-pašin mesdžid na uglu ulica Maguda i Ispod groblja
Spomenuti vakif je ovaj mesdžid sagradio 1491. godine, dimenzija je 6 x 6 metara sa drvenom munarom. Porušen je 1.3.1936.

2. Džamija Havadže Ćemaludina u Ferhadiji, iza vakufskog - Jatovog nebodera

Kemal-beg je 1515. godine sagradio džamiju sa kamenom munarom. Srušena je 1940. Tvrdnje da ju je vakuf porušio radi izgradnje nebodera su netačne. Vakuf je izgradio neboder da bi sačuvao lokaciju od uzurpacije.

3. Džamija Abdul Halimage, na uglu ulica Skenderija i Soukbunar
Spomenuti hajrat-sahibija je sagradio džamiju koja se prvi put spominje 1528. godine sa drvenom munarom. Džamija je porušena 1952. a na ovom prostoru sagrađen je neboder.

4. Džamija Mustafa-bega Skenderpašića, na uglu ulica Tabašnica i Skenderija

Ovaj dobrotvor je 1518. godine sagradio prvu potkupolnu džamiju u cijeloj Bosni i Hercegovini. Vlasti kraljevine Jugoslavije su tvrdile da je kupola teška i da je treba zamijeniti. Sa kupole je skinuto olovo, bakarni lim nikad nije postavljen tako da se 1935. godine, usljed kiše i snijega, džamija srušila.

5. Mesdžid Haradži hadži Mustafage u ulici Hadžiabdinica
Prvi put se spominje 1541. Bio je manjih dimenzija a izgorio je kada je Eugen Savojski spalio Sarajevo 1697. godine. Džamiju je obnovio dobrotvor hadži Abdulah a porušena je pred Drugi svjetski rat.

6. Džamija Dudi Bula hatun muallime, na uglu ulica Kevrina i Mejtaš
Spomenuta dobrotvorka je ovu džamiju sagradila prije 1540. godine. Džamija je 1927. pretvorena u stambenu jedinicu a nakon Drugog svjetskog rata bila je porušena i na tom placu sagrađena je jednokatnica.

7. Mesdžid Kemal-begov u ulici Hasana Kikića
Spomenuti dobrotvor je ovaj mesdžid sagradio prije 1538. Porušen je 1920. godine a nakon Drugog svjetskog rata na ovom lokalitetu sagrađene su dvije višespratnice.

8. Mesdžid Hadži Idrisov u ulici Ćemaluša

Hadži Idris je sagradio ovaj mesdžid 1540. godine. Bio je manjih dimenzija sa drvenom munarom. Porušen je 1938. Na ovom lokalitetu sagrađena je stambeno-poslovna višespratnica.

9. Mesdžid Haseći hatun u ulici Čemerlina

Sagrađen je 1556. godine i imao je drvenu munaru. Porušen je prije Drugog svjetskog rata. Na ovom lokalitetu sagrađene su montažne barake OZEBIHA, koje su također srušene i na tom placu je sagrađena višespratnica.

10. Mesdžid Halač Davuda na uglu ulica Konak i Budžak

Sagrađen je prije 1556. Bio je srednje veličine sa drvenom munarom. Pretvoren je 1918. u skladište a 1919. godine porušena je munara. Džamija je potpuno uklonjena 1958. godine i na njenom mjestu je sagrađena privatna kuća.

11. Mesdžid Tavi hadži Mustafe u ulici Novi tabaci

Spomenuti hajrat-sahibija sagradio je mesdžid 1545. a porušen 1933. godine.

12. Mesdžid Šejh Bagdadi u ulici Pastrma na Bistriku

Spomenuti šejh ja sagradio mesdžid dimenzija 7 x 7 metara sa drvenom munarom i spadao je među ljepše mahalske mesdžide. Munara je porušena 1933. a mesdžid 17.4.1953. godine.

13. Mesdžid Ojandži-zade hadži Ibrahim u Tabašnici

Podignut je poslije 1566. godine sa drvenom munarom. Potpuno je uništen pred Drugi svjetski rat.

14. Mesdžid Nalčadi hadži Osmana, na uglu ulica Banjski brijeg i Pehlivanuša

Ovaj mesdžid je bio manjih dimenzija sa drvenom munarom. Porušen je 1936. godine i na ovom lokalitetu je sagrađena višespratnica.

15. Džamija Kadi Bali-efendije u ulici Pirin brijeg.

Ovu džamiju ja sagradio spomenuti vakif između 1578. i 1582. Srušena je 1933. godine.

16. Džamija Hadži Isa u ulici Talirevića sokak

Ovaj dobrotvor džamiju je podigao krajem 16. stoljeća. Bila je dimenzija 9 x 11 metara sa kamenom munarom i željeznom šerefom. Porušena je 1950. godine i ovdje je sagrađena vojna stambena zgrada.

17. Mesdžid Hadži Mahmut Bali Sahtijandži u ulici Pod musalom
Ovaj hajrat-sahibija je podigao svoj mesdžid 1602. Porušen je za vrijeme Kraljevine Jugoslavije 1920. godine i na tom mjestu je sagrađena stambena zgrada.

18. Mesdžid Pešiman hadži Husejna u ulici Skenderija
Ovaj mesdžid je podigao Halil-hodža prije 1602. godine. Nakon što je izgorio u požaru, ponovo ga je sagrađio Pešiman hadži Husejn po kome je i dobio ime. Po drugi put ga je obnovio Fadil-paša Šerifović. Porušen je za tiranskog režima Kraljevine Jugoslavije pred Drugi svjetski rat.

19. Džamija Podtekija u istoimenoj ulici
Sagrađena je prije 1602. godine. Izgorjela je u poznatom požaru kada je Eugen Savojski spalio Sarajevo. Obnovio ju je poznati dobrotvor Abdulah-aga Briga. Bila je dimenzija 8 x 7 metara sa drvenom munarom. Srušena je nakon 1918. godine.

20. Mesdžid muftije hadži Sulejmana na Babića bašči
Ovaj hajrat-sahibija je prije 1602. podigao svoj mesdžid manjih dimenzija sa drvenom munarom. Munara je porušena 1933. a mesdžid 1952. godine. Na tom mjestu je izgrađen dom Socijalističkog saveza.

21. Džamija Kalin hadži Alije u ulici Branilaca grada
Spomenuti vakif sagrađio je ovu džamiju prije 1608. Srušena je 1947. godine i na tom placu sagrađena je vojna stambena zgrada. Ovih godina se vrše istraživanja i pronađeno je više nišana a lokalitet je ograđen.

22. Damija Džano-zade na uglu ulica Mehmeda Handžića i Ašikovac
Nisu sačuvani podaci o ovoj džamiji. Zabilježeno je da je dobrotvorka Umihana, kći Ahmedova, (1748-1749) godine u blizini zavještala kuću za imama i mujezina. Prije samog rušenja džamije 1946. godine, Kasim-ef. Dobrača je rekao hadži Halid-ef. Varatanoviću da je slika, što je vjerovatno i učinio. Nažalost, nismo uspjeli naći sliku kod njegovog sina Šaćira.

23. Džamija Armandži Sinan-bega, na uglu ulica Kovačeva i Armaganuša

Spomenuti vakif ju je sagrađio prije 1556. Nisu sačuvani podaci o njejoj veličini i izgledu, ali se zna da je uz samu džamiju sagrađena pekara. Ta zgrada i danas postoji, pretvorena je u stan. Ovo je jedina džamija u Sarajevu koja je stradala u Sarajevu u toku Drugog svjetskog rata od

avionske bombe. Nakon rata džamija je porušena a na tom mjestu je sagrađena dvospratnica u društvenoj svojini.

24. Mesdžid Hatidže Kadundžik u ulici Mline

U mahali Kebkebir zvanog Miščina mahala, spomenuta dorotvorka je sagradila, možda prostorno najmanji, mesdžid u Sarajevu. Nisu sačuvani podaci o vremenu izgradnje niti o izgledu ovog objekta. U knjižnom izvatku piše da je bio veličine 23 metra kvadratna. Najvjerovatnije potječe početka 16. stoljeća, kada je Skender-paša navratio krak Moščanice preko Vratnika, koji je tekao niz Mline i Patke, gdje je bila brana za pranje čaršije. Mesdžid je porušen nakon Drugog svjetskog rata.

Literatura:

Nijazija Košćević, *Sarajevo između dobrotvorstva i zla*, drugo dopunjeno izdanje, El-Kalem i Mladi muslimani 39, Sarajevo, 1998.

Bejtić Alija, *Ulice i trgovi Sarajeva, topografija, geneza i toponimija*, Muzej grada Sarajeva, Sarajevo, 1973.

Mujezinović Mehmed, *Islamska epigrafika Bosne i Hercegovine*, knjige 1, 2, 3, Veselin Masleša, Sarajevo, 1974.

Šabanović Hazim, *Postanak i razvoj Sarajeva*, radovi naučnog društva BiH, odjeljenje filozofskih nauka, Sarajevo, 1960.

عمر بغيثش

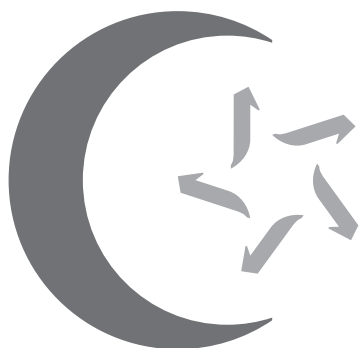
أوقاف سرايفو

هذه المقالة محاولة متواضعة للإشارة إلى عملية الإبادة المستمرة المنقذة على آثار التراث البوشناقي الحضاري طوال فترة الحكم اليوغسلافي. إن فترة الحكم العثماني في البوسنة والهرسك كادت فيها شوارع سرايفو أن تسمى كلها بأسماء الواقفين وغيرهم من الشخصيات البوشناقية البارزة وأما الفترة ما بعد الحرب العالمية الأولى فقد سمي فيها الكثير منها بأسماء البارزين من ثوار الصرب وغزاتهم المعادين للبوسنة والبشانقة. وأما الفترة ما بعد الحرب العالمية الثانية فقد تم فيها القضاء على مديرية الأوقاف وتسجين أعضائها بسجون قاسية. ومما أتت به المقالة أيضا كشف ما أهلكته السلطات اليوغسلافية من المقابر والجوامع في سرايفو في فترات الحكم اليوغسلافي التي ساد فيها السلام.

Omer Begić Sarajevo Waqfs

Summary

This text is an attempt to point out, through specific examples, the continuous process of urbicide over Bosniak civilization heritage, which was continually occurring during the Yugoslav state union. Almost all the streets during the Ottoman rule were named after the benefactors and other deserved figures, but after the First World War, many of them were renamed after the characters from mythical Greater Serbian past, or the names of the dukes, haiduks or military commanders. After the Second World War, the Waqf administration was abolished and its members sentenced to prison. This paper presents a list of destroyed graveyards and mosques in the peacetime Sarajevo.

Službeni dio

Aktivnosti Sabora

Broj: 03-2-23/19

Datum, 17. ša'ban 1440. h.g.

22. april 2019. godine

Na osnovu člana 70. Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini i člana 14. Poslovnika o radu Sabora Islamske zajednice, Sabor Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na konstituirajućoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 15. ša'bana 1440.h.g., odnosno 20. aprila 2019. godine, donio je:

ODLUKU o izboru dva potpredsjednika Sabora

I

Za potpredsjednike Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini izabrani su:

- Edhem Bičakčić;
- Mirza Šabić.

II

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i biće objavljena u *Glasniku* Islamske zajednice.

Predsjedavajući Sabora
Ramiz Jelovac s.r.

Broj: 03-2-22/19

Datum, 17. ša'ban 1440. h.g.

22. april 2019. godine

Na osnovu člana 70. Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini i člana 14. Poslovnika o radu Sabora Islamske zajednice, Sabor Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na konstituirajućoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 15. ša'bana 1440.h.g., odnosno 20. aprila 2019. godine, donio je:

ODLUKU o izboru predsjednika Sabora

I

Za predsjednika Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini izabran je Safet Softić.

II

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i biće objavljena u *Glasniku* Islamske zajednice.

Predsjedavajući Sabora
Ramiz Jelovac s.r.

Broj: 03-2-24/19

Datum, 17. ša'ban 1440. h.g.

22. april 2019. godine

Na osnovu člana 70. Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini i člana 14. Poslovnika o radu Sabora Islamske zajednice, Sabor Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na konstituirajućoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 15. ša'bana 1440.h.g., odnosno 20. aprila 2019. godine, donio je:

ODLUKU o izboru sekretara Sabora

I

Za sekretara Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini izabran je Faruk Hašimović.

II

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i biće objavljena u *Glasniku* Islamske zajednice.

Predsjedavajući Sabora
Ramiz Jelovac s.r.

Broj: 03-2-30/19
Sarajevo, 17. ša'ban 1440. h.g.
22. april 2019. godine

Na temelju člana 68. a u vezi sa članom 52. i članom 61. Ustava Islamske zajednice u BiH – prečišćeni tekst, Sabor Islamske zajednice u BiH na svojoj prvoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 15. ša'bana 1440. h.g., odnosno 20. aprila 2019. godine, na prijedlog reisu-l-uleme, donio je:

ODLUKU

o potvrđivanju imenovanja muftije Islamske zajednice za područje muftiluka na kojem djeluje Mešihat Islamske zajednice u Sloveniji

I

Sabor Islamske zajednice potvrđuje Odluku reisu-l-uleme br. 01-03-2-2310/19 od 11. ša'bana 1440. h.g., odnosno 16. aprila 2019. godine, o imenovanju Nedžad-ef. Grabusa na dužnost muftije muftiluka na kojem djeluje Mešihat Islamske zajednice u Sloveniji, na mandatni period od pet godina.

II

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i ista će biti objavljena u *Glasniku* Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Predsjednik Sabora
Safet Softić

Broj: 03-2-31/19
Sarajevo, 17. ša'ban 1440. h.g.
22. april 2019. godine

Na temelju člana 68. a u vezi sa članom 52. i članom 61. Ustava Islamske zajednice u BiH – prečišćeni tekst, Sabor Islamske zajednice u BiH na svojoj prvoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 15. ša'bana 1440. h.g., odnosno 20. aprila 2019. godine, na prijedlog reisu-l-uleme, donio je:

ODLUKU

o potvrđivanju imenovanja muftije travničkog

I

Sabor Islamske zajednice potvrđuje Odluku reisu-l-uleme br. 01-03-2-2307/19 od 11. ša'bana 1440. h.g., odnosno 16. aprila 2019. godine, o imenovanju Ahmed-ef. Adilovića na dužnost muftije travničkog, na mandatni period od pet godina.

II

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i ista će biti objavljena u *Glasniku* Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Predsjednik Sabora
Safet Softić

Broj: 03-2-32/19
Sarajevo, 17. ša'ban 1440. h.g.
22. april 2019. godine

Na temelju člana 68. a u vezi sa članom 52. i članom 61. Ustava Islamske zajednice u BiH – prečišćeni tekst, Sabor Islamske zajednice u BiH na svojoj prvoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 15. ša'bana 1440. h.g., odnosno 20. aprila 2019. godine, na prijedlog reisu-l-uleme, donio je:

ODLUKU

o potvrđivanju imenovanja muftije sarajevskog

I

Sabor Islamske zajednice potvrđuje Odluku reisu-l-uleme br. 01-03-2-2308/19 od 11. ša'bana 1440. h.g., odnosno 16. aprila 2019. godine, o imenovanju Enes-ef. Ljevakovića na dužnost muftije sarajevskog, na mandatni period od pet godina.

II

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i ista će biti objavljena u *Glasniku* Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Predsjednik Sabora
Safet Softić

Broj: 03-2-33/19
Sarajevo, 17. ša'ban 1440. h.g.
22. april 2019. godine

Na temelju člana 68. a u vezi sa članom 52. i članom 61. Ustava Islamske zajednice u BiH – prečišćeni tekst, Sabor Islamske zajednice u BiH na svojoj prvoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 15. ša'bana 1440. h.g., odnosno 20. aprila 2019. godine, na prijedlog reisu-l-uleme, donio je:

ODLUKU o potvrđivanju imenovanja muftije vojnog

I

Sabor Islamske zajednice potvrđuje Odluku reisu-l-uleme br. 01-03-2-2305/19 od 11. ša'bana 1440. h.g., odnosno 16. aprila 2019. godine, o imenovanju Hadis-ef. Pašalića na dužnost muftije vojnog, na mandatni period od pet godina.

II

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i ista će biti objavljena u Glasniku Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Predsjednik Sabora
Safet Softić

Broj: 03-2-34/19
Sarajevo, 17. ša'ban 1440. h.g.
22. april 2019. godine

Na temelju člana 68. a u vezi sa članom 52. i članom 61. Ustava Islamske zajednice u BiH – prečišćeni tekst, Sabor Islamske zajednice u BiH na svojoj prvoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 15. ša'bana 1440. h.g., odnosno 20. aprila 2019. godine, na prijedlog reisu-l-uleme, donio je:

ODLUKU o potvrđivanju imenovanja muftije bihačkog

I

Sabor Islamske zajednice potvrđuje Odluku reisu-l-uleme br. 01-03-2-2312/19 od 11. ša'bana 1440. h.g., odnosno 16. aprila 2019. godine, o imenovanju hfz. Mehmed-ef. Kudića na dužnost muftije bihačkog, na mandatni period od pet godina.

II

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i ista će biti objavljena u Glasniku Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Predsjednik Sabora
Safet Softić

Broj: 03-2-35/19
Sarajevo, 17. ša'ban 1440. h.g.
22. april 2019. godine

Na temelju člana 68. a u vezi sa članom 52. i članom 61. Ustava Islamske zajednice u BiH – prečišćeni tekst, Sabor Islamske zajednice u BiH na svojoj prvoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 15. ša'bana 1440. h.g., odnosno 20. aprila 2019. godine, na prijedlog reisu-l-uleme, donio je:

O D L U K U o potvrđivanju imenovanja muftije zeničkog

I

Sabor Islamske zajednice potvrđuje Odluku reisu-l-uleme br. 01-03-2-2311/19 od 11. ša'bana 1440. h.g., odnosno 16. aprila 2019. godine, o imenovanju hfz. Mevludin-ef. Dizdarevića na dužnost muftije zeničkog, na mandatni period od pet godina.

II

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i ista će biti objavljena u *Glasniku* Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Predsjednik Sabora
Safet Softić

Broj: 03-2-36/19
Sarajevo, 17. ša'ban 1440. h.g.
22. april 2019. godine

Na temelju člana 68. a u vezi sa članom 52. i članom 61. Ustava Islamske zajednice u BiH – prečišćeni tekst, Sabor Islamske zajednice u BiH na svojoj prvoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 15. ša'bana 1440. h.g., odnosno 20. aprila 2019. godine, na prijedlog reisu-l-uleme, donio je:

O D L U K U o potvrđivanju imenovanja muftije gorazhdanskog

I

Sabor Islamske zajednice potvrđuje Odluku reisu-l-uleme br. 01-03-2-2306/19 od 11. ša'bana 1440. h.g., odnosno 16. aprila 2019. godine, o imenovanju Remzije-ef. Pitića na dužnost muftije gorazhdanskog, na mandatni period od pet godina.

II

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i ista će biti objavljena u *Glasniku* Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Predsjednik Sabora
Safet Softić

Broj: 03-2-37/19

Sarajevo, 17. ša'ban 1440. h.g.

22. april 2019. godine

Na temelju člana 68. a u vezi sa članom 52. i članom 61. Ustava Islamske zajednice u BiH – prečišćeni tekst, Sabor Islamske zajednice u BiH na svojoj prvoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 15. ša'bana 1440. h.g., odnosno 20. aprila 2019. godine, na prijedlog reisu-l-uleme, donio je:

ODLUKU

o potvrđivanju imenovanja muftije mostarskog

I

Sabor Islamske zajednice potvrđuje Odluku reisu-l-uleme br. 01-03-2-2309/19 od 11. ša'bana 1440. h.g., odnosno 16. aprila 2019. godine, o imenovanju Salem-ef. Dedovića na dužnost muftije mostarskog, na mandatni period od pet godina.

II

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i ista će biti objavljena u *Glasniku* Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Predsjednik Sabora
Safet Softić

Na osnovu člana 64. Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini –prečišćeni tekst-, Sabor Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj prvoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 15. šabana 1440. h.g., odnosno 20. aprila 2019. godine, usvojio je:

Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o izboru reisu-l-uleme

Član 1.

Član 2. mijenja se i glasi:

„Reisu-l-ulemu bira izborno tijelo koje sačinjavaju: sabornici Islamske zajednice, članovi Rijasetu Islamske zajednice, muftije, predsjednici mešihata Islamske zajednice, dekani i direktori islamskih ustanova, glavni imami i predsjednici izvršnih odbora medžlisa.

Islamske ustanove u smislu prethodnog stava su: fakulteti Islamske zajednice, medrese i gimnazije, koji rade po nastavnom planu i programu obrazovnih ustanova Islamske zajednice, Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka, Institut za društvena i religijska istraživanja, Gazi Husrev-begova biblioteka i Specijalna biblioteka „Behram-beg“.

Predsjednici izvršnih odbora medžlisa u smislu stava (1) su predsjednici medžlisa koji su normativnim aktima o organizaciji organa Islamske zajednice definirani/uspostavljeni kao medžlisi.

Glavni imami u smislu stava (1) su oni koji su dekretom reisu-l-uleme postavljeni kao glavni imami.

Izborno tijelo iz dijaspore, čine: glavni imami krovnih organizacija i predsjednici izvršnih odbora krovnih organizacija.

Tamo gdje su glavni imami ujedno i predsjednici izvršnih odbora, izborno tijelo pored glavnih imama čine predsjednici skupština krovnih organizacija.“

Član 2.

U članu 5. broj „14“ zamjenjuje se brojem „18“.

Član 3.

U članu 7. stav 1. riječ „trojice“ zamjenjuje se riječima „najmanje dvojice a najviše trojice“.

Član 4.

Član 7c mijenja se i glasi:

„Nakon prezentacije programa Sabor Islamske zajednice pristupa glasanju radi utvrđivanja liste od najmanje dva (2) a najviše tri (3) kandidata za izbor reisu-l-uleme.

Glasanje je tajno.

Glasanje se vrši zaokruživanjem imena najmanje jednog (1), a najviše tri (3) kandidata, s tim da će se glasački listić na kojem ne bude zaokružen niti jedan kandidat ili bude zaokruženo više od tri kandidata smatrati nevažećim.“

Nevažećim glasačkim listićem smatrat će se i listić na kojem budu prekrížena imena kandidata na listi, dopisivana nova imena kao i listići na kojima prilikom glasanja bude nešto dopisivano.

U slučaju da dva (2) kandidata dobiju isti broj glasova, a da se pritom dva kandidata nalaze ispred njih po broju dobijenih glasova, glasanje se ponavlja u odnosu na dva kandidata koji su dobili isti broj glasova, a radi utvrđivanja prijedloga trećeg kandidata.

U slučaju da su prijavljena samo dva, odnosno tri kandidata za izbor reisu-l-uleme, koji ispunjavaju uslove za reisu-l-ulemu utvrđene Ustavom i aktima Islamske zajednice, Sabor će aklamacijom utvrditi listu od dva, odnosno tri kandidata za izbor reisu-l-uleme.“

Član 5.

U članu 7d stav (1) briše se.

U stavu (2) riječi „od tri (3)“ brišu se.

Član 6.

U članu 8. riječi „članom 56.“ zamjenjuje se riječima „članom 62.“

Član 7.

Ovaj Pravilnik stupa na snagu danom donošenja.

Predsjednik Sabora
Safet Softić

Broj: 03-2-28/19

Broj: 03-2-29/19
Sarajevo, 17. ša'ban 1440. h.g.
22. april 2019. godine

U skladu sa odredbama člana 14. Poslovnika o radu Sabora IZ u BiH i odredbama članova 50. i 68. Ustava IZ u BiH – prečišćeni tekst, Sabor Islamske zajednice u BiH na svojoj prvoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 15. ša'bana 1440. h.g., odnosno 20. aprila 2019. godine, razmatrajući Statut Islamske zajednice u Republici Sloveniji, donio je sljedeći:

ZAKLJUČAK

Sabor Islamske zajednice u BiH smatra da je Statut Islamske zajednice u Republici Sloveniji usklađen sa Ustavom Islamske zajednice Bosni i Hercegovini i daje saglasnost za njegovu primjenu.

Predsjednik Sabora
Safet Softić

Broj: 03-2-27/19
Sarajevo, 17. ša'ban 1440. h.g.
22. april 2019. godine

U skladu sa odredbama člana 14. Poslovnika o radu Sabora IZ u BiH i odredbama člana 68. Ustava IZ u BiH – prečišćeni tekst, Sabor Islamske zajednice u BiH na svojoj prvoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 15. ša'bana 1440. h.g., odnosno 20. aprila 2019. godine, razmatrajući Finansijski izvještaj organa Islamske zajednice u BiH za 2018. godinu, usvojio je sljedeći:

ZAKLJUČAK

Usvaja se Finansijski izvještaj organa Islamske zajednice u BiH za 2018. godinu.

Predsjednik Sabora
Safet Softić

Broj: 03-2-25/19
Sarajevo, 17. ša'ban 1440. h.g.
22. april 2019. godine

U skladu sa odredbama člana 14. Poslovnika o radu Sabora IZ u BiH i odredbama člana 68. Ustava IZ u BiH – prečišćeni tekst, Sabor Islamske zajednice u BiH na konstituirajućoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 15. ša'bana 1440. h.g., odnosno 20. aprila 2019. godine usvojio je sljedeći:

ZAKLJUČAK

Usvaja se Izvještaj Glavne izborne komisije o provedenim izborima u Islamskoj zajednici u BiH.

Predsjedavajući Sabora
Ramiz Jelovac s.r.

Broj: 03-2-26/19
Sarajevo, 17. ša'ban 1440. h.g.
22. april 2019. godine

U skladu sa odredbama člana 14. Poslovnika o radu Sabora IZ u BiH i odredbama člana 68. Ustava IZ u BiH – prečišćeni tekst, Sabor Islamske zajednice u BiH na svojoj prvoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 15. ša'bana 1440. h.g., odnosno 20. aprila 2019. godine, razmatrajući Izvještaj o radu organa i ustanova Islamske zajednice u BiH za 2018. godinu, usvojio je sljedeći:

ZAKLJUČAK

Usvaja se Izvještaj o radu organa Islamske zajednice u BiH za 2018. godinu:
Reisu-l-ulema;
Vijeće muftija;
Rijaset Islamske zajednice u BiH.
Dostavljeno:

Predsjednik Sabora
Safet Softić

Dekreti

Broj: 02-07-1-1246-2/19.

Datum: 22. džumade-l-uhra 1440. god. po H.

27. februar 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Busovača br. 15/19. od 12. februara 2019. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama pripravnika

Ajanović (Mujo) Amer, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 6. septembra 1990. godine u Sarajevu, općina Centar, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u džemat Bukovci, Medžlis Islamske zajednice Busovača, počevši od 1. septembra 2018. godine do 31. augusta 2019. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Busovača i Amer Ajanović će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 1. septembra 2018. do 31. augusta 2019. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovani je dužan po okončanju pripravnčkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita za imama, hatiba i muallima pred ispitnom komisijom Rijasetu.

Dekret stupa na snagu 1. septembra 2018. godine i važi do 31. augusta 2019. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1245-2/19.

Datum: 22. rebiu-l-ahir 1440. god. po H.

27. februar 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Busovača br. 16/19. od 12. februara 2019. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju muallime pripravnice

Hodžić (Subhija) hafiza Selma, profesor islamske teologije, rođena 16. jula 1987. godine u Sarajevu, općina Centar, postavlja se na dužnost muallime u svojstvu pripravnice u džemat Kaćuni, Medžlis Islamske zajednice Busovača, počevši od 1. septembra 2018. godine do 31. augusta 2019. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Busovača i hafiza Selma Hodžić će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i muallime pripravnice u vremenu od 1. septembra 2018. do 31. augusta 2019. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovana je dužna poslove muallime obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovana je dužna po okončanju pripravničkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita pred ispitnom komisijom Rijaseta.

Dekret stupa na snagu 1. septembra 2018. godine i važi do 31. augusta 2019. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1737-2/19.

Datum: 11. redžeb 1440. god. po H.

18. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bihać br. 2-GI-08-94/2019. od 15. marta 2019. godine, u predmetu postavljenja imama pripravnička u džemat Jezero, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama pripravnika

Škiljan (Sakib) hafiz Harzudin, rođen 15. jula 1982. godine u Jajcu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u džemat Jezero, Medžlis Islamske zajednice Bihać, počevši od 1. aprila 2019. do 31. marta 2020. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bihać i hafiz Harzudin Škiljan će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 1. aprila 2019. do 31. marta 2020. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovani je dužan po okončanju pripravničkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita za imama, hatiba i muallima pred ispitnom komisijom Rijaseta.

Dekret stupa na snagu 1. aprila 2019. godine i važi do 31. marta 2020. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-2254-2/19.

Datum: 7. ša'ban 1440. god. po H.
12. april 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Mostar br. 267/19. od 8. aprila 2019. godine, u predmetu postavljenja imama pripravnika u džemat Podvelež, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama pripravnika

Hujdur (Sulejman) mr. Enes, magistar islamske teologije, rođen 19. marta 1989. godine u Prozoru, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u džemat Podvelež, Medžlis Islamske zajednice Mostar, počevši od 27. marta 2019. do 26. marta 2020. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Mostar i mr. Enes Hujdur će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava

i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 27. marta 2019. do 26. marta 2020. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovani je dužan po okončanju pripravnčkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita za imama, hatiba i muallima pred ispitnom komisijom Rijaseta.

Dekret stupa na snagu 27. marta 2019. godine i važi do 26. marta 2020. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1247-2/19.

Datum: 22. džumade-l-uhra 1440. god. po H.

27. februar 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Busovača br. 14/19. od 12. februara 2019. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 5 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Buljina (Hazim) Eldin, profesor islamske teologije, rođen 3. januara 1979. godine u Zenici, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Bukovci, Medžlis Islamske zajednice Busovača, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. jula 2018. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Kaćuni, Medžlis Islamske zajednice Busovača, počevši od 1. augusta 2018. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Busovača i Eldin Buljina će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. augusta 2018. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1248-2/19.

Datum: 22. džumade-l-uhra 1440. god. po H.
27. februar 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Busovača br. 13/19. od 12. februara 2019. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju prvog imama

Klisura (Ahmed) Nedim, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 4. novembra 1979. godine u Zenici, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Putiš-stara džamija, Medžlis Islamske zajednice Busovača, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. maja 2016. godine i raspoređuje na dužnost prvog imama, hatiba i muallima u džematu Putiš-nova džamija, Medžlis Islamske zajednice Busovača, počevši od 1. juna 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Busovača i Nedim Klisura će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove prvog imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. juna 2016. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1799-2/19.

Datum: 13. redžeb 1440. god. po H.
20. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Ustikolina br. 01-07-1-12/19. od 18. marta 2019. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Efendić (Agan) Edib, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 31. januara 1988. godine u mjestu Željezno Polje, općina Žepče, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Jabuka, Medžlis Islamske zajednice Ustikolina, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. 3. 2019. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Ustikolina, Medžlis Islamske zajednice Ustikolina, počevši od 1. aprila 2019. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Ustikolina i Edib Efendić će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. aprila 2019. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-2161-2/19.

Datum: 29. redžeb 1440. god. po H.
5. april 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Žepče br. 01-07-03-87/2019. od 1. aprila 2019. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 5 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Mujić (Zaim) Senad, rođen 2. januara 1972. godine u mjestu Željezno Polje, općina Žepče, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Kolona – Begov Han, Medžlis Islamske zajednice Žepče, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. 3. 2019. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Donja Golubinja, Medžlis Islamske zajednice Žepče, počevši od 1. aprila 2019. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Žepče i Senad Mujić će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor.

Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. aprila 2019. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1192-2/19.

Datum: 21. džumade-l-uhra 1440. god. po H.

26. februar 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sanski Most br. 02-07-1-33/19. od 21. februara 2019. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Aličković (Ešref) Harun, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 17. maja 1991. godine u Visokom, imam, hatib i muallim u džematu Naprelje, Medžlis Islamske zajednice Sanski Most, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Naprelje, Medžlis Islamske zajednice Sanski Most, zaključno sa 28. 2. 2019. godine, radi prelaska na drugo radno mjesto.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1310-2/19.

Datum: 23. džumade-l-uhra 1440. god. po H.

28. februar 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zvornik br. 02-07-1-55-2/19. od 21. februara 2019. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o razrješenju dužnosti imama

Muratbegović (Ibrahim) Vehid, rođen 16. jula 1979. godine u Tuzli, imam, hatib i muallim u džematu Glumina, Medžlis Islamske zajednice Zvornik, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Glumina, Medžlis Islamske zajednice Zvornik, zaključno sa 28. 2. 2019. godine, na osnovu sporazumnog raskida ugovora.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1420-2/19.

Datum: 29. džumade-l-uhra 1440. god. po H.

6. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Novi Travnik br. 178-01-07/19. od 25. februara 2019. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o razrješenju dužnosti imama

Husić (Huso) Sidik, rođen 26. maja 1957. godine u mjestu Dub, općina Travnik, imam, hatib i muallim u džematu Trenica, Medžlis Islamske zajednice Novi Travnik, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Trenica, Medžlis Islamske zajednice Novi Travnik, zaključno sa 28. februarom 2019. godine, radi odlaska u penziju.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1479-2/19.

Datum: 29. džumade-l-uhra 1440. god. po H.

6. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zvornik br. 02-07-1-393-1/18. od 5. marta 2019. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i

Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o razrješenju dužnosti imama

Rizvić (Jakub) Hasim, rođen 18. juna 1956. godine u mjestu Glodi, općina Zvornik, imam, hatib i muallim u džematu Sapna, Medžlis Islamske zajednice Zvornik, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Sapna, Medžlis Islamske zajednice Zvornik, zaključno sa 31. 7. 2018. godine, radi odlaska u penziju.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1478-2/19.

Datum: 29. džumade-l-uhra 1440. god. po H.

6. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zvornik br. 02-07-1-258-2/18. od 5. februara 2019. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o razrješenju dužnosti imama

Memić (Ibrahim) Izudin, rođen 27. augusta 1992. godine u mjestu Sapna, općina Zvornik, imam, hatib i muallim u džematu Kovačevići, Medžlis Islamske zajednice Zvornik, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Kovačevići, Medžlis Islamske zajednice Zvornik, zaključno sa 30. 4. 2018. godine, na osnovu sporazumnog raskida ugovora.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1522-2/19.

Datum: 1. redžeb 1440. god. po H.

8. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zvornik br. 02-07-1-428-1/18. od 6. marta 2019. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.),

donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o razrješenju dužnosti imama

Husić (Izet) Selmir, rođen 26. februara 1987. godine u Tuzli, imam, hatib i muallim u džematu Ravne, Medžlis Islamske zajednice Zvornik, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Ravne, Medžlis Islamske zajednice Zvornik, zaključno sa 31. 8. 2018. godine, na osnovu sporazumnog raskida ugovora.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1723-2/19.

Datum: 8. redžeb 1440. god. po H.

15. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo br. 02-09-714/19. od 14. marta 2019. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imama (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o razrješenju dužnosti imama

Veladžić (Arif) Muharem, rođen 4. februara 1954. godine u mjestu Varoška Rijeka, općina Bosanska Krupa, imam, hatib i muallim u džematu Hrasno, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Hrasno, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, zaključno sa 15. 3. 2019. godine, radi odlaska u penziju.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1755-2/19.

Datum: 11. redžeb 1440. god. po H.

18. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bijeljina br. 03-07-1-115/2019. od 11. marta 2019. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imama (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o prestanku dužnosti imama

Hrustić (Muhamed) Alan, rođen 3. maja 1988. godine u Tuzli, imam, hatib i muallim u džematu Glinje, Medžlis Islamske zajednice Bijeljina, prestaje dužnost imama, hatiba i muallima u džematu Glinje, Medžlis Islamske zajednice Bijeljina, zaključno sa 15. 11. 2018. godine, zbog preseljenja na Ahiret.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1756-2/19.

Datum: 11. redžeb 1440. god. po H.

18. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bijeljina br. 03-07-1-117/2019. od 11. marta 2019. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imama (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o razrješenju dužnosti imama

Ketanović (Sulejman) Mehmed, rođen 20. novembra 1996. godine u Tuzli, imam, hatib i muallim u džematu Atmačići, Medžlis Islamske zajednice Bijeljina, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Atmačići, Medžlis Islamske zajednice Bijeljina, zaključno sa 27. 1. 2019. godine, na osnovu sporazumnog raskida ugovora.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1797-2/19.

Datum: 12. redžeb 1440. god. po H.

19. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Ustikolina br. 01-07-1-11/19. od 18. marta 2019. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imama (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Perjan (Hasan) Izudin, rođen 14. aprila 1984. godine u Goraždu, imam, hatib i muallim u džematu Ustikolina, Medžlis Islamske zajednice Ustikolina, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Ustikolina, Medžlis Islamske zajednice Ustikolina, zaključno sa 31. 3. 2019. godine, radi prelaska na drugo radno mjesto na području Medžlisa Islamske zajednice Goražde.

Husein-ef. Kavazović

Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1784-2/19.

Datum: 13. redžeb 1440. god. po H.

20. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bihać br. 3-GI-08-96/2019. od 18. marta 2019. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imama (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Čavak (Dževad) Amir, rođen 15. augusta 1983. godine u Bugojnu, imam, hatib i muallim u džematu Veliki Lug, Medžlis Islamske zajednice Bihać, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Veliki Lug, Medžlis Islamske zajednice Bihać, zaključno sa 30. 4. 2019. godine, radi prelaska na drugo radno mjesto na području Medžlisa Islamske zajednice Donji Vakuf.

Husein-ef. Kavazović

Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1954-2/19.

Datum: 20. redžeb 1440. god. po H.

27. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Mrkonjić Grad br. 10-39/19. od 25. marta 2019. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imama (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Šabić (Sifet) Ilhan, rođen 23. juna 1988. godine u Zavidovićima, imam, hatib i muallim u džematu Baljvine, Medžlis Islamske zajednice Mrkonjić Grad, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Baljvine, Medžlis Islamske zajednice Mrkonjić Grad, zaključno sa 15. 3. 2019. godine, na osnovu sporazumnog raskida ugovora i prelaska na drugo radno mjesto.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-2032-2/19.

Datum: 22. redžeb 1440. god. po H.

29. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Goražde br. 01-03-2-27-01/19. od 28. marta 2019. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imama (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Čaušević (Adem) Refik, rođen 22. februara 1972. godine u mjestu Brčigovo, općina Rogatica, imam, hatib i muallim u džematu Obarak, Medžlis Islamske zajednice Goražde, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Obarak, Medžlis Islamske zajednice Goražde, zaključno sa 31. 7. 2018. godine, na osnovu sporazumnog raskida ugovora i prelaska na drugo radno mjesto.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-2035-2/19.

Datum: 22. redžeb 1440. god. po H.
29. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Goražde br. 01-03-2-27-04/19. od 28. marta 2019. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imama (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Sofović (Ibrahim) Nusret, rođen 12. juna 1957. godine u mjestu Kaoštice, općina Višegrad, imam, hatib i muallim u džematu Bogušići, Medžlis Islamske zajednice Goražde, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Bogušići, Medžlis Islamske zajednice Goražde, zaključno sa 14. 7. 2018. godine, radi odlaska u penziju.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-2243-2/19.

Datum: 6. ša'ban 1440. god. po H.
11. april 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Maglaj br. 01-07-1-82-04/19. od 10. aprila 2019. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imama (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o prestanku dužnosti imama

Fetić (Ramo) Kasim, rođen 19. aprila 1968. godine u Zenici, imam, hatib i muallim u džematu Jablanica, Medžlis Islamske zajednice Maglaj, prestaje dužnost imama, hatiba i muallima u džematu Jablanica, Medžlis Islamske zajednice Maglaj, zaključno sa 25. 3. 2019. godine, zbog preseljenja na Ahiret.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1221-2/19.

Datum: 21. džumade-l-uhra 1440. god. po H.
26. februar 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Donji Vakuf br. 02-07-65/19. od 15. februara 2019. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Torlakovac, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Opardija (Muhamed) Tarik, rođen 30. septembra 1996. godine u Travniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Torlakovac, Medžlis Islamske zajednice Donji Vakuf, počevši od 1. marta 2019. do 29. februara 2020. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Donji Vakuf i Tarik Opardija će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. marta 2019. godine do 29. februara 2020. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. marta 2019. godine i važi do 29. februara 2020. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1218-2/19.

Datum: 22. džumade-l-uhra 1440. god. po H.
27. februar 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Srebrenik br. 04-07-1-101/19. od 20. februara 2019. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Cage, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Ibrahimović (Smajo) Sabit, rođen 15. oktobra 1972. godine u mjestu Cerska, općina Vlasenica, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Cage, Medžlis Islamske zajednice Srebrenik, počevši od 1. marta 2019. do 29. februara 2020. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Srebrenik i Sabit Ibrahimović će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. marta 2019. godine do 29. februara 2020. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. marta 2019. godine i važi do 29. februara 2020. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1219-2/19.

Datum: 22. džumade-l-uhra 1440. god. po H.
27. februar 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Srebrenik br. 04-07-1-102/19. od 20. februara 2019. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Lisovići, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Mehmedović (Muhamed) Alija, rođen 21. augusta 1966. godine u mjestu Snagovo, općina Zvornik, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Lisovići, Medžlis Islamske zajednice Srebrenik, počevši od 1. marta 2019. do 29. februara 2020. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Srebrenik i Alija Mehmedović će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. marta 2019. godine do 29. februara 2020. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. marta 2019. godine i važi do 29. februara 2020. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1244-2/19.

Datum: 22. džumade-l-uhra 1440. god. po H.
27. februar 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Busovača br. 17/19. od 12. februara 2019. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Putiš-stara džamija, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju drugog imama

Mešković (Ramo) Almedin, rođen 6. novembra 1986. godine u Zenici, postavlja se na dužnost drugog imama, hatiba i muallima u džemat Putiš-stara džamija, Medžlis Islamske zajednice Busovača, počevši od 1. januara 2019. do 31. decembra 2019. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Busovača i Almedin Mešković će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. januara 2019. godine do 31. decembra 2019. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. januara 2019. godine i važi do 31. decembra 2019. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1419-2/19.

Datum: 29. džumade-l-uhra 1440. god. po H.
6. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sanski Most br. 01-07-1-41-1/18. od 27. februara 2019. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Naprelje, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama

Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Duranović (Haris) Imran, rođen 17. decembra 1993. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Naprelje, Medžlis Islamske zajednice Sanski Most, počevši od 1. marta 2019. do 29. februara 2020. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Sanski Most i Imran Duranović će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. marta 2019. godine do 29. februara 2020. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. marta 2019. godine i važi do 29. februara 2020. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1421-2/19.

Datum: 29. džumade-l-uhra 1440. god. po H.

6. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sanski Most br. 01-07-1-39-1/18. od 27. februara 2019. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Čirkići, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Mehmedović (Mihnet) Ahmed, rođen 11. maja 1990. godine u Travniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Čirkići, Medžlis Islamske zajednice Sanski Most, počevši od 1. marta 2019. do 29. februara 2020. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Sanski Most i Ahmed Mehmedović će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, za-

ključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. marta 2019. godine do 29. februara 2020. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. marta 2019. godine i važi do 29. februara 2020. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1757-2/19.

Datum: 11. redžeb 1440. god. po H.

18. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bijeljina br. 03-07-1-116/2019. od 11. marta 2019. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Glinje, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Ibranović (Enes) Šemso, rođen 9. septembra 1995. godine u mjestu Donja Medida, općina Gradačac, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Glinje, Medžlis Islamske zajednice Bijeljina, počevši od 1. aprila 2019. do 31. marta 2020. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bijeljina i Šemso Ibranović će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. aprila 2019. godine do 31. marta 2020. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. aprila 2019. godine i važi do 31. marta 2020. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1758-2/19.

Datum: 11. redžeb 1440. god. po H.
18. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Jablanica br. 02-36/19. od 12. marta 2019. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Ostrožac, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Husejnović (Azem) Alen, rođen 20. aprila 1994. godine u Srebrenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Ostrožac, Medžlis Islamske zajednice Jablanica, počevši od 1. marta 2019. do 29. februara 2020. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Jablanica i Alen Husejnović će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. marta 2019. godine do 29. februara 2020. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. marta 2019. godine i važi do 29. februara 2020. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-2008-2/19.

Datum: 22. redžeb 1440. god. po H.
29. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Čelić br. 02-07-27-1/19. od 27. marta 2019. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Kovačevići-Koraj, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Halilović (Senahid) Mirza, rođen 3. februara 1994. godine u mjestu Maoča, općina Brčko, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Kovačevići-Koraj, Medžlis Islamske zajednice Čelić, počevši od 1. aprila 2019. do 31. marta 2020. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Čelić i Mirza Halilović će, u skladu sa odredbama člana 15 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. aprila 2019. godine do 31. marta 2020. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. aprila 2019. godine i važi do 31. marta 2020. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-2006-2/19.

Datum: 22. redžeb 1440. god. po H.
29. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Tomislavgrad br. 79/2019. od 22. marta 2019. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Mokronoge, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Memić (Safet) Mujo, rođen 29. maja 1996. godine u Bugojnu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Mokronoge, Medžlis Islamske zajednice Tomislavgrad, počevši od 1. aprila 2019. do 31. marta 2020. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Tomislavgrad i Mujo Memić će, u skladu sa odredbama člana 15 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. aprila 2019. godine do 31. marta 2020. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. aprila 2019. godine i važi do 31. marta 2020. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-2063-2/19.

Datum: 26. redžeb 1440. god. po H.

2. april 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Cazin br. 01-07-1-110/2018. od 27. novembra 2018. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Bajrići, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Bajrić (Zakir) Belmin, rođen 10. septembra 1996. godine u Visokom, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Bajrići, Medžlis Islamske zajednice Cazin, počevši od 1. decembra 2018. do 30. novembra 2019. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Cazin i Belmin Bajrić će, u skladu sa odredbama člana 15 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. decembra 2018. godine do 30. novembra 2019. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. decembra 2018. godine i važi do 30. novembra 2019. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-2160-2/19.

Datum: 29. redžeb 1440. god. po H.

5. april 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Žepče br. 01-07-02-86/2019. od 1. aprila 2019. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Begov Han, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Okanović (Sifet) Samed, rođen 14. septembra 1985. godine u mjestu Željezno Polje, općina Žepče, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Begov Han, džamija Misbah, Medžlis Islamske zajednice Žepče, počevši od 1. aprila 2019. do 31. marta 2020. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Žepče i Samed Okanović će, u skladu sa odredbama člana 15 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. aprila 2019. godine do 31. marta 2020. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. aprila 2019. godine i važi do 31. marta 2020. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-2208-2/19.

Datum: 5. ša'ban 1440. god. po H.

10. april 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Cazin br. 01-07-1-29/2019. od 6. marta 2019. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Pivnice, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Bubalo (Hamdija) Sinan, rođen 5. februara 1993. godine u Konjicu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Pivnice, Medžlis Islamske zajednice Cazin, počevši od 1. marta 2019. do 29. februara 2020. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Cazin i Sinan Bubalo će, u skladu sa odredbama člana 15 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. marta 2019. godine do 29. februara 2020. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. marta 2019. godine i važi do 29. februara 2020. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-2253-2/19.

Datum: 7. ša'ban 1440. god. po H.

12. april 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Srebrenik br. 04-07-1-239/19. od 9. aprila 2019. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Zahirovići, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Salkić (Senaid) Mirsad, rođen 3. juna 1980. godine u Tuzli, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Zahirovići, Medžlis Islamske zajednice Srebrenik, počevši od 1. januara 2019. do 31. marta 2020. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Srebrenik i Mirsad Salkić će, u skladu sa odredbama člana 15 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. januara 2019. godine do 31. marta 2020. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. januara 2019. godine i važi do 31. marta 2020. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1220-2/19.

Datum: 22. džumade-l-uhra 1440. god. po H.

27. februar 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Srebrenik br. 04-07-1-100/19. od 20. januara 2019. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Turnadžić (Muhamed) Naim, bakalaureat/bachelor imameta, hatabeta i ta'lima, rođen 20. februara 1992. godine u mjestu Rovaši, općina Milići, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Brezik, Medžlis Islamske zajednice Srebrenik, počevši od 1. marta 2019. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. marta 2019. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1506-2/19.

Datum: 1. redžeb 1440. god. po H.

8. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Banja Luka br. 02-03-1-084/19. od 5. marta 2019. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Okanović (Kemal) hafiz Muamer, rođen 28. jula 1992. godine u Tuzli, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Ferhadija džamije, Medžlis Islamske zajednice Banja Luka, počevši od 1. januara 2019. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. januara 2019. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1534-2/19.

Datum: 1. redžeb 1440. god. po H.

8. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Olovo br. 03-01-34-24/19. od 1. marta 2019. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Aličković (Ešref) Harun, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 17. maja 1991. godine u Visokom, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Olovske Luke, Medžlis Islamske zajednice Olovo, počevši od 1. marta 2019. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. marta 2019. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1569-2/19.

Datum: 5. redžeb 1440. god. po H.

12. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Konjic br. 103/2019. od 8. marta 2019. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Smajlović (Mirsad) Amel, profesor islamske teologije, rođen 9. juna 1990. godine u Brčkom, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Šunji, Medžlis Islamske zajednice Konjic, počevši od 11. decembra 2018. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1800-2/19.

Datum: 12. redžeb 1440. god. po H.
19. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Ustikolina br. 01-07-1-13/19. od 18. marta 2019. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Hodžić (Huso) Besim, rođen 10. maja 1965. godine u Teočaku - Ugljevik, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Jabuka, Medžlis Islamske zajednice Ustikolina, počevši od 1. aprila 2019. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. aprila 2019. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1842-2/19.

Datum: 15. redžeb 1440. god. po H.
22. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gradačac br. 02-05-80/19. od 12. marta 2019. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Kavazović (Mustafa) Elvedin, bakalaureat/bachelor imameta, hatabeta i ta'lima, rođen 29. maja 1980. godine u Gradačcu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Sibovac - Omeragići, Medžlis Islamske zajednice Gradačac, počevši od 1. marta 2019. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. marta 2019. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-2033-2/19.

Datum: 22. redžeb 1440. god. po H.
29. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Goražde br. 01-03-2-27-02/19. od 28. marta 2019. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Perjan (Hasan) Izudin, profesor islamske teologije, rođen 14. aprila 1984. godine u Goraždu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Obarak, Medžlis Islamske zajednice Goražde, počevši od 1. aprila 2019. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-2034-2/19.

Datum: 22. redžeb 1440. god. po H.
29. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Goražde br. 01-03-2-27-03/19. od 28. marta 2019. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Bakal (Mirsad) Emin, rođen 29. novembra 1984. godine u Čajniču, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Bogušići, Medžlis Islamske zajednice Goražde, počevši od 15. jula 2018. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 15. jula 2018. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1160-2/19.

Datum: 17. džumade-l-uhra 1440. god. po H.
22. februar 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva mostarskog br. 07-1-132/19. od 19. 02. 2018. godine, shodno odredbi člana 52 Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, člana 17 tačka f) Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, te člana 46 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju v. d. glavnog imama

Šuta (Remzo) Adem, rođen 20. 11. 1978. godine u Metkoviću, R Hrvatska, postavlja se na dužnost v. d. glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Čapljina, počevši od 16. februara 2019. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Čapljina i Adem Šuta će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i v. d. glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Čapljina u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove v. d. glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 16. 02. 2019. godine i važi do 15. 02. 2020. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 01-07-1-1635-2/19.

Datum: 7. redžeb 1440. god. po H.
14. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva travničkog br. 01-07-2-80/18. od 11. marta 2019. godine, shodno odredbi člana 52 Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, člana 17 tačka f) Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, te člana 46 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju glavnog imama

Čavak (Dževad) Amir, profesor islamske teologije, rođen 15. augusta. 1983. godine u Bugojnu, postavlja se na dužnost glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Donji Vakuf na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 1. maja 2019. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Donji Vakuf i Amir Čavak će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Donji Vakuf u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. maja 2019. godine i važi do 30. aprila 2023. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-751-2/19.

Datum: 18. redžeb 1440. god. po H.
25. mart 2019. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva bihaćkog br. 01-07-1-18/2019. od 5. februara 2019. godine, shodno odredbi člana 52 Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, člana 17 tačka f) Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, te člana 46 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju v. d. glavnog imama

Velić (Hasib) Husein, rođen 30. januara 1983. godine u Jezerskom, općina Bosanska Krupa, postavlja se na dužnost v. d. glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Prijedor, počevši od 1. juna 2018. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Prijedor i Husein Velić će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i

v. d. glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Prijedor u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove v. d. glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. juna 2018. godine i važi do 31. maja 2019. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Napomene saradnicima

Glasnik je zvanično glasilo Rijaseta Islamske zajednice BiH. Izlazi dvomjesečno. Objavljuje akademske članke, istraživačke i stručne radove, prevedene tekstove, prikaze knjiga iz oblasti vjerskih disciplina i islamske/bošnjačke kulturne baštine kao i službena akta organa Rijaseta Islamske zajednice u BiH. Objavljuje i radove iz drugih oblasti po odluci urednika. Glasnik nastoji popularizirati naučna istraživanja iz oblasti islamskih nauka i kulturne baštine Bošnjaka te informirati čitaoce o radu službi i institucija Rijaseta IZ-e.

Svi objavljeni radovi odobreni su od strane urednika. Akademska, pravna i jezička odgovornost je na autorima radova. Osnovni jezik Glasnika je bosanski. Prilikom pisanja radova primjenjuje se norma Pravopisa bosanskog jezika sa fonetskom transkripcijom dok se naučna tran-

skripcija primjenjuje u uskostručnim tekstovima. Vrstu naučne transkripcije bira autor. Radovi mogu sadržavati arapski, turski, perzijski kao i druge jezike u transkripciji. Dostavljeni radovi su predmet provjere urednika u smislu akademskih i tehničkih kriterija. Autori prihvataju redakcijske intervencije u tekstu.

Radovi se mogu poslati putem maila glasnik_riz@yahoo.com ili na adresu: Gazi Husrev-begova 56a, 71000 Sarajevo. Rad mora biti u Microsoft Wordu ne veći od 10 stranica formata A4, font Times New Roman. Slike i svi drugi prilozi moraju biti priloženi odvojeno.

Sva prava zadržana. Nijedan dio Glasnika ne može biti umnožavan, pohranjivan u sisteme za umnožavanje bez prethodnog dopuštenja Uredništva i autora tekstova, izuzev kratkih navoda u naučne svrhe.

ISSN 1512-6609, ISSN 2233-095X (Online)

Izdavač: RIJASET ISLAMSKE ZAJEDNICE U BOSNI I HERCEGOVINI. Urednik: MUSTAFA PRLJAČA; tehnički urednik: SUAD PAŠIĆ; lektura: AIDA KRZIĆ; dizajn korice: TARIK JESENKOVIĆ; prijevod na arapski jezik: NURKO KARAMAN; prijevod na engleski jezik: IFET MUSTAFIĆ. DTP: El-Kalem. Štampa: Štamparija BLICDRUK, d.o.o. - Sarajevo; Uredništvo i administracija: 71000 Sarajevo, Gazi Husrev-begova br. 56A, telefon: 033/532-255, fax: 033/441-800, e-mail: glasnik_riz@yahoo.com. Glasnik izlazi dvomjesečno. Rukopise slati na adresu Uredništva. Rukopisi se ne vraćaju. Štampani tiraž 2000 primjeraka. Cijena Glasnika iznosi 10 KM. Uplata u KM na žiro-račun 1602005500015065 kod VAKUFSKE BANKE DD Sarajevo - uz naznaku za Glasnik. Glasnik je upisan u registar javnih glasila u Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta pod brojem 446 od 27. 08. 1994. godine.